

De Vrijheid

De Vrijheid

De Vrijheid

De Vrijheid

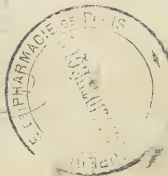
Sauvigny

Res 12063

ADRIANI
SPIGELII
BRUXELLENSIS
PHILOSOPHI
AC MED. PAT.
ISAGOGES
IN REM HERBARIAM
Libri Duo.

AD
ILLVSTRISSIMAM
QVAE PATAVII EST
GERMANICAM
NATIONEM.

PATAVII,
Apud Pav. in Meier

EXT

1110148
110201149

*Gli Eccellentissimi Signori Capi dell' Illustriss: Conf. di
Dieci infra scritti haunta fede dalli Signori Reforma-
tori del Studio di Padoua per relatione delli dui à ciò
deputati, cioè del Ren. Padre Inquisitor, & del Circ.
Secretario del Senato Gio. Maraueglia, che nel libro in-
titolato Isagoges in Rem Herbariam libri duo, Adria-
ni Spigelij, non si troua cosa alcuna contra le leggi,
& è degno di stampa, concedemo licentia, che possi
esser stampato in questa Città.*

Dat. die xvij. Nouemb. M. D C. V I.

D. Domenego Capello	}	Capi dell' Illustrissimo Conf. di X.
D. Vincenzo Dandolo		
D. Marco Bragadin		

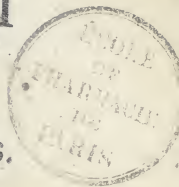
*Illustriss. Consilij Decem Secret.
Barth. Cominus.*

ILLVSTRISSIMAE
NATIONI
GERMANICAE

Iuris Medicinæq; studiosissima

ADRIANVS SPIGELIVS. S.

Ilustres, Nobiliss. Doctissimiq; Viri.

 AEPE' multumq; apud me cogitavi, quid esset, cur in tanta rei Herbariæ operam dantium multitudine, tam pauci, quantum proficere, aut deberent, aut vellent, tantum proficerent. Magno .n. huius scientiæ desiderio multos, non modò Sapientiæ, artisq; Medicæ studiosos, quibus est eaperquàm necessaria; sed etiam Iurisprudentiæ, & aliarum artium atq; scientiarum cultores, quibus utilis & iucunda, teneri, & vos & ego peramplum testimonium præbere possumus. Nam vos quidem magnum numerum optimorum doctissimorumq; iuvenū publicos celeberrimæ huius Academiae hortos, cum vere patent, quotannis frequentare vidistis: ego verò non minorem ad illanos

ac Bononienſes, in quibus Herbarum cognoſcendarum gratia ſuperioribus annis ſum verſatus, accedere animaduerti. Tandem comperi non vnam eſſe huiusce rei cauſſam. Sunt enim qui hortos ingreſſi ſtudium diſcendi tantæ Stirpium varietatis, & tam multiplicis intuitu deponant, neſcientes vndenam initium ſtudioſi petere debeant. Reperiuntur qui Stirpem fortuito obuiam eruant, eiſue ramum decerpant, conſpectam mox abijciant, tantum memoria fidentes ſuæ, vt vnica inſpectione inhæſuram firmiter animo Plantæ formam exiſtiment; cum tamen nulla in re magis illa labatur, pluſq; iteratus aſpectus valeat. Alios videmus, aut folia Plantarum tantum, aut apices ramorum ac furculos, aut flores, aut aliam deniq; partem decerpere, mox libris imponere renouandæ memoriæ cauſſa, ignorantes cunctas cuiuſq; ſpeciei Plantarum partes cōſiderandas, cognoscendasque. Quin etiam non deſunt, qui Herbarum nomina & formas tantummodo diſcant, prorſus verò negligant earum vires, quæ ad Stirpium cognitionem maximè ſpectant. His cauſis vt obuiam irem, in gratiam eorum qui rem Plantariam facili via & modo, breuioriq; tempore, & minori quàm haſtenùs labore diſcere cupiunt, ſcripſi. In ſuperioribus annis Inſtitutionum
duos

duos libros, & veterum more amico legent-
dos tradideram, vt maiore fiducia in poste-
ritatis commodum publicarentur. Cœte-
rùm cùm hi vnà cum amico in alias migra-
sent terras, frequens me cum illis, qui
Herbas discere studebant, consuetudo;
frequens amicorum hortatus; frequens de
modo, ac facili via eas cognoscendi inter-
rogatio, disputatioq; inter familiares meos,
atq; etiam vestros Medicinæ studiosissimos
excitauit, ac impulit ad earum Institutio-
num compendium scribendum, quòd sum-
ma & præcipua rerum in illis traditarum ca-
pita clarè breuiterq; solummodò comple-
teretur. Nam in Institutionum libris mul-
tas quæstiones antiquas nouasque soluebam,
animaduersiones notabam tum circa Planta-
rum formas, & vires, cæteraq; accidentia,
tùm circà autores qui de iis quippiam scrip-
sere, quas consultò hic omitto. Onerat enim
discentes quæstionum, & multarum rerum di-
scendarum turba, non instruit. Quò sit, vt
admirari non fatis possim doctissimos quos-
dam viros, & in re Herbaria exercitatisimos,
libros suos, quibus introducerent iuuenes
ad hanc scientiam, plenos controuersis, sæ-
pe parum vtilibus edidisse. Porro quidquid
vtilitatis ac fructus ex hoc libro studiosus le-
ctor

ſtor percipiet, id vobis viri Illuſtres atque Do-
ctiſſimi debet, in quorum gratiam hæſce
meas lucubrationes incoepi, ad finem perdu-
xi, atque in lucem edidi. Etenim hoc & am-
plius iamdiu debere me vobis exiſtimaui, cum
vt pro veſtra ſumma in me beneuolentia, pro-
ptiſſimoq; me promouendi, ac cœptis meis la-
boribus fauendi ſtudio, quod ſatis annis præ-
teritis declaraviſtis, cum me valetudinis veſtræ
curam gerere voluiſtis, vobis gratiam aliquā
referrem; tūm, vt non modò eos, qui inter vos
Medicinæ ſtudioſiſſimi ſunt, ſed etiam cœte-
ros, qui generis nobilitate, virtutum omnium
ſplendore, linguarum, Iuriſprudentiæ, artiūq;
omnium ac diſciplinarum notitia, pluſquā
ylla alia Natio (abſit inuidia dicto) verè Illu-
ſtres ſunt, ad hoc ſtudium vtiliſſimum iucun-
diſſimumque inuitarem. Sed quid ego? an
ſponte currentibus addam calcaria? Quasi ve-
rò nesciam vos ad peregrinas hæſce terras, &
à patrio ſolo longè diſſitas eo animo accēſſi-
ſſe, vt aliquid dignum maioribus veſtris face-
retis, & Nobiliſſimorum parentum veſtrorū
veſtigia ſequeremini; quorum nullus non ſa-
pientiſſimè prudentiſſimèque dominium ſuū
aut rempub. cum ſumma rei militaris (vt for-
tiſſimos equites decet) & aliarum bonarum
artium atque ſcientiarum peritia, ita regit, ita
gubernat,

gubernat , vt cunctis alijs aliarum Nationum
magnatibus exemplo in imperio suo pacis
belliq; tempore esse possit. Hortatur veritas
me plura de his dicere, dissuadent pudor & ve
recundia vltcrius in vestras laudes prorumpere;
ne vbi vestra celebri preconiâ, partem mihi
eorum attribuere (qui & ipse Germanus
sum) aut turpe adulantis studium consecrari,
aut inuidiam multorum accendere videar.
Illud tamen non prætereundum putaui, pa-
tres ac maiores vestros, siue Principes fue-
rint, siue alterius cuiuslibet conditionis emi-
nentioris, tam rei Plantariæ fuisse, atque etiã
num esse studiosos, quàm olim veteres reges
atq; heroes, Gentius, Lyfimachus, Teucer,
Attalus, Achilles, Salomô, Euax, Mithridates,
Cyrus, Diocletianus Imperator, & alij quos
narrant imperiis dominijsque sese abdicasse,
vt maiorẽ diligentiam hortis excolendis adhi-
berent, proprijsq; manibus semina iacerent,
gauderetq; terra vomere laureato, & trium-
phali aratore. Vixit paucis ab hinc annis Fre-
dericus inuictissimus Romanorum Impera-
tor, qui quo tempore Germanis præfuit, ita
se rei Plantariæ tradidit, vt tam benè formas,
quàm quispiam alius ex optimorum Medico-
rũ numero, cum quibus sæpè de viribus dispu-
tare consueuerat, cognosceret. Hunc Maxi-
milia-

milianus secundus eius abnepos hoc in studio
superasset, nisi mors immatura præuenisset,
non sine summo reipub. litterariæ detrimen-
to. Horum quoque exempli patres vestri no-
bilissimi heroes, & variarum scientiarum cul-
tores eximij, non modo in urbibus, sed etiam
ruri amœnissimos, & variis peregrinisq; flo-
ribus, fructibus, coloribus, odoribusque per
ornatos colunt hortos, ut ad eos negotiis do-
minij, reipub. studiorumq; expeditis se con-
ferant, animumq; laboribus & curis fractum
restituunt, & si quando contigerit, mœstum
consolentur. Nam in his verum solatium,
præsentaneum doloris remedium, ut alias o-
mittam utilitates omnibus notissimas. Qua-
mobrem cum non minorē esse in vobis animi pro-
pensione, & amorē in rei Herbariæ studiū, quā
in maioribus vestris, à quibus id dimanauit,
certò mihi persuadeam, non potui non grati
mei erga vos animi hoc symbolū vobis offer-
re, quamquam exiguum, cum maius hoc tem-
pore per vires non liceret. Id vestra beneuo-
lentia & humanitate fretus, vos equi boniq;
consulturos fat scio. Deus Opt. Max. coepta
studia & peregrinationes vestras benè fortu-
net, faxitq; ut sani & incolumes in terram pa-
triam redeatis. Valete.

I N D E X

C A P I T V M

Quæ in duobus ISAGOGES
libris continentur.

Capita Libri Primi

In quo agitur de Forma Plantarum.

Refatio.

pag. 5.

Cap. 1. Quæ in Planta po-
tissimum inquirenda di-
scendaq;

4.

11. Vnde forma cognoscatur.
eadem.

6

Par-

I N D E X.

- ij. Partium diuifio. Similares quæ.* 5.
*iu. Disfimilares partes communes quot,
 & quæ.* 7.
*v. Partes disfimilares communes non om-
 nibus Plantis in effe.* 9.
*vi. Disfimilariū partium communium
 in alias partes diffeftio.* 11.
vij. De propriis Stirpium partibus. 15.
vij. Partium differentia ex Theophrasto.
 19.
ix. Radicum differentia. 21.
x. Caulium differentia. 22.
xi. Foliorum differentia. 24.
xij. Florum differentia. 27.
xij. Fructuum ac feiminum differentia.
 29.
*xiv. De quatuor fummis Plantarum ge-
 neribus. Quid Arbor, Frutex, φρύ-
 γανον, Herba.* 31.
*xv. De aliis quibusdam generibus quæ
 fummis fubfunt.* 35.
xvi. De Orchide, Satyrio, Palma Chrifti.
 36.

De

I N D E X.

xvij. De Trifolio.	37.
xxix. De Pentaphyllo siue Quinque folio.	
39.	
xix. De Herbis Intybaceis, Chondrilla,	
Hieracio.	40.
xx. De Brassica.	41.
xxi. De Iunco.	eadem.
xxij. De Equiseto.	43.
xxiij. De Lino & Linaria.	eadem.
xxiv. De Vrtica.	44.
xxv. De Verbasco.	45.
xxvi. De Gramine, Frumento, Milio, Pa-	
nico.	46.
xxvij. De Tithymalo.	48.
xxviij. De Violis.	49.
xxix. De Garyophyllis.	51.
xxx. De Lilio.	eadem.
xxxi. De Narcisso.	52.
xxxij. De Iride.	54.
xxxiij. De Ranunculo.	55.
xxxiv. De Anemone.	56.
xxxv. De Hyacintho.	58.
xxxvi. De Scabiosa.	59.
xxxvij. De Iacea.	60.

I N D E X.

xxxijx. De Hyperico.	61.
xxxix. De Malua.	62.
xl. De Papanere.	eadem.
xli. De Geranio.	63.
xlij. De Lithospermo.	64.
xliij. De Thlaspi.	eadem.
xliv. De Antirrhino.	65.
xlv. De Cucumere.	eadem.
xlvi. De Legumine.	66.
xlvij. Arborum diuisio. De Quercu seu Glandiferis. Quid Nux, Malum, Acinus, Bacca.	67.
xlviij. De Nuciferis, & Coniferis:	70.
xlix. De Pomiferis & Bacciferis.	71.
l. De Acanaceis & Carduis.	eadem.
li. De Semperuuo.	73.
lii. De Heliotropio.	eadem.
liij. De Aconito.	74.
liiv. De Cistho.	75.
lv. Plantas imperfectas post perfectas esse discendas; & perfectarum primum florentes.	76.
lvi. Frequentem inspectionem ad formam specierum memoria tradendam esse neces-	

INDEX.

necessariam. 78.

lvij. Plantas depingendi, delineandi; ratio. 79.

lvij. Hortos hyemales conficiendi ratio. 79.

Capita Libri Secundi,

*In quo agitur de usu, & facultatibus
Plantarum; deq; earum perfe
cta cognitione.*

I. **V**sus Herbarum multiplex. Facultas in humano corpore duplex. Quid Alimentum.

Quid Medicamentum. 82.

II. Primæ Plantarum facultates quot & quæ, ac de earum gradibus. 84.

III. De Secundis facultatibus. 86.

IV. De Tertijs facultatibus. 87.

De

I N D E X.

V. De Occulta Plantarum qualitate, seu proprietate.	93.
VI. De modo facultates Plantarum indagandi.	96.
VII. De Saporum differentiis.	97.
VIII. Odorum differentia.	99.
IX. Quomodo saporis manifestas qualitates indicent.	101.
X. Secundarum tertiarumq; facultatum inuestigatio.	104.
XI. Ex odoribus facultates obscurius cognosci.	107.
XII. Odorum virtutes.	112.
XIII. Occultarum facultatum dignotionem fieri per experientiam, & quomodo hac fiat.	113.
XIV. De Alimentis. Nullam Plantam non esse medicamentum.	115.
XV. Alimentorum differentie.	117.
XVI. Alimentorum inuentrices ratio & experientia.	120.
XVII. Exacta huius Philosophiæ notitia qui acquirenda. Autores veteres & re-	

I N D E X.

recentiores qui de ea scripsere .

124.

XVIII. *Florilegium quid ; eius conficiendi modus, & ordo.* 132.

XIX. *Tituli quales ; quo ordine in locis Florilegii scribendi.* 133.

Ante-

Antequàm legas , mi Lector, erratta sic corrige.

Pag.6.lin.6. Tithymalorum.& lin.24. ibid. κατ' ἐξοχῶν. 13.
lin. 32. pedatæ. 14. 2. dimittendi. 16. 26. Cynorrhodon.
17.4. Cachrys.20.27. polyporum: Orchidum.24. in marg.
quorundam exemplarium dele hæc verba : Vt Scammonio
teste Dioscoride.25.29.foliosæ.29.12.καρπῶδ. 33. 9. Hyacinthum.
54.anne Pseud.56.1.tùm etiam.57. in marg. pro
Dioscorides correctus, lege Plinius correctus.59.21. pro faci-
at, fecerit.60. in marg. pro Clafii, Clusii.63.7. capitato. 64.
31. Thlaspi.65.7. Apuleij. 66.5. diminutiua.67.2. vicia. lin.
33. ibidem. cerrus.70.27. Amigdalæ.71. 7. offe carentium.
lin.8. ibid. cydonia. 72. 13. τυγχάνει λέγω δὲ ἀκανῶδες,
δῖτι &c.74.lin.17. quadrupedia.75. 32. Cistho. & Cisthus.
77.2. pro tibi, vobis. eadem lin. distinguatis, distinguaris.
80.11. marcescere.85.16. Glycyrrhiza.91. 27. assistentium
penisque facult. lin. 29. ibid. pro eius, huius. 93. 11. inter
quas.94.9. apophlegmatismos.98. 17. Glycyrrhiza. lin.29.
ibid. Amygdalarum.99.5. stirpis. ibid. in marg. misti. 102.
29. imbecilliori. 105.3. Lepidio. 111.22. internarum. 115.15
quæ experta censetur. & ibid. lin.16. expertos. 117. 9. ra de
le. 120.21. celrres.34. ibid. spectetis. 121.3. potest. 127.15.
pro incognitas, cognitas. 128. vsus. & facultates. 130. 13. &
in marg. Tabernæmontanus. 132.15. diceritis.

ADRI-

ADRIANI
SPIGELII
BRUXELLENSIS
ISAGOGES
IN REM HERBARIAM
Liber Primus.

De Forma Plantarum .

P R Æ F A T I O .

SCIENTIARUM
omnium atq; artium
studia , nemo est qui
nesciat , esse difficil-
lima . Vt enim pra-
grandes nitidisq;
uniones non nisi in maris imo inueni-
untur :

untur : sic latent præsertim in natura
 sinu pulcherrimæ artes , & magno la-
 bore , contentioneq; ingenij eruendæ
 sunt . Cæterum , qui in primo alicu-
 ius earum tradendæ vestibulo , multis
 rationibus illam inprimis arduam &
 difficilem persuadent , ut ipsi sapere
 plus cæteris videantur ; tyrones profe-
 ctò deterrèt , & quasi aditu prohibent .
 In quo mihi imitari videntur ineptos
 piscatores , qui ut artem , quam profi-
 tentur laboris periculiq; plenam esse in-
 dicent ; quos eius discendæ studio in-
 census vident , eos deducunt in altum ,
 cum maximis mare tempestatibus ia-
 ctatur ; atq; ita imprudentes ardorem
 illum restinguunt . Imitanda potius
 phocarum solertia est , qui foetus in sic-
 co editos sensim deducunt ad mare ,
 ut salsam degustent ; mox eos redu-
 cunt , atq; id sæpius faciendo vitæ in
 mari degendæ paulatim assuefaciunt .
 Ad eundem modum , qui artium stu-
 dia qualibet difficilia sectantur , ijs pri-

mò tenera, ut ita dicam, proponenda
 sunt elementa, quibus imbuti tantum
 roboris ac duramenti acquirant, quan-
 tum ad omnes, quæ sese illis obiectura
 sunt, difficultates superandas est satis.
 Hac mihi frequenter animo versanti,
 Isagogen hanc in rem Herbariam, duo-
 bus libris comprehensam, scribendi con-
 silium incidit. Cum enim Philosophia
 partium nulla sit difficilior, quàm ea
 quæ Plātarum naturam complectitur,
 ob incredibilem formarum, virium &
 aliorum accidentium varietatem, ope-
 rapretium me facturum putavi, si coa-
 ctis in unum facilioribus magisq; ne-
 cessariis uniuersalibus præceptis, ex
 quotidianis meis obseruationibus de-
 promptis, compendariam tyronibus
 ad hanc scientiam viam patefacerem.
 Quod quàm rectè præstiterim, alij iu-
 dicabunt, & res ipsa planum
 faciet, quam sta-
 tim aggredior.

CAPVT I.

Quæ in Planta potissimùm inquirenda
discendaque .

SCIRE in primis conuenit, duo in Plantis potissimùm inquirenda discendaq; formam nimirum, & virtutem seu usum. Nam noscere, ubi, quando, quomodo nascantur, quamdiu vigeant, floreat, germinent, & cetera quæ ad generationem pertinent, ad exactam tantum huius scientia cognitionem confert. Sed enim ad eos, qui prima fundamenta cupiunt, hic meus sermo est, quorum mentes confundit potius earum rerum tractatio. Adde quod multa quotidie faciliq; addiscuntur, ubi quis formam Plantarum usumq; nouerit: multa quoq; diligentissimis nature indagatoribus relinquende, qui omnem ætatem in hac scientia consumere cupiunt; idcirco qui forma atq; usus cognosci possit, hic solummodo indagandum docendumq; censui.

CAPVT II.

Vnde forma cognoscatur.

CV^M formam Planta dico, non eam intelligo, quæ omnibus Plantis inest mente cõtemplabilis, quam animam vegetatiuam appellant Philosophi; sed figuram, seu faciem tam internam, quàm externam corporis, cui hac anima vegetatiua inheret. Eam esse cuiq; Plantarum speciei propriam, oculis cernimus. Idcirco

tot sunt earum differentia , quot forma diuerſitates ,
quæ à partium varietatibus innumeris dimanant . Par-
tes igitur Plantarum nobis primùm enumeranda , ea-
rumq; differentia conſideranda ſunt .

C A P V T I I I .

Partium diuiſio . Similares quæ .

PARTIVM alie ſimilares ſunt, alie diſſimilares .
Vtræq; rurſus tum communes , tum propria .
Voco ſimilares , quæ in alias partes ſimpliciores ſe
diuidi nequeunt : Diſſimilares, quæ ex ſimilaribus con-
ſtant . Partes ſimilares communes ſunt, quæ ſerè ſem-
per omnium Plātarum partibus diſſimilaribus inſunt .
Proprie verò quæ quarundam tantum . Inter commu-
nes cenſentur caro, neruus, vena, membrana ſiue cu-
tis, adde etiam his humorem . Nam ſanguinem Ari-
ſtoteles inter animalis partes recensuit . Caro eſt ſoli-
da pars, quæ in omnem dimensionem diuidi poteſt (vt
terra) . Talis in pluribus fructibus ſub tegmine ſeu
cute conſpicitur, vt Pyris, Pomis, Prunis . Neruus eſt
protenſum illud continuumq; , ac cæteris partibus ma-
gis ſolidum, quod à carne, & vena facile diſſociatur ,
ac ſinditur ſecundum longitudinem . Dicitur autem
neruus, non quòd ad mouendum ſit à natura datus, vt
animantibus, ſed potius ad quietem, ac conſiſtentiam,
roburq; . Hic in quibusdam partibus intus conſpicitur,
vt in caudice Palma, atq; Abietis ; in nonnullis extat,
vt in Plantaginis folijs, in quibus coſta à nonnullis vo-
catur . Theophræſtus neruum iuxta nuncupauit , ideſt
fibrā; in cuius definitione, quid ſibi velint hæc verba;
ἀπαράβλητον δὲ καὶ ἀβλαστον ἔχον φλέβας me ne-
ſcire ingenuè fateor . Vena autem dicitur, quod oblon-
gum

Partes ſimila-
res commu-
nes .

Caro quid .

Neruus .

Vena .

gum est & cauum, humorem in se continens, qui Plantis alimento est. Eius verò cavitās, aut meatus, etsi non facile conspici potest propter exiguitatem, tamen ratione comprehenditur certissima. Siquidem multa Planta si incidantur, humorem emittunt, aut lactis similem, ut Tythymalorum genera; aut aquei coloris, ut Vitis; aut lutei, ut Chelidonium maius: aut alterius, ut multa alia. Fibris venas assimilaui Theophr. sed grandiores crassioresq. ait esse, & in se ramos spargentes, quos in folijs plurimum Stirpium apertissime videtis. Humor autem, qui in Venis, atq; tota Planta continetur, proprio nomine caret, quales in animalibus sanguineis sanguis existit. Meneſtor in cunctis Stirpibus simpliciter ὀπὸν appellavit, id est succum: alij in quibusdam succum, in alijs verò lachrymam: quæ tamen puto distincta esse extrahend. tantum modo, non materie differentia. Liquor, qui ex contusa herba exprimitur, aut elicitur, succus vocatur; qui verò incisione dimanat, lachryma. In quibusdam Plantis propria sunt his indita nomina. Nam in Papavere, qui è capitibus incisis emanat humor opiū nuncupatur: qui ex reliquis partibus, præcipuè caule, & folijs tuis exprimitur, meconium. In Laseſerpitio, laser Latinis dicitur, Grecis κατ' ἑωχλῶ, ὀπὸς, quòd tam contundendo, quàm incidendo liquor eximeretur. Cutem inter communes partes similes recensere, non est à ratione alienum. ea enim vestiuntur caules, rami, folia, fructus; interdum etiam radices. Voco autem cutem tegumentum harum partium membranosum ac tenue. Proprie partes similes duæ sunt; os, & cartilago. Proprias autem eas appello, quæ nonnullis tantum Plantarum partibus dissimilaribus insunt: os verò durum illud ac solidum, in fructibus quibusdam carne teſtum; & in se semen continens. tale

Humor Plantarum.

Succus & Lachryma quid differant.

Cutis.

Partes similes propriæ.
Os.
Cartilago.

in Cerasis, Amygdalis, Prunis, quo nomine Mala Perfica, & Præcocia etiam comprehendimus, cernitur. In Pomis, Pyris, Cucumeribus, ac cæteris eiusmodi cartilago est: tegumentum scilicet osse mollius, membrana, & cute durius, sed æquè pellucidum & tenue.

CAPUT I V.

Diffimilares partes communes quot, & quæ.

DISSIMILARES partes communes sunt sex: radix, caulis, ramus, folia, flos, semen. Radix non à forma, sed ab usu describitur, definiturq;: quòd usus illi singularis sit, forma verò summpere variet. Ideò Theophrastus radicem ait esse, id quo alimentum attrahitur; caulem verò, id quod suprà terram simplex asurgens, alimentum à radice attractum defert (caudex hic in Arborum genere dici consuevit) ramum in quem caulis diuiditur, qui ramus postea in sùrculos spargitur multiplices. Semen verò est fœtus, & quasi totius Plantæ compendium. Sed quid Flos, atq; Folium? Hoc diù multumq; quæsiui, nec quidquam inueni, quo mihi vobisq; satisfactiam. Nonnulli inter recentiores doctissimi Viri existimarunt frondes Arboribus à natura datas esse, ut calorem defendant, ac fructum ne are scat, conseruent: folia verò ad decorem potius, & ornamentum, quàm ad tutelam stipitum, florum, fructuum, & ramorum; nam & hi stipitem defendunt, qua de causa brachia à Columella in Arboribus appellantur. Addunt huius opinionis causas, dum inquirunt. Stipitis tegumentum esse corticem: quasdam etiam Plantas neq; florem,

neq;

1. Hist. cap. 1
Radix quid.
Caulis.
Caudex.
Ramus.
Semen.

Flos & Foliū.

Cæsar Scaliger.

neq. fructum edere, cum tamen habeant folia; nonnullas prius flores quam folia emittere, ut Amygdalos; qui frigidissima tempestate florere solent, qua tegumentis magis ad boream à fructibus, & ramis arcendum ipsis esset opus: deniq; in quàm plurimis flores extrà folia prominere, qui alioqui ad tutelam externorum deberent esse intra folia reconditi. Cæterum veteres illi sapientissimi Viri contrà censuerunt, scilicet folia esse tegumenta stipitis, floris, fructus, atq; ramorum. Ut igitur antiquatam hanc opinionem defendam, meamq. subnectam, novis his rationibus prius respondendum duxi. Dico igitur, tametsi stipitis tegumentum cortex est, hic tamen cortex alio egebat tegumento. Sic cutis capitis, & multarum aliarum partium pilis tegitur. Itaq; ut quadrupedes animantes pilos, aues pennas, cerui cornua amittunt; ita pleraq; Plantarum genera folijs singulis annis spoliantur.

Histor. I.

Omniū enim quæ in Plantarum genere spectantur, dicebat Theophrastus, similitudo petenda est ab ijs, quæ animantibus insunt quoad fieri potest. Foliatæ autem Stirpibus, quibus denegati sunt à natura flores fructusq; folia insunt ad ramorum, & stipitis tutelam. Quod si verò aliqua sint, quæ prius florem, quàm folia producant; earum flores foliati sunt ad fructus defensionem, atq; etiam tam breui pediculo, ut eo carere videantur; quo sit ut flores in hisce Stirpibus non sint externis iniurijs multum obnoxij. nam quæ parte è ramis emergunt ramo suo defenduntur: altera verò parte quæ vento sunt patuli, fructus defendunt primordium quantum fieri potest. Illud autem perpetuò in memoria tenendum est, fructiferas Stirpes cunctas partes communes producere fructus gratia. Idcirco flores in quàm plurimis prominent extrà folia. Quæ enim parte flos est, fructus adhuc tenellus conservatur; quæ autem pediculus

pediculus emergit, folia & rami fructum defendunt ab externis iniurijs. Hac autem plus præbent tutelæ fructui, quam flores; quod hac parte sit pediculus, qui & floris est, & fructus principium. His credo abunde nonis allatis rationibus aduersariorum satisfactum, quæ etiam latius alibi oppugnabuntur, explicabuntur & Concludamus ergo folia, ad flores, fructus, stipitesq; tuendos necessaria fuisse, non in omnibus quidem Plantis ad omnes has partes; sed in quibusdam ad stipites & ramos tantum; in nonnullis ad fructus, & in quibusdā ad flores; in plurimis ad omnes. Flores Stirpibus dati sunt non ob fructum, vel semen. Nam Ficui fructus est sine flore, & Iridi, atq; Iesmino flos sine fructu, nonnulli q; Narcissi generibus. Ideo censendum in fructiferis, florem si ferant, fructum aliqua defendere parte. Sterilibus verò quæ admodum paucae sunt, florem idem fortè esse cum fructu; ut Thymo, cuius flore satò, ut nonnullis placet, nascitur Thymus: quamquam minutissimum ei semen adscripsit Theophrastus. In Iesmino quid flos faciat adhuc me tatet.

Folia ad quid Plantis data.

4. de causis. Plan. cap. 5.

C A P V T V.

Partes dissimilares communes non omnibus plantis inesse.

HÆ quas enumeravi partes, cunctis Stirpibus communes sunt; non tamen omnes omnibus. Sed quibus omnes insunt, ea perfectæ à nobis Plantæ appellantur, ut Pyrus, Prunus, Malus, Fœniculum, & alia his similia quamplurima, quæ sex primas, atq; præcipuas habent partes. Quibus verò desunt aliquæ,

Plantæ perfectæ & imperfectæ.

B imper-

imperfectæ dicuntur; quæ quidem Plantarum perfectio & imperfectio, latè admodum patet. Nam quâ-
 iò quæpiam Planta pauciores habet partes, tantò im-
 perfectior censi debet: quantoq; plures, eò perfectior.
 Etenim quibusdam unam tantum natura ademit, ut
 Ficui florem, Iesmino fructum, Scorpio & Iunipero
 folium (nisi quis horum aculeos, pro folijs accipiat acu-
 leatis) Tritico, Allio, Narcissis, alijsq; quàm plurimis
 bulbosis ramum: alijs, quæ à radice statim ramos pro-
 ducunt, caulem, qui unà cum ramis etiam Chama-
 leonis cuidã generi denegatus est, quod inde acaulon no-
 minatur. Quæ verò radice desituantur, ceterasq;
 partes, aut omnes, aut aliquas habeant, exceptis ijs,
 quæ alijs Plantis innascuntur, ut Visco, Epithymo,
 & Cassutha, & alijs id generis, quæ alterius radice
 fruuntur, nullam nouimus: nec reperiri posse opina-
 mur, propterea, quòd nequeant hæ partes nutriri sine
 ea, quæ è terra attrahat alimentum, atq; id ipsum cõ-
 coquat. Aristoteles accipere Plantas à tellure præ-
 paratum nutrimentum (κατεργασµένω τροφῳ)
 scribit: in radice verò excoqui, ut in ventre anima-
 lium. Idcirco præceptorem secutus Theophrastus ven-
 tri radicem assimilauit; & suprà in radicis definitio-
 ne, oris ei officium videtur assignasse. externa nam-
 quæ radicis partes attrahunt; internæ & cauli magis
 vicina, concoquunt. Cæterùm cuncta animalia, siuè
 sanguine prædita sint, siuè eodem careant, os ven-
 tremq; habere dicat par ratio, cõfirmat maximus Phi-
 losophorum magister. Dioscoridi, qui tradit Malaba-
 thrum folium esse sui generis, quod Indica gignunt pa-
 ludes innatans aquis, sine radice, nullã adhibeo fidẽ.
 Plantæ enim omnes à terra, priusquàm aquis innata-
 re possint, originem capiunt. Sic Lens palustris
 etiam oritur, in cuius auersa parte, qua fundum spe-
 ctat,

Planta nulla
sine radice.

2. de part. ani-
mal.

1. de caus.
Plant. c. 17.

1. cap. 15.
Malabathrũ.

Lentis palu-
stris radices.

stat, dum aquis innatat, radices apertissimè cernuntur. Eas mirum est hæcenus à nullis fuisse animaduersas. Porro quedam stirpes duabus, aut pluribus partibus destituuntur; ut Filix, quæ flore, & semine caret. Phyllitis, & Scolopendrium nil præter folia, & radicem obtinent. Sunt & quæ unicam tantum partem habet, ut Tuberra terra, quæ nil aliud sunt quàm radices. Quidquid enim sub terra latitat radix proculdubio est. Quare commodissimè hæc scripsit Theophrastus. In totum, inquit, Planta res varia est, atq; multiplex, inque uniuersum de ea referre difficile. Indicium verò, quòd nihil penitus est, quod communè accipi possit cunctis Plantis conueniens, ut animalibus os, venter, & alia proportionè eadem, alia quodam alio modo. Neq; enim radicem, neq; caulem, neq; ramum, neq; germen, neq; folium, neq; florem, neq; fructum omnes Plantæ habere videntur. Quæ autem radice carent apud Theophrastum, præter eas quæ alijs Plantis innascuntur, nullæ sunt.

Tubera terre radices tantum.

Histor. 1.

C A P V T V I.

Dissimilarium partium communium in alias partes dissectio.

COMMUNES hæc dissimilares voco partes, non quòd omnibus communes omnes; sed quòd harum aliquam saltem, si non omnes, cunctis Plantis inesse oporteat. Hæc rursus alijs constant particulis similaribus, aut dissimilaribus, proprijs aut magis communibus, externis aut internis. Radix exterius corticem habet, qui etiam alijs partibus dissimilaribus, & communibus, nempe cauli, ramo, semini, aut fructui

Radici cortex.

Fibræ radicū
partes diffi-
miliares.

Medulla ra-
dicis.

Matrix.
Lignum.
Foliorū par-
tes.
Stylus.
Petiolus.

adheret. Constat cortex ex carne, & nervo; ut in
Cichorio, Petroselinæ, & omnibus Plantis, quarum
cortex à radicis interiore parte separatur. Inter ex-
ternas partes dissimilares etiam fibræ recensende.
Sic enim appellantur exigui ramuli, & capillares, qui-
bus tanquam manibus terram amplectitur radix, eiq;
adheret, & idoneum alimentum trahit. Hæ in Nar-
cisso, capæ, cunctisq;, quas novi, bulbis subius conspi-
ciuntur; in cæteris verò à latere. Oblongæ verò radi-
ces, & ῥαχιδῶδες paucioribus fibris, & interdum
nullis præditæ sunt. Firmatur namq; radix longitu-
dine sua, terræq; satis firmiter adnectitur, nec opus
est tot adiuventis, quot ijs, quæ breviores, aut rotun-
diores undiq; existunt. Bulbi autem non facillè tellu-
ri inherere poterant, nec aptum succum sugere; nisi
subtus ijs natura fibris prouidisset, quibus terra illos al-
ligavit, ut recto caule Stirps enascatur. Interna ve-
rò radicis pars communior, medulla est; quæ interdum
sola est caro; interdum carne præditi nervi; ut in ijs
in quibus durior cortice, lignosiorq; medulla euadit.
Vocarunt nonnulli medullam, quod medium occuparet
locum, cor, ἐγκέφαλον, σπλάγχνον, ψυχῶν, hoc
est cerebrum, viscus, (quo cor intelligere eos putan-
dum est) animam; quasi verò anima, hoc est, augen-
di, nutriendi, gignendiq; principium in hac parte cre-
derent consistere; quod in plerisq; verum esse compre-
hendimus, non tamen in omnibus. Caulis autem &
ramus, cortice etiam & medulla constant. Hæc in
caudice matrix, & lignum nuncupatur. Folia ex tri-
bus similaribus constant partibus, vena, nervo, carne.
His quemadmodum floribus quoq; ac fructibus, seu
seminibus, pediculus adnascitur, qui etiam stylus di-
citur, & à Columella petiolus; hoc flos, fructus, fo-
lium Plantis adnectuntur. Multis folijs petioli sunt
quoq;

quoque denegati, ut omnibus Graminibus, Orchidibus, Narcissis, atque ijs, quibus folia sunt Gladioli, ut Canna, Iridi, multisque alijs. Haud ita in floribus fructibusque contingit. His enim non desunt petioli, quamquam in multis deesse videantur ob breuitatem, ubi aut fructus aut flos rectè adnascuntur alijs partibus. In plurimis quoque Plantis longitudo tanta est pediculorum, ut magno satis interstitio fructus & flos à ramis distent pendeantque: quibus idcirco aptius nomen pediculi, quam pediculi. In ijs verò quæ unicam tantum producant florem, pediculus incipit, ubi caulis desinit, cuius finis foliorum priuatione cognoscitur, ut in Hemerocallide monantho, Libonarcisso quem Tulipanum vocant. Sed quid de Colchico dicemus, atque Narcissis, de Dente leonis alijsque id genus, quibus unicus flos, aut plures, in summo statim à radice emergentis caulis nudi à folijs. Neesse est floris pediculū in his esse, quem caulem nominant; aut naturam unā uti caule propediculo. Magis fortassis in dubiū vocari res potest de Chamæleone albo. Nam huic nullum caulem adscripsit Dioscorides; ergo neque pediculus aderit, cum tamen sine horum altero nutriri flos eius non possit. Sanè conspicitur caulis modicum aut pediculi, aut horum quippiam ἀνάλογον (utro enim modo appellare lubeat non multum contendam.) Idcirco mihi per sua deo Dioscori non voluisse, id caulem appellare, quod non supra terram emeretur, ut caulis consuevit. Sic Aristoteles aves quasdam apodas vocauit, non quod prorsus pedibus careant; sed quod eos tam longos non habeant, ut possint more cæterarum auium ingredi altioribus à terra cruribus, & (ut vno verbo dicam) ἀκρόποδες sint, hoc est male pedati. De florum partibus, & primum de communioribus nunc dicamus, quarum inuestigatio difficilis est. Etenim maior in

Chamæleonis
albi caulis.

Lib. 2. cap. 9.

Aves apodes.

Florum partes communes externæ.

Calix florum

Theca.

Umbilicus
fructuum.Partes inter-
næ.

Folia floris.

Stamina.

Floris umbi-
licus.

Lib. 21.

ijſ varietas, quam in vlla alia parte præcipua. Sine fructu tamen aliquo non eſtis hinc demittendi. Florum partes alia ſunt externe, alia interne. Externe due: pediculus, de quo iam egimus; & calix, è pediculo ſtatim emergens, & ut plurimum, in foliola ſe diuidens, florem, aut folium, aut florum foliorum principia excipiens, ut in Roſa, in Tragopogo, in quo magnus eſt, conſpicere poteſtis. Hic calix multis floribus contingit. Si fuerit cauus, nec in tot foliola diuiſus, theca appellari congruè poteſt, ut in Viola mariana. In ijſ fructibus, qui poſt flores prodeunt, calix umbilicum conſtituit, qui eſt contra regionem pediculi, ut in Malis, Pyris, Roſis. Narciſſis verò denegatus calix, alijsq; non paucis. Interne verò partes, quæ ipſum florem propriè dictũ conſtituunt, tres ſunt præcipuæ; folia, ſtamina, ſtylus; quæ eſi non omnibus floribus inſunt, magne tamen eorum parti. Paucis floribus denegata ſunt à natura folia, ut Cypreſſo humili, quã Abrotonon feminam vocant: (Appello autem folia partem latam, & planam, ac tenuem inſtar communium foliorum) pluribus ſtamina, plurimis ſtylus. Sunt autem ſtamina in floris medio, quod umbilicus appellatur, partes oblongæ, tenues veluti capillamenta, interdum paulò craſſiores, paululum prominentes in ſummitate, apicibus frequenter prædita, quæ ſtylum partem ſimiliter oblongam, ſed paulò craſſiorem, atq; è centro umbilici emergentem, ambiunt; ut in Lilio. In Roſa floribus ſtaminula, floſculos aurei coloris appellauit Palladius, Plinius luteos apices. Fructus autem atque ſeminis partes externas reſenſuimus, pediculum nimirum, & corticem, qui interdum nihil aliud eſt, quàm membrana. Nolim neſciãtis, ſemina eaparte, qua Plantis adherent, cuncta, ſua principia habere, indeq; naſci primũ radicem. Hoc in Fa

ba est eo loco quo δ'ιβυγος , idest binalua apparet, idest Aristoteles ομμυα id est oculū appellauit hanc partem ; quidam quoq; Umbilicum ; quod sanè nomen in cunctis seminibus huic parti accommodari rectè potest . In umbilico namq; animalium sanguineorum vite ac generationis principium quodammodo consistere videtur . Fructus partes internæ, præter semina, quæ continent, quæq; fructus etiam appellantur, variæ quoq; sunt . Quippè cortice interdum vestitur ac tegitur caro, mox semen ; ut in Nucibus, quarum operimentū lignosum pulpam continet, quæ propria tunica à duricie corticis defenditur . Nucem enim non fructum amplius, sed semen voco ; quòd cum suo cortice seminari debeat . Fructum qui quatuor tegumentis semen includat nullum adhuc nouimus . Tribus tegitur Pomū, binis gigarta in acinis uuarum, item Prunum, Malum Persicum, & alia id generis plurima . Vno cuncta quorum semina vesiculis continentur, ut Colytea, Cythisi, & aliorum ; aut vasculis, ut Aquilegia, Nicotiana. Omnia quæ semen ambiunt περικαρπια Græcis dicuntur, siuè tres sint, diuersæ partes, siue una ; ea in Leguminibus filiquæ ; in Frumentis spicæ ; in Cæstaneis, echini dicuntur.

Fructus partes internæ.

C A P V T V I I .

De proprijs Stirpium partibus .

HA BENT Stirpes etiam proprias quasdam partes in partibus dissimularibus præcipuis . In radice Pimpinella quaedam in Polonia granula rubra gerit, quibus lanæ purpureo colore inficiuntur . Radix Lily teste Plinio quinquagenos sæpè remittit bulbos

Pimpinellæ granula .

παραφύ-
δες Adna-
scentia.

bos, sed hi παραφύδες dicuntur, adnascencia, & appendices. Hae in Astragalo durae sunt, nigrae, cornu soliditate, sibi inuicem adhaerentes, ut tradit Dioscor. Pilos in radice habet Polygonatum, Chrysocome, Polypodium eodem teste; capitula Oenanthe. Constat quamplurimum bulbosarum Plantarum radix ex varijs tunicis, ac multis tanquam membranis circumdantibus carnem, quae cortices apparent. Oblonga radix & παραφύδης, ut Pastinace, Raphani, & aliorum similem in tres diuiduntur partes, caput scilicet, corpus, & caudam. Caput est, è quo caulis assurgit; corpus radiceis medium, quod & venter appellari potest: cauda verò posterior radiceis pars in quam paulatim attenuatur. Incaule verò, & ramis ea parte, qua folia è caule emergunt; (ala appellatur) nodi quidam emergunt, in Dentaria quodam genere, & Lilio rubente, quod idèò bulbosum vocant. Fungus quem Agaricu nominant, Abietis caudici adnascitur. Ex ramis, extremisq; Plantarum, scandentium praesertim, partibus capreoli oriuntur, qui sunt cauliculi interii, quibus Vitis, Pisum, Bryonia, & alia legumina inuoluunt sese, alijsq; Plantis, aut propinquis stipitibus se implicant. Hos Cicero, & Columella claviculas vocarunt; Plinius viticulus & crines, Graeci ἐλικας à tortuositate. In vite Caelius Aurelianus annulos Vitis nuncupauit. Fert Cynorhodan, seu Rosa sylvestris, in ramis spongas quasdam, hyeme ubi folia deciderunt maximè conspicuas, exterius pilis obductas, interiùs duro ligno cauernulis pleno, in quibus hyeme latitant vermiculi, qui aestatis tempore in cantharides mutantur. Nec desunt folijs suae, quae interdù in quibusdam Stirpibus nascuntur. Inuenitur in quercuum folijs Galla, quam Caesar Scaliger in salua quoq; se obseruasse scribit; quod potius vitio mihi euasisse videtur. Producit

Ledum

Dentaria no-
dosa.

Agaricus.

Capreoli.

Cynorhodi
spongia.

Cantharides
vnde.

Ledum Alpinum alterum à Clusio descriptum, quipiam in folijs, quod præfert gallarum vicem. In quibusdam arboribus pro flore nucamentum est, veluti in Picea, Pino, Corylo. Cachris pilula est, quæ Latino caret nomine, vrendi vim habens in medicina. Hanc Arbores aliquot, ut *Quercus*, *Abies*, *Larix*, *Pinus*, *Tilia*, *Nux*, *Iuglans*, *Platanus*q; præter propriū fructum pariunt hyeme durantem, postquàm folia cecidere. Sed in Pino *Iuglandeq;* sæpius, quàm in alijs Arboribus conspicitur. Continet hæc pilula, ut autor est Plinius, nucleum Pineis similem. Is crescit hyeme, deciditq; vere cùm pilula aperitur. *Quercus* rursus præter Gallam, cachrim & glandem, alia quædam producit; ut nonnulla Mororum fructibus similia, aridiora tamen & duriora, plerunq; tauri caput imitantia, quibus fructus inest nucleis Oliuæ similis. Nascentur in eo & pilulæ nucibus haud absimiles, intus habentes floccos molles, lucernarum luminibus aptos. Fert & aliam inutilem pilulam *Quercus* cum capillo, verno tamen tempore melligini succi, ut Plinij verbis utar. Gignunt & alæ ramorum eius pilulas, corpori non pediculo adherentes, candicantes umbelicis: cetera nigra varietate dispersas: media cocci colorem habet: apertis amara inanitas est. Aliquando & pumices gignit, nec non è folijs conuolutas pilulas; & in folio rubente aquosos nucleos candicantes & translucidos, quamdiu molles sunt, in quibus & culices nascuntur. Maturescunt in modum galle. Hæc omnia Plinius Rorbori adscribit *Quercus* speciei, quam perperam δρύς a Græcis appellatam putauit, cum Græci hac voce omnia *Quercuum* genera complexi sint. Sed multa eorū, quæ in *Quercubus* nascuntur morbum potius, quàm naturam harum Arborum generare puto; quòd raro appareant in singulis *Quercus* specierum indiuiduis. Nā

Cachris.

Lib. 16. c. 8.

Lib. 16. c. 7.

partes propriae omnibus specierum indiuiduis, aut plurimis eorum adesse debent, si nihil externorum prohibeat; ut terra, locus, aër aut quippiam eiusmodi. Sic Ilex coccigera præter glandem granum quoddam leue & puniceum producit, quod κόκκος Græci simpliciter vocarunt, nostri hoc tempore granum tinctorum (quia, ut nonnullis placet, in hoc grano vermiculus nascitur, cuius insignis copia colligitur, vino irroratur, mox contunditur ad sericas tingendas vestes preciosissima & incomparabili purpura, quam chermesinam vocant). Ea tamen arbor in frigidis regionibus granum haud producit, quamquam in Hispania semper, ubi paululum adulta esse cœpit. Porro Lanis copiosis abundat fructus Rose, Rhododendri, & aliorum quorundam.

Lanugo.

In Plantis aliquot villositas seu lanugo conspicitur postquam flores deciderunt, sub qua semina continentur; ut in Cicerbita, Chondrilla, Erigero, Carduisq; plurimis. hæc τριπτος cōmuniter Græcis dicitur à canicie: item γῆραιον Arato & Nicandro, γῆραιον Athenæo, χαῖτα Theocrito, idest coma. Sunt, & quædam in omnibus partibus præcipuis, vna radice excepta; aut aliqua tantum reliquarum partium præcipuarum, ut pili, & spina quæ & aculeus dicitur.

Pappus.

Cæterum pili ubi densi sunt & incani, hirsutiem, aut lanuginem efficiunt,

ut in Aethiopide. Pilo-
fella rariores in fo-
lijs pilos ha-
bet, in

caule Papauer er-
raticum. De spinis plura
mox, ubi Spinosarum Plan-
tarum differentias pro-
sequemur.

C A P V T V I I I.

Partium differentia ex Theophrasto.

SEQUITUR, ut partium omnium differentias bre-
 uiter perstringamus: ex ijs enim tota in generibus,
 ac speciebus Plantarum, differentia elucescet. Ad has
 indagandas, quena principia primum proponat Theo-
 phrastus, audiamus: Partium verò differentia, in-
 quit, ut formula rem complectar, tribus ferè in rebus
 consistunt. Aut enim in eo, quòd quedam habent, qua-
 dam non habent, ut folia, fructus: aut quòd non si-
 milia, neq; paria habent: aut tertio, quòd non simi-
 liter habent. Ego suprà monstraui partes omnes com-
 munes non omnibus Plantis inesse, excepta radice.
 Quid verò magnus Philosophus per similes partes in-
 telligat, statim declarat; dum ait, partium dissimili-
 tudinem, figura, colore, densitate, raritate, asperitate,
 leuitate, reliquisq; passionibus innotescere; praterèa
 differentijs omnibus saporum. Pares autem partes vo-
 cavit, quæ nullam habent disparitatem, aut in excessu,
 aut in defectu multitudinis magnitudinisq;. Porro
 non similiter habere dicit, quæ positione, ac serie dissi-
 dent. dat exempla: fructus, inquit, interprete Theo-
 doro Gaza, quedam sub folijs, quedam suprà folia ge-
 runt: ipsarumque arborum, alie in cacumine ferunt,
 alie à latere, alie in caudice, ut Morus Aegyptia quæ
 Sycomorus appellatur; quedam fructum pariunt sub-
 ter terram ut Arachidna, & quod Vingung Aegyptij
 vocant: quedam (μίσχου) pediculum habent, quedam
 eo carent. Hoc idem de floribus dicendum: quippè cùm
 alijs circa ipsum nascantur, alijs secus. In summa po-
 sitionis

Hist. 1. cap. 1

Partium si-
 militudo.

Pares partes
 quæ apud
 Theophrast.

Ordo
partiū.

„ *sitionis ratio in his, & folijs, & germinibus accipi de-*
 „ *bet. Ordine prætereà nonnulla differre videntur. Qui-*
 „ *busdam enim rami inordinati, ut Quercui; alijs cer-*
 „ *to ordine ab utroq; latere dispositi, ut Abieti: quibus-*
 „ *dam grandiores rami pares numero, alijs impares, ut*
 „ *quæ tres à candice grandiores ramos producant. Ex*
 „ *his itaq; partium differentijs singularum Stirpium for-*
 „ *ma innotescit.*

C A P V T I X.

Radicum Differentiæ.

Radicum dif-
ferentiæ a fi-
gura.

VERVM quia hæc fortassis Tyroni non satis fue-
 rint perspecta, non erit abs re diffusius de iisdem
 differere, & mentem Theophrasti latiùs aperire, mon-
 stratis præcipuarum partium differentijs in singulis.
 Ordiamur à radice tanquam à principio. Figura igitur
 radicum est oblonga, rotunda, vel omni ex parte in-
 star pile, vel aliqua; recta, curua, obliqua, ut Ficus;
 intorta, compressa aliqua parte ut Cyclaminis. Sunt
 quedam radices externarum rerum formis assimilatae;
 ut fructui Pyri, Apij; unde ipsi nomen. Dioscorides
 Asphodeli radicem Glandis effigiem imitari scribit;
 Cyperi verò & Anemones in incultis nascentis, Oli-
 nam æmulari: Polypodij cirrhos seu brachia polyporū
 Orchidum, testiculos. Colore autem discrepant, quòd
 aliæ unum habent, puta album, nigrum, luteum, pur-
 pureum, aut alium; aliæ plures, vel in una, vel in plu-
 ribus partibus. Nam quedam cortice, aut rubræ sunt,
 aut nigræ, cum earum medulla alba sit, ut Caryote:
 Densæ verò radices appellantur, aut quæ multas radi-
 ces habent, sibi inuicem coherentes, ut Gramen vulga-
 rius.

Colore.

tius (sicut contrà rare quæ pauciores, & valdè disiunctas) aut quarum substantia rara est, aut densa; hoc est facile, aut difficulter diuisibilis. Sunt & quædam molles, ut Smyrni; duræ, & solidæ, ut Centaurij maioris; causæ, ut Pistolochiæ; friabiles, lentæ; asperæ, laues; æquales, inæquales, & tuberosæ, ut Tuberum. Genuculatæ dicuntur, quæ nodis protuberantibus, modico intervallo distinguuntur ut Iridis, Acori. Intervallo conclusam partem vertebram appellant, quarum altera alterius cavitatem sæpè subit. Sed differentie quæ à tactili qualitate desumuntur, magna ex parte exteriori radicum parti accommodantur, nequaquã totis radicibus. Differunt odore, & sapore: omnes enim horum in ijs reperire est differentias excepto salso ut voluit Theophrastus. Dulcis tamen, & amarus sapor in plerisque dominantur. Aliquando cortex alium habet odorem aut saporem, alium medulla; quod tam in caule & ramo, quàm in radice animadvertitur. Quin & dispares numeroradices sunt. Nam aliæ plures, aliæ pauciores habent; numerosas Asarum, Hemionitis, Veratrum album, Gramen vulgare; unam Aloe; duas Testiculorum multa genera, Gladiolus: duas aut tres Mandragora fœmina; tres aut quatuor Circeæ teste Dioscoride: quinque aut sex Gramen Parnassi, Alcea: unam in superiori parte, plures in inferiore, ut Chelidonium maius. Quò ad magnitudinẽ, grandẽ Capparis, Mandragora, Cucumis sylvestris Bryonia possident: exiguam Centaurium minus: tenuem & gracilem Asarum, Gramen, Aristolochia clematidis. Positiones fortassis non omnibus radicibus eadẽ, si terrã spectes. Etenim quædam totæ terra occultantur; quædam ex parte qua caulis emergit extrã terram eminent, ut Raphani quoddam genus. Quæ verò totæ terra teguntur; aut altè se in terram defigunt,

Tactili qualitate.

Genuculatæ quæ.

Odore & Sapore.

Número.

Magnitudine.

Positione.

gunt, aut tantum terra superficiem occupant. Omnibus tamen radicibus proprium est terre inherere, aut alteri rei, quæ proportionem telluri respondet. Idcirco dicebat Theophrastus positionis rationem in floribus, fructibus, germinibus folijsq; tantum accipi, non in radice, uti nec in caule ramisq; quod caulis semper radici inherere debeat, rami autem cauli.

CAPUT X.

Caulium differentia.

A figura.

Caulis angulosi.

Lysimachia purpurea trifolia nostra.

A Colore.

CAULIVM quoq; à figura desumuntur differentie. Nam alij recti, obliqui, & per terram sparsi, aut ad cælum se attollentes; alij intorti, & quodammodo in spiram convoluti; alij rotundi, quibus maxima pars Plantarum donata est, omnes Frutices, Arboresq; multaq; Herbarum genera; alij plani hoc est angulosi; qui aut sunt duorum angulorum, ut Narcissi; trium, ut Cyperi; quatuor, ut Marrubij, cunctarumq; Herbarum quæ in caule non geniculato bina è regione promunt folia sibi inuicem opposita; mox post modicum interuallum alia duo paulo superius, aut inferius ex illis orientia lateribus, quæ à prædictis duobus nuda relinquebantur. Quo fit, ut non sine eleganti spectaculo, si quis caulem ramumue foliatum decerpserit, & ab uno sine rectâ oculis collinantibus alium respiciat, in crucis modum diuisa folia cernat; ut in Cruciata Dodonaci & aliorum. Sunt, & alijs caules pentagoni, alijs hexagoni; ut Lysimachie purpuree trifolia, quæ in agro Patauino nascitur. A colore, alij unius, rubri, viridis, albi, nigri, aut alterius; quidam duobus tribusue coloribus maculati; nonnulli incani, & mol

li-lanugine obsiti, ut *Lychnidis coronariæ*. Cæterum qui prorsus esset atro colore, nondum mihi in Herbarum genere conspectus est. Caulis autem color propriè cortici debetur: quoniam quo corticem, aut tegumentum exterius donatum colore videmus, eum toti cauli fallaci loquendi breuitate tribuimus. Alium pars caulis interna, alium externa colorem habet. Sub viridi cortice nigra, aut alba sæpè latitat medulla. Sic asperos, laues, striatosq; caules Herbarij dixerè, quorum cortices, & tegumenta visu, aut tactu talia apparent exterius. Dicuntur & alij nodosi, ut *Arundinis*; geniculati, ut *Garyophylli*, *Saponariæ* quam *Cruciatam* vocant: molles, teneri, pingues, quorum substantia lenita est, facile frangitur, digitisq; teritur: solidi, densi, rari, ut *Arborum*; caui ut *Sambuci*, *Arundinis*, quorum internæ caulis parti inest cavitatis. Sapor autem, & odor alius inest externæ caulium parti, alius internæ. *Cinamomi* cortex acri, ac suauis gustu suauissimum odorem spirat; matrix vero odore saporeq; prorsus carere videtur. Numerosos caules producit *Solanum furiosum*, quippè quod decem aut duodecim emittit teste *Dioscoride*: senos, septenosq; ex *vnaradice Secale*; tres, aut quatuor *Alica*; singularem *Arbores*, *Oreoselinum*, & alia infinita. Sunt & caules alijs grandes, aut parui; alijs crassi, aut tenues; alijs longi aut breues. Quæ omnes differentia, & ramis adscribuntur. Triangulos tamen ramos non memini me obseruasse. Illud his addendum vnico quæ sit ramosulam reperiri Stirpem: duobus ad minimum prædita esse debet, in quos caulis se diuidit. Quocirca miror nonnullos Græcos *Artemisiam* ramosam *μωκένδρωον* appellasse, atq; recentiores quosdam, hos fortassis imitatos, idem epitheton quibusdā Herbis apposuisse. Sed Græci illi rami appellationē in caulē trāstulisse mihi videtur

Tactili qualitate.

Sapore, odoreq;.

Numero.

Magnitudine.

CAPVT XI.

Foliorum differentia.

FOLIA teretia sunt semperuino vermiculari;
 alijs plana, alijs triangula ut Scammonio te-
 ste Dioscoride, alijs quadrangula; alijs rotunda,
 ut Cappari, Cystho, Cotyledoni; sub rotunda,
 ut Anagallidi: in extremis oris angulosa, ut Hedera
 nouelle antequam fructum ferat, item Tussilagini; mu-
 cronata, Gramini, Iridi, Gladiolo: recta, incurua,
 gibbosa, ut Hyacintho, Auricule muris alteri Diosco-
 ridis; concaua, Umbilico Veneris, Dipsaco, quae sinu
 suo aquam imbresq. suscipiunt, ac etiam continent. In-
 cisorum foliorum alia profundas incisuras habent, ut
 Papauer erraticum, Raphanus, Staphisagria, Verbe-
 naca, Coronopus; alia tantum in superficie seu per am-
 bitum; & horum alia serrata sunt, ut Vrtica; alia
 crenata, quorum incisurae nequaquam serrae modo den-
 ticulae sunt, sed obtusiori mucrone praeditae. Inest
 etiam diuisuris multitudo, & paucitas, nonnullisq. cer-
 tus earum numerus, ut Panaci Herculeo cuius folia
 quinq. diuisiones habent. Color alijs vnus, ruber, al-
 bus, niger, luteus, viridis; aut duplex triplexq., ut
 generi Bliti, quod tricolor appellant, à triplici colorum
 varietate, quae in folijs annotatur (nonnulli hoc Plinij
 Sophoniam volunt) color item alijs vnus idemq. est pro-
 na supinaque parte, alijs diuersus. Voco foliorum pla-
 norum pronam eam partem, qua caelum spectant, su-
 pinam verò, qua terram aspiciunt. Rubi folia supina
 parte incana sunt, prona verò viridia. Lamium ve-
 rum Plinij quod rustici Bononienses Milzatellam vo-
 cant, prona parte in medio foliorum maculam habet to-

gam per longitudinem. Candida incanaq; folia plerūq;
oblanuginem densam, quæ pubent, candida sunt, ut
Marrubij, Lychnidis, & Verbasci: cætera partes quæ
lanugini subsunt, virides. Appellantur etiam folia ra-
ra, solida, densa, quæ densam, raram, solidam aut
spongiosam habent substantiam: fistulosa quibus in-
est cavitates, ut Cape. Cribri modo multis foraminibus
perforata sunt Hyperici folia, item Othonne, ut
author est Dioscorides. Nec desunt tenera, ut Chelido-
nii; pingua, ut Acantho; dura, ut Oxylapatho, Grami-
nibus nonnullis; aspera, ut Cucumeri sylvestri, Sym-
phyto maiori: inferiori tantum parte seu supina aspe-
ra, ut Aspleno; leuia, & glabra, ut Acantho, Man-
dragoræ; crispa, ut Brassicis nonnullis, atq; Ocymis.
His adde varios sapes odoresq;, quorum nonnulli tan-
tum in superficie habitant, ut ex ijs folijs, quæ trita
odore spoliantur, conijcere licet; quidam in parte inter-
na tantum sunt, ut quæ non nisi fricta manibus odo-
rem spirant, aperte satis commostrant; quidam per
omnes foliorum partes sparguntur, ut ex ijs folijs
constat, quæ trita odorem haud amittunt, & antequam
terantur eandem exhalant. Numero profectò pluri-
mum variant. Quibusdam certus constitutus est fo-
liorum numerus, alijs incertus. Vnum Vnifolios duo
Ophridis, tria nonnullis Tulipanis, & alijs quibusdam
Herbarum generibus; quatuor Herbe Paridi, & Te-
traphyllo: plura alijs multis. Incerto foliorum numero
preditarum, aliæ rara habent hoc est pauca, aliæ ad-
modum foliosa, ut Thymus, Asparagus. Cernuntur
& grandia in Brassica, Petasitide; parua verò in mul-
tis alijs: crassa in Telephio, Semperuino, Aloe: tenu-
ia, longa, lata, angusta in compluribus. Nec ve-
rò satis est in his differentijs conijcere; quin, & or-
dò diligenter obseruandus venit, ac series qua singula

Raritate &
densitate.

Odore sapo-
req;.

Numero.

Magnitudi-
ne.

Ordine.

Anisi folia.

*enascantur. Magna namq; Plantarum pars, alia à principio profert folia: alia dum augetur: alia dum viget, quæ cunctis præscriptis differentijs variare solent. Exemplum sit in Aniso; Primò folium, post duo illa, quæ omnibus è semine primùm oriuntur, rotundum ferè profert ex vno peciolo, quod est per ambitum in summo serratum: (appello autem summum seu extremum in folio, quod à peciolo aut alia parte, cui adheret, longissimè abest) secundo tria ex vno peciolo, quorum folium extremum simile primo est; alia autem duo, quæ à lateribus pecioli dependent sibi inuicem opposita paulò angustiora, & coniferè figura, aut triangula, in extremo itidem serrata: tertio tria alia prædictis similia; sed alterutro foliorum sibi è regione in petioli extremitate oppositorum, paululum in extremo ab vno latere depresso quadranguli ferè figura: quarto tria rursus in extremo serrata ex vno peciolo dependentia: quorum vltimum quatuor diuisiones habet, in summo duas, duas rursus alias superioribus altiores ab utroq; latere: reliqua duo sibi inuicem opposita leues in summo fissuras habent. Ita paulatim reliqua inciduntur, vt tandem vltima umbelle vicina in totum forma à prioribus sint diuersa. Quare, vt verum dicam, in nulla alia parte maior, quàm in folijs varietas. In ijs positiones quoq; diligenter considerande. Quædam tantum è radice, vt Narcisso; alia ex caule & ramis, alia ex omnibus partibus oriuntur. In caule quadrato bina semper folia sibi inuicem ex aduerso opposita (ideoq; alata dicuntur) modico intervallo distantia ab alijs binis, alia duo latera, quam priora, occupantibus, videre licet: item quatuor ex quatuor lateribus orientia, vt in Cruciatâ Dodonæi, & Erythrodamno, quod Rubiam tinctorum vocant. Tria verò aut quinq; , aut plura reperietis nunquam. Quibus tria
semper*

Positione.

semper ex uno peciolo sunt folia, ijs unum in extremo heret, reliqua duo a latere sibi mutuo aduersa sūt, ut in Trifolijs videre licet. Sunt quæ & quinq; & septem ex uno peciolo dependentia habent, ut Pentaphyllum, & Heptaphyllum.

C A P V T X I I.

Florum differentiæ.

F L O R I S nomine supra, tam externas quàm internas partes intelleximus quemadmodum & alij Authores. Quare hic in eodem significato accipiemus. Quoniam autem interna pars floris præcipua, folia sunt, eorum differentiæ hic tradende veniunt, omisfis alijs aliarum partium. Foliorum alia caua sūt, expansa, recta; alia repanda, & inflexa, ut Iridis: quedam ferè rotunda, ut Periclymeni teste Dioscoride; in orbem circumacta, ut Smilacis levis. Cauorum figura cum animatis & inanimatis comparatur. Campanas imitatur folium floris Smilacis levis, & Conuoluuli cærulei, quem Nil Auicenna esse perhibent: unde ei & nomen Campana cæruleæ impositum. Digitalis inde appellationem habet, quòd floris folium digitalis (hoc est munimenti digiti, quo mulieres quæ acruictum querunt, digitum inter suendum munire solent, ut sine lesione impellere acum queant) speciem exhibeat. Faciem mustele, & rictum quadantenus exprimunt Galiopsidis florum folia, unde Herba nomen. Antirrhini quoddam genus Os leonis nuncupatum fuit, quòd ori leonis hianti similia essent. Leguminum, & aliorum quorundam flores Papilionacei no-

Floris nomine quid intelligamus.

A Figura.

Campana cærulea.
Digitalis florum figura,

Galiopsidis.
Oris leonis.

Flores papilionacei.

minantur, quòd papilionem volantem quodammodo æmulentur . Nam duplici horum flores folio constant; quorum alterum inferiorem siliqua tegit carinam , alterum supra eius dorsum protenditur, ab utroq; latere paululùm se reflectens , alarum modo . Inciduntur pari modo & florum folia , ut ramorum , & caulium in extremo ; nonnùmquam autè à latere. Colorum maxima in his differentia ; nec tot species colorum, quot in his spectantur, pictoribus cognita . Cùm enim omnes species colligere ex floribus vellem , pictoresq; optimos adirem , qui cunctas exprimerent , nullum unquam qui id præstaret, inuenire potui . Ita natura in hisce superauit humanum ingenium . Obseruantur & in folijs densitas, raritas, aspricies, mollicies, laeuitas, striae, sapor, odoresq; omnes, par & impar numerus, certusq; , & incertus . Vnum folium Smilaci datum est ; duo floribus papilionaceis ; tria , quatuor, quinq; , sex, septem, octo, & plura cæteris multis . Magna item alijs floribus folia , alijs parua , angusta , lata , longa, breuia, tenuia ; crassa . In flore autem animaduertenda præcipuè numerus, & positio, atq; ordo . Multis enim tantùm vnicus ; alijs duo ; nonnullis tres, aut quatuor, aut quinq; , aut sex solummodo ; quae plures his edunt, nunquàm certum tenent numerum . Nascuntur alijs ex radice, alijs è caulibus , aut ramorum latere , aut cacumine ; semperq; ferè ex alis foliorum si è latere (sic enim appello partem eam , qua folia cum caule & ramis articulantur coniungunturq;) nisi in caulibus, ramiue fastigio , plures simul flores congesti sint sine folijs . Prodeunt multi flores in cacumine congesti , aut spicae in modum , ut Laenodulae quae à spicatis floribus Spica dicitur ; aut coniferae figura , aut thyrsi, aut verticilli, aut racemi, aut umbellae , unde Plantae umbelliferae appellantur , veluti

A colore .

A tactili qualitate & alijs .

A Positione .

Spica .
Plantæ umbelliferae .

Fœnicu-

Feniculum; aut pilae in modum rotundi, unde *Globulariae*; aut alterius forma, qua etiam fructus spectantur. *Marrubij flores*, & aliarum quarundam *similium*, in rotae speciem caules ambiunt.

CAPVT XIII.

Fructuum, ac seminum differentiae.

GRÆCORVM nonnulli, praesertim *Dioscorides* & *Galenus* κάρπια, idest fructus appellatione semen etiam complexi sunt: alioqui fructus nomine dicitur id, quod semen continet pericarpio cinctum; seminis autem appellatione proprie, quod satum stirpem producit; quod interdum natura pericarpio caret, ut in *Milio solis*. Si autem quidam fructus pericarpium habeant, pericarpio spoliari debent ut seminentur, alioqui nil producent. *Theophrastus* ubi carne, & semine fructum constare dixit, videtur innuere pericarpium ex carne constitutum, ut in *Pomis*, *Pyris*, *Nucibus*. Nos autem pericarpij nomine omne seminis inuolucrum significamus, siue membranosum id sit, ut in *vesicis Vlemi*, *Staphylo dendri*; siue carneum, ut in alijs multis. *Seminum* & fructuum eadem ferè quæ superiorum differentiae. A figura fructus alij plani, depressi aliqua ex parte, aut undiq;: rotundi, recti, incuruati, trianguli, quadranguli, pentagoni, & plurium angulorum. A colore, candidi, pallidi, lutei, virides, nigri, purpurei, & eiusmodi; sed colores ad exterioris tegumenti partem referri debent, à quo colore sæpè discrepant intus contentae partes, puta caro, aut pulpa. A tactili qualitate, molles, duri, solidi, rari, leues, asperi, tenaciq; contactu vestibis inhaerentes, ut *Lappæ*; striati, canis,

Fructus nomine quid fingetur.
Semen quid.

Pericarpium quid auctori.

A Figura.

A Colore.

A Tactili qualitate.

Salsus sapor
in Plantis.

6. decaus.

Plant. c. 14.

A Numero.

A Positione.

Radices vt
fructus vo-
centur.

caui, vt Arbuti. Odores saporcsq; omnes in fructibus deprahenduntur; imò etiam salsus. Nam quanquam Plantis salsum saporem denegauit admirandus Theophrastus; genus tamen Pyrorum Caria memorat, lanugine tam salsa obductum, vt nisi aqua abluatur, edi nequeat. Poteſt in putamine fructus eſſe ſalsedo, vt Ciceris; nequaquam in ſeminis pulpa: deſtrueret nãq; facultatem generandi. Eſt & Stirpibus certus incertuſq; fructuum numerus, ubi pauci ſunt. Vnicus ſlos vnicum producit fructum: interdum vnum, interdum plura ſemina. A magnitudine, alij prægrandes dici debent, vt Nux Indica, alij parui; longi, vt ſiliquæ in Leguminibus, ſpica in Frumento; breues, craſſi, tenues in alijs. Fructus, aut ſemina, ſimiliter vt flores ſita ſunt ſub folijs, & ſuper folia, vt in Hypogloſſo. Addit præterea Theophrastus ſub terra nonnulla fructus facere, vt Arachidnam. Aliud ſanè hic, quàm in definitione κάρπου, per fructum intelligit, ſcilicet radices, quæ in nonnullis telluri mandantur ſeminum modo, & Plantam ſuam producunt, vt Pappas Indorum, cuius radix ab Indis in cibo uſurpatur. Radices ergo has fructus appellauit Philoſophus, quòd inſtar ſeminis vim habeant generandi, quòdq; eſui aptæ ſint. Græci κάρπους Arbores vocarunt, non quæ prorsus fructum ferrent nullum, ſed quæ eſui inceptum, quaſi id tantum fructus appellatione dignum ſit, quo frui mur in menſis. Reſtaret, vt quàm μόλον (vtar verbo Theophrasti) partium partes formam haberent, declararem ad exactiorem doctrinam, niſi multa ad hanc neceſſaria cum prioribus breuiter ſignificaffemus: reliqua verò facile à quouis indagari queant, qui ea, quæ iam diximus, attentè perlegerit, Plantasq; diligenter inſpexerit.

CAPVT XIV.

De quatuor summis Plātarum generibus .

Quid Arbor, Frutex, φρύγανον,
Herba .

IGITUR ex tot partium innumeris differentijs, innumera emanant Plantarum formæ, quæ singulas species constituunt . Quemadmodum autem polemarchi magnum agmen, & confusum exercitum, in certas classes distribuunt, singulisq; classibus suos ductores præficiunt: & has rursus in centurionatus, quibus centuriones præsent, qui singulis imperant militibus: ita etiam in tanta specierum multitudine faciundum est, ut ad quedam genera reducantur, ne in ijs examinandis confundatur erretq; intellectus, plurimumq; memoria labatur . Idcirco præsci illi sapientes Plantarum omnium quatuor summa maximaq; genera constitutere, Arborem scilicet, Fruticem, φρύγανον, Herbam . Arbos est id, quod singulari à radice stipite asurgit, qui caudex vocatur, & in multos postea ramos maiores, quos ἀγκυμόνας & ὄρους Graci vocant, finditur; deinde in ramusculos multiplices, quos idem κλάδους, Latini furculos appellant: quodq; non facile dissolui potest . Sic enim mihi interpretanda hæc Theophrasti verba videntur, μονοειλεχες, πολυκλάδου, ὄρωτον, καὶ ἐκ ἐναπώλυτον, quæ Gaza non satis benè sic vertit: caudice simplici, ramosum, nodosum, furculosum, aut facile dissolubile . Frutex à doctis viris nominatur, quod à radice plures emitit stipites, qui postea singuli in multos ramos sparguntur

Arbos quid.

Frutex.

φρύγανον . tur, ut Paliurus, Rubus . φρύγανον Theodorus Gaza
 Suffrutex . nouo, non tamen contemnendo vocabulo Suffruticem
 vertit apud Theophrastum, interdum φρυγανώδης vir-
 gulia . Libro de causis Plantarum φρύγανον trans-
 lit ignaria . Vsurpantur enim ad construendum focū;
 unde existimo Latinos Cremia vocasse, à cremando sci-
 licet, παρὰ τὸ φρύγαν . φρύγανον nobis videtur de
 Hist. I. cap. 5 scripsisse Theophrastus his verbis : φρύγανον δ' ἐστὶ
 ἀπὸ ῥίζης πολυστελής, καὶ πολὺν κλάδον, διὸν βᾶτος,
 παλίσσος: quæ sic Theodorus . Frutex quod ab radice
 caudice multiplici, ramosumq; se attollit, ut Rubus
 Paliurus . Quare aut locus Philosophi mendosus, aut
 interpres δάμνου legit pro φρύγανου, aut φρύγανου
 interpretatus est Fruticem, cum videret in Theophra-
 sto δάμνου definitionem desiderari : quod miror à
 tam doctis, & oculatis viris ita oscitanter fuisse omis-
 sum . Effecit verò hæc Gazæ versio, ut magis recen-
 tiores de φρυγανῶς definitione, quàm de Fruticis al-
 tercarentur, qui putarunt hanc esse apud Theophra-
 stem Fruticis definitionem . Ruellius haud benè φρύ-
 γανον ait esse Herbam fruticantem, quæ ramulis cō-
 pluribus surculisq; lignosis scatet, sed minutis constat
 folijs, ut sint veluti Fruticum rudimenta . Doctissi-
 mus Iulius Cæsar Scaliger Cremium vult esse, quod
 unicum stipitem illico à radice emittit post bina illa fo-
 lia, quæ in cunctis Plantis illico è seminis pulpa pro-
 deunt: ab Arbore differre magnitudine, si quidem
 multò minus Cremium Arbore est; aliquod etiam an-
 nuo interitu, ut Agrimonia, & multa alia unicaulia
 quæ intereunt . Item differre à Frutice stipitis vnita-
 te: ab Herba quòd hæc post duo illa folia illico è semine
 enata, alia insuper producat, & procedente tempo-
 re etiam stipes in quibusdam aut singularis, aut mul-
 tiplex, in quibusdam verò nullus . Andreas Cæsalpi-
 nus

nus Suffruticem ab Herba viuendi tempore distinguit. Plures enim annos Suffruticem viuere putat, aut radice tantum ut Ferulacea, & Acanacea, quorum caules singulis annis pereunt: aut etiam caule, ut Ruta, Sampsuchus. Herbas autem propriè appellari scribit, quæ postquam semen perfecerunt moriuntur ex toto, quas nos Plantas annuas appellare solemus, ut Fruges, & Olera plurima. Nescio igitur in quod genus bulbosas multas retulerit, nempe Hyacinthum, Narcissum, & alias, quarum radix perennat, & tamen sub Herbis à Theophrasto recensentur; ex quo & illud discimus Cremium lignosum esse ut Fruticem atq; Arborem, quam idcirco agrè dissolubilem esse scribit. Cæterum Scaligeri definitio ingeniosa sanè est, & distincta satis dignaq; tanto viro, quam etiam nos tenebimus. Eam tamen nego esse ex Theophrasti sententia uti ipse opinatur. Nam Philosophus paulopost Herbe definitionem, subiungit hæc verba; τῶν τε γὰρ φρυγανωδῶν καὶ λαχανωδῶν ἓν ἰα μονοειδέχῃ, καὶ οἷον δένδρου φύσιν ἔχοντα γίνεται, κατὰ πέρ ῥα φανός (non ῥαφανίς ut legitur in vulgatis codicibus) πηγανού. ὅθεν καὶ καλοῦσιν τινες τὰ τοιαῦτα δένδρον ῥαλαχάνα. Quæ sic Gazæ vertenda erant. Cremiorum (non virgultorum) atque Olerum quædam unicaulia sunt, & quasi Arboris naturam habent: ut Brassica, (non radix) Ruta. Quamobrem nonnulli hæc δένδρον ῥαλαχάνα appellarunt, quasi Oleriarbores diceret. Ex quibus verbis patet non esse perpetuò in Cremio unicum caulem, sed tantum in quibusdam, ut & Herbis. Definitioni quoque, quam Herba statuit, non planè Philosophus assentiri videtur. Hic namq; Herbam definit, quod à radice folia fert antequàm caulem edat; ille verò Herbam, & caule carere, & caulem habere dixit. Omitto alias rationes, quas ex mul-

Theophr. cor
rectus.

rectus

·tis locis Philosophi, contrà Cremij Herbaeq; eius definitionem adducere possem. Quæ etiamsi ad contentiosos magis, quàm ad veritatis amatores pertinere videri possint; illud tamen adferunt commodi, quòd intelligimus in re ancipiti, & valdè confusa, aliquid certi statuendum esse ei, qui aliquam scientiam tradere vult posteris, ne doctrina patiatur. Approbemus itaq; has Scaligeri definitiones; non quòd cum Philosopho & alijs antiquis conueniant: sed quia quàm plurimas sub se contineant species natura distinctissimas, quæ non possunt sub suo genere collocata inter se confundi, & quasi in alienas classes commigrare. Nam omnes comprehendere sub quatuor his generibus non possumus: quod natura agat per multa media, de quibus dubitare aliquis potest, ad quæ genera referri rectè queant. Hac de causa commodissimè annotauit Theophrastus, definitiones suas accipiendas esse non pro exquisitis, quemadmodum etiam diuisiones. Quid? Sub quo genere ponam Fungos fateor me ignorare. Arbos ne, an Cremium? Neutrum esse potest, caret enim ramis, facileq; dissoluitur. Nec Frutex, quia unicum edit caulem. Nec Herba, quia folijs caret.

Denique nullum horum, quia radix ipsi denegata ab ipso Theophrasto.

Et Tubera quid aliud sunt, quàm radices? Idcirco

ἄσχυα Græci vocarūt, quòd nul-

lam umbram faciant, aut

folijs, aut stipite.

Quare vide-

mur re-

Etè quintum genus statuere posse,

quod Tubera Fungosq; sub

se comprehendat.

Fungi quintum Plantarum genus.

CAPUT XV.

De alijs quibusdam generibus, quæ
summæ subsunt.

SV B his continetur magna aliorum generum turba, quorum multa una aut altera nota significantur vobis. De his cum non sit satis exactè à recentioribus quidquam tractatum, operæpretium est plura verba facere. Quoniam horum notitia multum vos iuvabit, ad faciliorem multarum specierum cognitionem, si quædo Herbarum cognoscendarum causa, hos tos aliæ loca accesseritis. Horum notæ designantur monstranturq; primò in odore, saporeq; aliquo peculiari & proprio. Sic Nasturtium, Sinapi, Piper, Eruca, Mentha, Myrrhis, Libanotis, Absinthium, Ambrosia, aliaq; Herbe & Cremia, ex odore à nobis cognoscuntur. Nam cunctas Herbas, quæ exempli gratia vulgaris Nasturtij odorem saporemq; habent, inter Nasturtij genera rectè collocari possunt, etiamsi partium forma à vulgari Nasturtio multum varient. Quod Herbarij nostri Nasturtium Indicum appellant, nil cum Nasturtio vulgari simile habet præter odorem & saporem. Secundò à virtute singulari; ut Consolida, Saxifragia & eiusmodi. Inter Herbas, quæcunque vulnera glutinant, Consolida dici possunt; quæ calculos minuunt, Saxifragia, etiamsi non parum forma inter se discrepent species, sufficit ut in virtute conveniant ad horum generum nomen acquirendum. Hæc ratio est cur tot species Saxifragia, & Consolida, à recentioribus sint recensita. Percipiuntur & tertio quædam

Notæ generum in odore & sapore.

Nasturtium unde præcipuè cognoscatur.

*dam genera ex alijs accidentibus varijs. Sed quæ quar-
tò à partis alicuius nempè radices, foliorum, floris, ac
fructus forma, spinisq; , ut Acanacea, desumuntur,
deinceps enumeranda examinandaq; veniunt; quòd
hec & multa sint, & difficiliora, magisq; in formis
Plantarum nòs instruant. Ex radice igitur Orchides,
Palma Christi, etiam alia perquàm pauca cognoscun-
tur: ex folijs Vnifolium, Bifolium, Trifolium, Quin-
quesolium, Chondrilla, Linaria, & alia: ex flore, Ia-
cea, Scabiosa, Ranunculus, Anemone, Iris, Narcis-
sus, Hyacinthus, Lilium, & alia multa: ex fructu,
ut Arborum magna pars precipuè mitium ac domesti-
carum, Geranium, Papauer & cætera, quorum dein-
ceps notæ exactiùs commonstrabuntur.*

C A P V T XVI.

De Orchide, Satyrio, Palma Christi.

CVNCTAE Herbae quæ bulbosas binas, aut ter-
nas habent radices instar testiculorum, semen
humanum quodammodo redolentes, Orchides censentur,
vulgò Satyria: quamquam propriè Satyrium sit, quod
ternas habet radices Orchidum radicibus similes; v-
nam quæ sursum erigitur virili membri forma, duas
alias inferiùs ex eodem initio, more testiculorum,
dependentes. Cùm his eadem esset Palma
Christi, nisi radices latiores essent ac
depressa magis, & in tres, qua-
tuor, aut quinq; partes in
extremitatibus.

*diuisa instar digitorum manus. Idèò
Palmam Christi nominarunt.*

CAPVT XVII.

De Trifolio .

NVLLA vox pluribus Plantis communior quàm Trifolij; qua non modo Herbarum varia genera, sed etiam Arborum ac Fruticum complectimur; quòd cuncta ea Trifolia sint, quæ semper terna folia tantùm proferunt in vnius pediculi extremitate; duo à latere sibi inuicem opposita, atq; tertium in extremo, quemadmodùm in vulgari Herba, quæ Trifolium appellatur, conspiciamus. Inter Arbores est Laburnum & Anagyris, quæ à Laburno sædo odore præcipuè differt. Inter Frutices Cythifus, sub quo & Acaciam alteram Mathioli comprehendo. Genistæ quædam species flexibilibus ramis à Cythiso differt: huius enim rami caulesq; lignosi sunt. Adèd verò tria hæc folia Cythiso propria sunt: vt cunctos Frutices, etiam si ad Arboris naturam quodammodo accedant, tribus folijs vno pediculo inherantibus præditos, Cythisos appellent Herbarij, a quibus multæ eorum species describuntur. Inter Cremia & Herbas multo plura comperietis genera; quæ ferè cuncta hic recensere, non omisiss cuiusq; magis proprijs partibus. Trifolium vulgare, quod pratense vocant, flores edit aut albos, aut purpureos, aut luteos, aut alterius coloris, in summo caule in breuem veluti spicam coagmentatos: deinde semen rotundum in paruis siliquis. Quod autem in agro Salamantico Clusius obseruauit, petiolos ex alarum sinibus prodeuntes habebat, quibus flores coagmentati sustinebantur purpurei, & his succedebant membranei folliculi semen exiguum continentes. A dictis Trifolij præcipuè odore differt,

Anagyris .

Cythifus .

Trifoliū pratense .

Trifolium asphaltes.

Lotus.

Melilotus.

Medica.

Fænigræcū.

Ononis.

differt, quod Bituminosum vocāt & Asphaltites, quia bituminis odorem spiraret, alij Menianthes. Loti duo recensentur genera apud Dioscoridē, hortense & sylvestre. Hortensis nullam nobis notam significauit; imò ne Trifolium quidem esse scribit: unde multi Lotos etiam plurium foliorum, quàm trium, nobis monstrant. Constat tamen Lotum hortensem inter Trifolia poni debere ex eo, quòd Loto sylvestri folia Trifolij pratensis appinxit, sed semine Fænigræci, minore tamen, gustuq; medicato. Melilotus, Sertula campana Latinis dicitur, quòd antiquitus coronas &serta ex hac facerent, optimaq; in Campania nasceretur. Dicitur autem Melilotus, quia folia sunt mellei coloris, qualia & in Trifolio quodam odore Fænigræci obseruauit. Folia autem Meliloti odoris boni sunt, quo præcipuè (quantū ex Veteribus colligere licet) à Loto sylvestri differt. Addunt huic semina gustus medicati. Pro Lotis multæ Trifoliorū species hodie circūferuntur, quæ cū alijs Trifolijs confunduntur, adeò, ut cuncta quæ præter tria illa folia vulgaris Trifolij folijs similia ab extremo pediculi dependentia, alia bina cauli aut ramis sine petiolo annexa & sibi inuicem opposita, ac quasi alata habent, inter quæ petiolus trium foliorū enascitur, Loti censeantur. Medica, ut author est Dioscorides, Trifolio pratensi omni in parte similis est, præterquā in fructu, quē lentis magnitudine promit, sed cōtortū, ut Siliqua (κεράτιον). Ex qua descriptione nonnulli, qui κεράτιον apud Dioscoridem corniculum interpretari cupiunt, nobis pro Medica proponunt varias Trifolij species, quarum fructus aut lunæ in modum incuruati sunt, aut instar testæ cochleæ corniculorumue intorti. Fænigræcum siliquis suis oblongis se prodit, corniculis similibus, in extremitate acuminatis, sed maximè odore graui, quo & tota Herba prædita est. Ononis quoq; inter odorata

*rata Trifolia numeranda, similis Fœnugræco, sed li-
gnosior fruticosiorq; . Eius enim folia odorata sunt,
tùm illius, cuius rami aculeos gerunt, tùm alterius
quæ prorsus spinis caret . Flos utriq; papilionaceus,
semenq; in siliquis Viciæ similibus . Reperitur & hu-
ius generis in montibus Senensibus, quod capreolos, ut
Vicia, gerit sine spinis, odore iucundissimo, qui diù in
Planta exsiccata servatur . Lagopus Græcis atq; Lati-
nis aliquibus Trifolium humile appellatur . Huic cau-
lis rectus, ac in cacuminibus ramulorum spica lanugi-
nosa hirsutaue, pedem leporis imitans, unde Lagopi
nomen: in ea semen continetur . Reliqua verò Trifo-
liorum genera, ad alia quædam referri possunt, quorū
notitia, aut à flore, aut à fructu petenda est, ut Ane-
mones species, Fragaria, Tribulus quidam, ac inter
legumina Cicer quoddam sylvestre, tùm Phaseolus, &
si quæ sunt alia .*

Ononis Se-
nensis.

Lagopus .

C A P V T XVIII.

De Pentaphyllo, siuè Quinquefolio .

INTER Arbores *Staphylodendron*, inter Frutices
paucissima ab uno pediculo quinque folia semper de-
pendentia habent . In Herbarum genere nonnulla quæ
Pentaphylla, & Quinquefolia dicuntur . Horum flo-
res quinq; folijs diuersi coloris, rarò pluribus constituū-
tur . Tormentillam nonnulli cum Quinquefolijs con-
fundunt . Distat tamen numero foliorum flo-
rum, & foliorum Herbae . Flos enim
ex quatuor folijs constat lu-
teis: folia in uno
pediculo ut plurimum septem .

Staphyloden-
dron .

Tormentilla..

CAPVT XVIII.

DeHerbis Intybaceis, Chondrilla,
Hieracio.

INTYBACEAE *Herbæ omnes inter Olera recenseri debent. κίχουρίδην appellat Theophrastus, propter similitudinem foliorum quam habent cum Intybo. Eorum multa sunt genera, Seris quam nunc Cichorium dicunt, Chondrilla, Sonchus, Lactuca, Hieracium, & alia quædam nomine tantum cognita apud Theophrastum, & Plinium. Priora autem non satis exactè à veteribus descripta, quòd antiquis illis temporibus plusquàm satis essent nota. In errore versantur recentiores Herbarij, qui nobis multas Chondrillas ob oculos proponunt flore luteo; cum tamen similem Cichorio hoc est cæruleum, Chondrillæ adscripserit Dioscorides, quemadmodum etiam & caulem, & folia; Vnde nonnulli Sylvestris Cichorij speciem arbitrabantur. Distat tantum ab Intybo, quòd folia, flos & caulis, semenq; graciliora tenuioraq; sint; & in ramis gummi mastichi simillimum edat, cuius granum concretum χόνδρον Græci dicunt; hincq; Chondrillæ vox. Nec minor eorum est error, qui nobis multas Cichorij species luteis præditas floribus enumerant, si vulgare Cichorium verum sit veterum, ut hætenus omnes arbitramur. Harum plerasq; ad Hieracia, & Lactucas referendas censeo, & ad alia quædam Intybaceorum genera, quorum nomina extant apud Theophrastum & Plinium. Hieracia duo descripsit Dioscorides, magnum & paruum. Vtriq; folia Sonchi, flores lutei: magno flores tales in oblongis capitulis; par-*

Hist.7.c.7.

Chondrilla.

Cichorium.

Hieracium.
lib.13.c.70.Intybaceorū
flores.

no flores in orbem circinati. Constant Intybaceorum flores ex multis foliis, sæpè in extremitatibus serratis, luteis aut lacteis, raro rubris. Vnam enim Hieracij speciem purpureo flore noui.

C A P V T X X.

De Brassica.

BRASSICAE multas species faciunt veteres atq; recentiores. Omnes folio sunt carnosò, pingui, crispo, aut leui, aut laciniato & inciso, aut sine diuisionibus, nigro, aut albo, aut rubro, aut viridi, multum succi in se continente. Flos ijs luteus, aut albus, quatuor folijs constans: semen in siliquis. Brassica marinae speciei Penæ Monospermos dictæ, quòd singule siliquæ unicum tantum semen contineant, flos è sex folijs constituitur. Quæ autem vulgo Soldanella dicitur, nequaquam ad Brassicas referenda. Flore, & folio herba, atq; floris Connoluulus; virtute vero Scammonium est.

Brassica monospermos
Penæ.
Soldanella.

C A P V T X X I.

De Iunco.

NO T I S S I M A herba est Iuncus; propè paludes frequens, quamquàm arenosa, aridaq; etiam loca non careant Iunco. Propriè Iuncos appellamus, quorum folia & caules scirpi nunc vocantur à multis, qui à radice oriuntur terètes, glabri & sine nodis; interdum etiam angulosi, intus caui, medulla molli & alba

Scirpi.

F pleni,

pleni, aut spongiosi, deniq; flexiles. Casalpinus vocat Iuncos caules enodes flexilesq; , negatq; folia à caulibus differre. Nos folia censemus, ubi fructum aut florem in caule nondum gerunt; ubi gerunt, caules.

Iuncus triangularis.

Cyperus.

Iuncus floridus.

Squinanthū.

Cæterum angulosos interdum hos caules aut folia dixi. Nam huius generis triangularis in fossis Patavinis mihi comparuit. Sunt inter veteres, qui Cyperum etiam Iuncum appellarūt, quòd caulem edat Iunco vulgari similem, intus cauum, medullosum, foris sine nodis ac folijs. Teres hic est in Cypero, quem Iuncum floridum appellat Mathiolus; angulosus in Cyperis, quos Dioscorides & Plinius descripsere. Reperitur enim frequenter triangulari caule, rarò quadrangulo, qui Iuncus quadratus à Celso nominatur. Folia Cypero angusta, plana, glabra, & Porrosimilia, quibus maximè à vulgari Iunco distinguitur. Squinanthum autem officinarum, Græci quoq; σχοῖνον & σχοῖνον ἀρωματικόν nominant: Latini Iuncum odoratum, Celsus Iuncum rotundum, ut à Iunco vulgari, & Cypero qui triangularis ut plurimum est, distingueretur. Rarò ad nos hæc Herba adfertur integra cum caule ex Arabia. Vidi caulem eius rotundum, folijs alternatim obsitum, in quorum alis flores continebantur, folia Gramini similia, cuius potius est species. Et sanè adhuc me latet, cur Iuncum peregrinam hæc Herbā dixerint, cum neq; caulem, neq; folia Iunci habeat.

Typha.

Parum à Cypero differret Typha, (folia enim similia, enodis caulibus rotundusque, & in summo flos, aut fructus) ni durus caulis, & lignosus esset instar Arundinis, & flos seu fructus tornatæ clauæ similis.

CAPVT XXII.

De Equiseto.

IVNCO subiungatur Equisetum forma parum dissimili: Hippurin Greci vocant, Latini Equisetum, & Caudam equinam, quam Herba hæc altius accrescens dependentibus comis refert. Caule, & folio est Iũceo, id est rotundo, geniculato, & in se infarcto. Vt breuiter dicam, ni folia aut ramos (viroque modo dici possunt partes in quas caulis Equiseti se diuidit) proferret, Iuncus geniculatus merito appellari posset.

CAPVT XXIII.

De Lino, & Linaria.

LINI & Linariæ genera folia & flores produnt; cunctis enim oblonga, angusta, acuminata in caule. Linaria à foliorum similitudine quam cum Lino habet, nomen accepit. Distinguuntur flore & fructu. In Lino siue syluestre sit, siue satiuum, flos ex quinque folijs constat cærulei coloris aut albidus, aut rubescentis, aut lutei: Linariæ verò flores figura varij. Vulgaris, quam Osirim nuncupat Dioscorides, flores edit luteos à fronte latiusculos, clausosq; os rane imitantes: cauda angusta est, inflexa, vt Consolidæ regalis; folijs Lini, qualia etiam in Esula minori conspiciuntur. Herbarij primùm nascentem Esulam à Linaria vulgari distinguunt, quod ex Esula caule

aut folijs lac emanct, e *Linaria* minimè. Hoc ait tritus versiculus:

Esula lactescit, sine lacte Linaria crescit.

Cæterum quasdam proposuerunt nostri Neoterici *Linarias*, quarum folia non sunt *Lino* similia, sed flores vulgari *Linariæ* tantum, ut *Linaria odorata*, & *Linaria Valentina* *Clusij*.

C A P V T XXIV.

De Vrtica.

Mentha.

Vrtica mortua.

Lamium.

Galeopsis.

MENTHAE similia sunt *Vrtica* folia, hoc est lata, in acutum desinentia, undiq; serrata. Natura vrendi se prodit, distinguiturq; à *Mentha*, quòd hac non vrat, & odorata sit. *Plinius* à foliorum forma *Vrticam* *Herculaneam* nominavit, quæ odorata est. Ego hanc inter *Calamentha* ponendam puto, si non tactu simul cum odore mordeat. *Vrtica* valde similis *Herba* est quam mortuam *Vrticam* nominant, quia tactui innoxia est. Eius duo genera, unum *Lamium* vocant, quòd huius flores cucullo larvæ tam faciem quadantenus representent; alterum fætidum quod *Vrticam* fætidam dicunt, & *Galeopsim*, quia *galei* idest *mustelæ* faciem, & rictum quodammodo flores referant.

CAPVT XXV.

De Verbasco.

EX folio, & flore maximè inter ceteras Herbas cognoscitur Verbasum quod Græci φλώ-
 μον vocant. Vulgare Verbasum hoc est Thapsum
 barbatum, (à cuius foliorum aut florum simi-
 litudine, multa Herbarum genera Verbasci nomen
 adepta sunt) folia habet lanuginosa, candida, aut vi-
 rentia, aut subrubra lataq;: florem fert patulum, uni-
 co folio constantem in quinq; partes dissecto, qui læ-
 ui motu decedit, album, aut luteum, aut etiam rubrū.
 Flores tales producit etiam Blattaria, quæ ideo sæpè
 fallit pro Verbasco id est Thapso Barbato, accepta; quo
 circa, & hæc inter Verbasca venit collocanda. Cæte-
 ra verò genera quæ hoc flore carent, à foliorum simili-
 tudine, quam cum Verbasco vulgari gerunt, à recentio-
 ribus Herbarijs Verbasci appellationem sortiuntur; ut
 quod Syluestre vocat Mathiolus, Salvia folio, sed in-
 cano, densa lanugine obsito, veluti Verbasum, inter
 Cremia reponendum potius quàm inter Frutices: Scali-
 ger inter Herbas collocavit. Florem fert in verticillis
 crassum in caule per internalla dispositis, ut Marru-
 bium. Hic luteus est aut aureus, fistula modò con-
 canus, cuius pars postrema in duo veluti labia dehi-
 scit, ligulamq; è rictu promit. Phlomis recensentur
 tres à Dioscoride admodum mutila descriptione; Ver-
 bascula interpretantur. Scio φλωμῖδα non esse di-
 minutivum τῆς φλώμου, sed φλωμίδιον. Credo à fo-
 liorum hirsutie Phlomis appellari. Florum formam
 non adscripsit Dioscorides; ideoq; plura proponuntur
 Phlomi-

Thapsum
barbatum.

Blattaria.

Phlomis.

Herba Para
lysis.

*Phlomidum genera à Neotericis , quàm deberent .
Sunt qui prima duo Phlomidum genera haud esse fo-
lijs hirsutis tradant , sed tantùm tertium , quod Ly-
chnitum cognominant , propterea quòd hoc aptum solum
modo esse scribat ad ellychnia . Idcirco prima Phlomi-
dum genera censent eam Herbam , quæ Paralytica , &
Arthetica vulgò dicitur , cuius multæ sunt species .
Omnes ferè in caulis nudi vertice flores in umbelle
modum fermè congestos luteos , aut albos , aut rubros
in quinq; folia dissectos , aut ex uno folio quinq; inci-
suris prædito constantes , è caliculis denticulatis produ-
cunt . Verùm non vident Dioscoridem his folia tri-
buisse hirsuta , quæ in nostra Paralyti desiderantur .
Sunt enim aut lauia , aut crispa Lactuce modo ; hinc La-
ctuca sylvestris in hac regione vocatur .*

C A P V T X X V I.

De Gramine, Frumento, Milio, Panico.

Gramen Par
nassium.

INTER Herbas quæ radicem fibratam habent bul-
bo carentem , longoq; , & angusto sunt folio , duo præ-
cipua genera memorantur ; Gramen scilicet , & Fru-
mentum . Quæcunq; autem calamum , caulem uè du-
riorem lignosiores producant , Cremia rectius appel-
lari possent quam Herbe , quod cremari queant . Gra-
men unum , quod Parnassium vocant , quoniam in Par-
nasso monte oriatur , sola forma , & folijs imprimis ,
quæ Hederacea sunt , differt à cæteris omnibus Grami-
num speciebus , quorum multiplex est in spica alijsq;
partibus differentia . Aliquando centum Graminum
species numerant , nec pauciores alijs , qui ante me scri-
psere ;

psere; quanquam inter has quædam existant, quæ
neutiquam inter Gramina constitui debent. Dicitur
Gramen à germinando, quod citò, multumq; germi-
net, à Græcis πῶα, quæ voce etiam quæcumq; Her-
bam intelligunt. Frumenti autem tria sunt genera;
Triticum, Milium, Panicum. Triticum rursus qua-
tuor complectitur genera; Triticum propriè dictum,
quod πυρόν & σῖτον Græci vocant, Hordeum, Seca-
le quod multi Siliginem volunt, Auenæ, quibus &
quintum addere possumus, nempe Orizam. Hæc σιτωδὴ
& σιτηρὰ vocat Theophrastus, quod semina horum
Tritici vulgaris semini similia quodammodo sunt, hoc
est oblonga, & per medium secundum longitudinem le-
niter diuisa: Γαζα Frumentacea, sed haud scio an re-
ctius Triticea? Nam etsi Frumentum sæpè pro Tri-
tico sumatur apud Latinos scriptores; communiter ta-
men per Frumentum intelligunt unà cum Triticeis, a-
lia quædam Frugum genera, ut Milium, Panicum, &
si quæ sunt cetera ex quibus panes confici solent
σιτηρὰ dicta Dioscoridi. Columella, atq; etiam Plinius
inter Frumenta, Panicum Miliumq; reposuerunt.
E gluma facili excutitur Triticum, cuius granum leui
est cortice; Hordeum verò asperiore, ut pote qui ipsa
gluma tegatur, in cuius fastigio arista eminet. Idem
cum Hordeo videri posset Oriza ni rotundius illi esset
semen, ac ori veluti figura, asperioriq; & striata
gluma præditi. Secale granum est oblongum prædi-
ctis nigrius atq; strigosius, nec glumis tectum. Oblon-
gum pari modo, quin etiam Auenæ est; sed glumis o-
pertum, & superiori parte exiguis pilis hirsutum. Se-
men rotundum paruum, tenui tunica lutea vestitum
promit Milium. Nec Panicum valde dissimile, nisi
quod granum hirsutius est, splendidibusq; luteis folli-
culis opertum. Qui verò quantum spica alijsq; parti-
bus

πῶα.

Frumenti ge-
nera.

Tritici gene-
ra.

Lib. 2. c. 108

Tritici vulga-
ris semen.

Hordei.
Orizæ.

Secalis.

Auenæ.

Milij.
Panici.

bus hæc genera differant, scire cupiunt, scriptores ad-
ant. Mihi nunc satis est summam ac generatim ge-
nerum eorundem differentias assignasse, ut sciant eis
tantum præcipuè à Graminum generibus distingui.

CAPVT XXVII.

De Tithymalo.

TITHYMALVS Lactaria autore Plinio, & La-
ctuca caprina nominatur, quod capræ ea innoxie
vescantur. Lactaria & Lactuca dicitur, quod lacteo
succo turgeat, qui profluere, aut emanare conspicitur
detractis folijs, aut caulis parte. Huius multa sunt
genera, Characias, idest Vallaris, sic dictus quia vallis
septisq; muniendis aptus sit, aut quod plerunq; his in
locis proueniat: Myrsinites, quia folia Myrti habet:
Paralius idest Marinus; Helioscopius, Cyparissias, Dē-
droides, Platyphyllos, Esula quam Pythysam vocāt,
Lathyris quæ Cataputia minor dicitur, Peplus, Apios.
Ad hæc variæ Tithymalorum species reducuntur.
Cunctis diuersæ radices, item caules, folia, flores, fru-
ctusq;. In eo conueniunt, quod caules in summo spar-
gantur in ramulos iunceos ad minus ternos, quibus a-
lia quàm in caule folia adnascuntur, rotundiora scili-
cet, & ab utroq; latere bina, quæ in nonnullis generi-
bus à se inuicem separata sunt; in plurimis sibi usq;
ad eò adnata, ut labrum, aut peluim aut calicem oblon-
gum, vel oblongum acetabulum imitari videantur, per
quod iuncei rami transeunt (veluti in Perfoliata)
qui flores continent summo fructui insidentes. Hanc
ramorum seriem Dioscorides comam appellauit. Ri-

Lib. 4. c. 168

Zotomi

*Zotomi hodie umbellam, quod umbella in modum hi ra-
muli diuidantur.*

C A P V T X X V I I I .

De Violis .

M^V_L^T_I^S. Herbis ac Cremijs , ijsque nihil in-
ter se similibus , Viola nomen inditum à ve-
teribus ; qui fortassis hoc nomine pulchros flores , prius
coeteris vere apparentes significarunt . Nam ἰοῦ
(sic Græci Violam vocant) ἀπὸ τοῦ ἰὼν dictum
volunt ; quoniam prius cæteris floribus veris tem-
pore proueniat . ἰὼν μέλαν & μελάνιον , Latinis Vio-
la nigra & Martia , quòd Martio mense floreat , vul-
go cognita Herba est , non modò frequens in Pharma-
copæorum officinis , qui eius flore quinq; folijs constan-
te , utantur ad conficiendos syropos violaceos ; sed etiã
in olitorum hortis . Flori huius peculiaris color , quem
Virgilius & Theophrastus admodum licenter nigrum ,
Dioscorides purpureum dixere ; à cuius similitudine co-
lor Ianthinus hoc est Violaceus nomen accepit . Quod
verò Græci Leucoium appellant , hoc est Violam albam
(a foliorum ut quidam putant canitie , non à florum
colore , qui aut albus est , aut purpureus , aut luteus , &
ut nonnullis placet , etiam cæruleus , qualis tamen non-
dum mihi conspectus) Cremium est ; caule scilicet li-
gnoso , recto , rotundo , ramoso ; folijs oblongis , ut pluri-
mum candidis , & incanis Verbasci modo ; floribus odo-
ratis ex quatuor folijs constantibus , candidis , purpu-
reis aut luteis ; hinc siliquis oblongis , angustis , in qui-
bus semen depressum continetur . Vulgus Violam vo-
cat , quæ flore est luteo ; Plinio , & Gallis Viola lutea ;

Viola mar-
tia .

Leucoium .

G Arabibus ,

Keyri.
Leucoiū bul-
bosum Theo-
phr.

Hesperis.

Bulbonaca.

*Arabibus, & officinis Keyri. Radicem habet ligno-
sam, fibratam. Aliud ab his Leucoium Theophrasti,
quod bulbosum cognominant, quia huic radix bulbosa
sit, è qua bina, aut terna folia oblonga & angusta pro-
deunt; deinde caulis, atq; in eius summitate flos unus
aut alter, è vaginula suo pediculo propendens, albus,
sex constans folijs, tribus externis, & duobus inter-
nis, in cuius medio stamina cum luteis apicibus, Campa-
nellis vulgus vocat. Apud Longobardos ultimis Fe-
bruarij diebus florere incipit. Hæc Herba est, uti &
illa quoq; quam Violam matronalem, Damascenam,
& marinam appellant: alij Hesperida, quòd noctu, aut
circa vesperam flos magis oleat; Fuchsius Leucoium.
Nam flos illi ferè Leucoj, quod Cremium est, nec non
& fructus: folia per ambitum sub nigra, leniter crena-
ta Drabæ modo. Huic affinis est ea quam Violam la-
tifoliam, alio nomine Bulbonacam, & Lunariam ra-
phanitim vocant: item quam Lunariam odoratā & re-
giam, & Græcam. Vtrique folia lata sunt; sed Bul-
bonacæ asperiora Raphani modo & crenata; Græcæ
verò molliora, & perambitum serrata. Vtriq; flos
quoque Leucoj quadrifolius, purpureus, aut subcær-
uleus: sed fructus latus, foliaceus, ferèq; rotundus. Ad-
scribunt, & Violæ nomen recentiores Medio Dio-
scoridis, quam marianā Violam vocant ali-
qui; & Calathianæ seu Campanulæ,
quam autumnalem Galli; nec
non quibusdam Garyo-
phyllis, quos
Violas
barbatas Dalecham-
pius.*

C A P V T X X I X.

De Garyophyllis.

GARYOPHYLLORVM appellatis à florum forma est; siquidem flos apertus una cum calyce, caryophylli fructum, qui ex India deferuntur, planè refert. Calyces eius sunt longi, teretes, glabri, ferè semper orbiculo superiore denticulati, ex quibus flores pulcherrimi Garyophyllorum fructuum sæpè odore, quinque aut sex foliolis constantes ubi simplices sunt, colore per quam varijs, per extremas oras fimbriatis. Ab huius floris quadam similitudine Flos Africanus Garyophylli nomen accepit. Luteus hic est, & iniucundo odore caputq; grauante, folijs communi Garyophyllo dissimillimis, ad Tanacetii folia accedentibus potius; unde Tanacetum Africanum appellauimus.

Flos Africanus.

C A P V T X X X.

De Lilio.

LILIVM, quod Græci κείνον & λείριον, flos vulgaris est; ideò neq; hunc, uti neq; Herbam, descripsit Dioscorides. Eius nomine multa Herbarum genera designantur, quibus flores pulchri atq; odore suauis; ut Lilium conuallium, Narcissus, & eiusmodi. Propriè tamen Lilium est Herbarijs, cui radix bulbosa, caulis rectus & foliatus, in cuius summo flores varij nunc huius nunc illius coloris, ex sex folijs constâtes, quorum labia magna ex parte reflexa sunt;

Liliasphode-
lus .

staminia ijs sex plerumq; in medio , atq; in umbilico stylus . Liliorum genera (præter rubrum & album quæ vulgaria,) sunt Hemerocalles, Martagon, Lilium Persicum, Corona Imperialis & Tulipanum . Quorum omnium differentias apud Herbarios Studiosi perquirant . Lily quoq; florem fert ea Herba, quam Lobelius, & alij non contemnēdo vocabulo nouo Liliasphodelum dixerunt . Radice enim Asphodeli est & folijs; caule sine folijs, aut si sint exiguis sanè, qua in re differt à Lilio .

C A P V T XXXI.

De Narcisso .

3. Sympof.

Narcissū Li-
lium dici.

21. cap. 3.

Ecloga 5.

NARCISSE nomen est à vi stupefaciendi, quam Græci νάρκισσος vocant, ut testatur Plutarchus his verbis : Narcissum nominarunt, quia nervos hebetet, & torpidas grauitates efficiat . Idcirco Sophocles ipsum vetus magnorum Deorum, hoc est subterraneorum, coronamentum appellauit . Theophrastus, nec nō Dioscorides autores sunt Narcissum etiam Lilium dici . Plinius quoq; dum de Narcisso & Lilyjs simul agit, sub Lilyjs comprehendisse visus est . Narcissorum unum genus purpureum statuit, alterum flore candido, & calice purpureo . Virgilius purpureum Narcissum, (ut puto) nominat, non quod undiq; sit purpureus : sed quia medium floris (quod calicem video Plinium appellasse) purpureum cernatur . Idem Plinius paulo post unum genus purpureo flore recenset, alterum herbaceo ; quod tamen si de colore floris intelligat, falsum est . Non enim flori color herbaceus, sed albus ; in medio verò aut croceus, aut purpureus, aut albus totus .

Herba-

Herbaceum caulem adscripsit Narcisso Theophrastus his verbis : τὸν δὲ καυλὸν ἄφυλλον μὲν , ποῶδ' ἢ δὲ καὶ ἐξ ἁκροῦ τὸ ἄνθος : id est, caulē quidē sine folijs (habet) sed herbaceū, florē in cacumine. Videtur autē Plinius legisse ποῶδες δὲ, & sic ad florē nō ad caulē herbaceum retulisse . Narcissum ait Dioscorides folia Porro similia habere, sed tenuia, multoq; minora & angustiora : caulem uacuum, sine foliis, palmo maiorem, in quo flos albus, intus croceus, in quibusdam purpureus: radicem intus albam, rotundam, bulbosam: semen veluti in tunica nigrum, oblongum . Recentiores multos nobis Narcissos depinxere , veros scilicet , & falsos. Veros voco qui descriptionem Dioscoridis in flore admittunt: falsos vero, qui ab ea disident . Verorum foliati sunt flores omnes sex foliis constantes, aut pluribus, albis omnibus , excepto quodam genere quod nuper ex Oriente ad nos delatum est ; in medio autem floris calix , seu acetabulum, quod aut luteum aut croceum ; aut luteum in fundo , croceum aut purpureum in oris ; aut totum aureum, albumue . Id Ouidius eleganter , dum mutationem Narcissi adolescentis in hunc florem describit, expresit his versibus :
Nusquam corpus erat , croceum pro corpore florē Inueniunt , folijs medium cingentibus albis.

Quibusdam in medio protuberantia flaua, quæ rotunda est, & vel integra: (calicem plenum vocat Clusius in Narcisso pleno flore) vel in plures partes diuisa à folijs in medio ex ea pullulantibus, ut in Narcisso Polyantho conspicitur. Insunt & quibusdam, qui calicem in medio habent, staminula in medio calicis: quibusdam folia, & alia quedam quæ diligens communis Narcissi inspector observare poterit, & quantum alijs quoq; in partibus differant, unde peculiaria sibi cognomina sumunt. Cæterum falsorum Narcissorum plurimæ sunt species

Hist. 6. c. 6.

Plinij locus animaduertus .

Narcissi veri qui Autori .

Lib. 2. Hist. cap. 13.

Pseudonarcissi .

Narcissus
montanus
Theophr.

Campana pe
regrina.

Tulipanum
Lilij genus.

*species, quæ inter se varijs partibus differunt. Dodo-
naus Narcissum montanum appellat, cui radix & fo-
lia, caulisq; Narcissi; atq; etiam floris folia vulga-
ris Narcissi quæ calicem ambiunt, ni flaua essent; ca-
lix verò tam grandis, ut ex eo floris dimidium consti-
tutum esse videatur, atq; in nonnullis eius speciebus
flos uniuersus ex hoc calice constare. Sunt qui leui
coniectura Narcissum Montanum Theophrasti putent:
Clusius rectè Pseudonarcissum: quamquam dubio nõ
caret an non Pseudonarcissus eius vulgaris verus quo-
que Narcissus dici debeat. Aiunt enim huius generis
vnum esse, quod floris sex illa folia alba obtineat, cali-
cem verò luteum. Nos proprium his Pseudonarcissis
nomen dedimus Campanæ peregrinæ; vulgus in Italia
Trombam Sorianam, hoc est Tubam syriacam, dicit a
calycis figura. Quod autem nonnulli docti viri Leu-
coium bulbosum Theophrasti appellauere, ad Narcis-
sos quidam retulerunt, cum etiam & hanc nollent sui
generis Plantam constituere. Narcissus cerè non
est; quoniam in medio floris nullum acetabulum aut
caliculus; sed stamina seu ligule ut plurimum crocea,
vnà cum stylo in medio, quæ sex alba folia ambiunt.
Miror inter Narcissos relatum eum florem, quem vul-
gus peregrino vocabulo Tulipanũ, & Dulipanũ, cum
preter bulbum nulcum Narcisso commune habeat. In-
ter Lilij genera suprà rectius videor collocasse.*

C A P V T XXXII.

De Iride.

IRIDIS flos sex folia habet: tria deorsum refle-
xa arcus modo, tria verò sursum contra se mutuò
reflexa;

reflexa, quæ magnitudine, colore, odoreq; variant. In vulgari ut plurimum color cæruleus ceu arcus cælestis, unde Iridis nomen accepit . Ab huius similitudine variae Plantæ Iridis nomen mutuatae sunt, quas in latifolias, & angustifolias dividit Clusius. Omnibus autem à radice sunt folia gladij similitudine . Flos Iridis Tripolitane folia magna versus caulem inflexa habet, & alia tria minora alata, ligulam flavam tegentia, bifida, ut novem folijs flos constare videatur. Chamæiridis flores odorati sunt, ex coeruleo, aliquando ex purpureo violacei, ex novē folijs conflati. Lobelius Iridem raram nominat flore tribus tantum folijs repandis constante peregrina elegantia striatis, obscure violaceis . Xyris quam Dioscorides Irin sylvestrem vocavit, vulgus Spatulam fœtidam, facile à reliquis Iridis speciebus dignoscitur ex flore & folijs, quæ à radice nascuntur. Floris enim surrecta folia, atq; in eius umbilico puniceum quid : folia verò Herba recoctam olent, unde & Recoctaria in quibusdam Italiae locis dicta est.

Lib. 2. Hist.
cap. 45.
Iris Tripolitana .

Chamæiris .

Xyris .

Recoctaria .

C A P V T X X X I I I .

De Ranunculo.

COGNOSCUNTUR & ex flore Ranunculi generæ . Huius color aut niveus est, aut aureus teste Dioscoride, qui, uti neq; ex alijs Plinius, quidquam de forma floris præterea annotavit. Nostri Herbarij diligentiores in imponendis nominibus, omnes Herbas, quibus communium Ranunculorum floribus similes in caule micant flores, Ranunculos nominarunt. Constant quinq; foliis aureis ut plurimum, interdum lacteis

lacteis, expansis (quæ cultura, & mangonio, tum etiam spontè multiplicari affirmant) in medio multis luteis, aut albis staminulis, breuib, usq; sæpèq; cum apicibus. Reliqua uerò genera, quæ proponunt alij, nequaquam Ranuncolorum sunt, sed aut Anemones, aut alterius. Ranunculum Graeci *Βαργέχιον* appellarūt, quod uulgares illæ species propè fossas, & in locis humidis nascantur, ubi rana degere solent, ac se sub hac Herba occultare. Plinius ait *Strumeam* à suis *Herbarijs* vocari, quoniam *strumis* & panis medeatur; vel etiam, quòd *strumosa* radice interdum conspiciatur. Ego in monte quodam Bononiensi Ranunculum passim nascentem uidi radice *Scrophulariæ*, & folio floreque communis *Ranunculi*.

Lib. 25. c. 13.
Strumea Plinij.
Ranunculus radice Scrophulariæ.

C A P V T X X X I I I I.

De Anemone.

QUONIAM autem Ranunculo tam ualde affinis est Anemone, ut multi hanc cum eo confundant, non erit inutile discrimina utriusq; ostendere. Flos Anemones nisi radiis solaribus illustretur, aut uento perflatur, non aperitur; unde ipsi nomen. Nam uentus Græcis *ἄνεμος*. Est præterea & in floris colore differentia, & foliorum numero. Quo ad colorem, Anemone color aut est puniceus, aut purpureus, rarò albus aut lacteus: Ranunculo autem luteus fere semper, aliquando albus. Nam licet Ranunculum primum florere purpureo interdum esse scripserit Dioscorides: is tamen hæcenus à nullis rîzotomis conspectus est. Plantam quidem Syriacam nobis depictam ostendit Leonardus Rauuolfius, quam ad Anemonem retulit. Flos ei ex quinq;

ex quinque foliis, modò luteis, modò purpureis, alias rubris. Sakaick appellant Arabes. Fortè hoc primum Ranunculigenus Dioscoridis; quod folijs coriandri constat, sed latioribus, subalbidis, pinguibus, flore luteo, interdum purpureo. Verùm quia non addit descriptionem hic Autor, difficulter quid certi coniectura assequi possim: icon satis descriptioni Dioscoridis respondet. Lacteo autem flore quartum genus Ranunculi donat Dioscorides. Quod ad foliorum numerum, ut dixi, Ranunculis omnibus in flore quinque folia, exceptis ijs qui multiplici foliorum serie constant: Anemones autem flos rarò quinque habet folia; & si quinque, ea semper vel punicea, vel purpurea, nunquam alba: qui verò sex, septem, octo aut plura, omnibus coloribus etiam albo variat. Nam quem Ranunculū nemorensem appellarunt nonnulli flore albo, Anemones est species, cùm eius flos nunquam à me quinque; sed sapius sex, interdum pluribus folijs conspectus sit. Sunt, inquit Dioscorides, qui ab Anemone sylvestri Argemonem, & Papauer quod Rhæam dicunt, propter colorum cognationem in floribus, distinguere non possunt. Verùm Papaueris & Argemonis color minus puniceus spectatur, & utrūq; tardius floret. Quin, & Argemone croceum succum, gustu admodum acrem reddit: Rhœas verò candidiorem, & acrem. Præterea Argemone, & Rhœadi capitula sylvestris Papaueris similia sunt: sed Argemone supernè crassiusculum; Rhœadi angustius. Anemones genera neq; succum emittunt, neq; capite donata sunt, sed veluti Asparagi cacumine. Hæc ille. Plinius Anemonem Phœnion dici tradit fortè à splendore. Sed apud eum potius legerem Phœnicium: quoniā inter notha Dioscoridis legitur Anemonem Phœniceū dici, scilicet à colore,

Ranunculi
primum ge-
nus Dioscor.

Ranunculus
nemorensis
albus.

Lib. 2. c. 195.
Argemone.
Papauer
Rhœas.

Lib. 21. c. 23.

Dioscorides
correctus.

10. Meta-
morph.

Qualem quæ lento celant sub cortice grana
Punica ferre solent,
Vt canit Ovidius.

C A P V T XXXV.

De Hyacintho.

DIOSCORIDES *Hyacinthum suum sic describit. Radicem & folia habet Bulbi, caulem do-
drantale, Leuem, minimo digito tenuiorem, viridem;
comam incumbentem florum colore ad purpuram ac-
cedente (sic πορφυροειδὸς interpretor) plenam, in-
curuam. Quæ profectò descriptio non videtur con-
uenire cum Hyacinthis, qui nobis ab Herbarijs iu-
nioribus pro Hyacinthis Dioscoridis obtruduntur:
si quidem color omnibus inest cæruleus: nisi fortè idē
sint πορφυροειδὲς & cæruleum, quemadmodum mul-
tis visum fuit, neutiquàm, ut credo, Dioscoridi.*

Cap. 1.

*Hic enim in primo statim libro de Iridis agens colori-
bus, purpureum à cæruleo distinxit. Verùm cum
variare coloribus hosce iuniorum Hyacinthos videam-
us, nonnulliq; tradant purpureos quoque reperiri;
laudanda potius erit eorum sententia, qui nobis pro
vero Dioscoridis monstrant eam Hyacinthi speciem,
quæ purpurascētes etiam flores habet præter cæruleos:
oppugnanda verò eorum, qui quasuis Plantas quibus
bulbosa radix est, folia oblonga, caulis nudus floribus
cæruleis plurimis onustus, figura comæ, pro Hyacin-
tho Dioscoridis commonstrant. Cùm autem bulbosis
Plantis omnibus folia oblonga sint, & à radice statim
producta, caulis ut plurimum nudus; sequitur Iunio-
rum Hyacinthum flore tantum à cæteris bulbaceis
differre.*

differre. Ideoq; nomen *Hyacinthi* quidam etiam indidere *Peregrine Plantæ*, cui pro bulbo tuber & caulis foliatus, *Hyacinthum Indicum* appellantes. In flore autem respiciunt multitudinem florum cauli supremo instar comæ adhaerentem, & colorem in ijs cæruleum, etsi florum forma variet. Quibusdam enim unico folio constantes concauosq; adscribunt, oblongos, rotundos, in latus se expandentes, per oras incisos in sex lacinias, quæ reflectuntur extremis oris: quibusdam verò ex quinq; aut sex foliolis congestos, quos stellatos vocant ubi se se explicant. Omnes hi diuersi partibus, figura, colore. Lobelius quandam speciem *Hyacinthum comosum album* vocauit, cum tamen eius flos nunquam cæruleus aut purpureus visus sit. Nam quem comosum cæruleum ostendit, alia est *Hyacinthi* species, cuius flos in alijs multis, q̃ colore à prædicta variat. Sed illi fortè id nominis dedit à florū in caule congerie, quæ comā *Hyacinthi* quodāmodo imitari videtur. Quare cum recētiore tot nobis depinxerint *Hyacinthos*, *Dioscorides* tantum vnum descripserit, *Theophrastus* nullam de eo mentionem faciat, nisi quod inter vernos flores connumerarit, in *Saturnumq;*, & *Syluestrem* distinxerit, opus fuit nostram sententiam de *Hyacintho* haud vobis suppressere.

Hyacinthus Indicus.

Hyacinthus stellatus.

C A P V T X X X V I.

De Scabiosa.

SCABIOSAE proprium est in capitulo florem habere expansum, ex multis floribus paruis constantem, qui singuli caliculis membranaceis continentur. Caliculi hi decidentibus floribus optimè conspiciuntur.

Scabiosa Pan-
nonica: Cla-
sij .

iur , auctiq; semine sustentur hirsuto; quod post-
quam aucti sunt vnà cum caliculis decedit . Capitulum
in vulgari Scabiosa , nonnullisq; alijs , ex floribus
quinq; foliolis cōstitutis congestū est. Degenerat à
Scabiosis paululum ea Planta quam Clusius Scabiosā
Pānonicā maiorem siue septimam nominat . Huic .n.
flores (vt scribit) extremis ramulis insident in caput
compacti; quibus deciduis capitula illa subrotunda fi-
unt, ac veluti squamosa, continentq; longiuscula semi-
na, angulosa, colorem fuscum maturitate acquirantia.
In Scabiosæ quoq; , quam æstiualem vocat, summis ra-
mis nascuntur squamosa capitula, subceruleis floscu-
lis plena , vt & alijs quibusdam generibus, de quibus
dubitari potest an Scabiosæ censerī debeant .

C A P V T X X X V I I .

De Iacea .

VI D E O recentiores Herbarios Iaceas cum scabio-
sis confudisse : ideo explicandum est quid inter-
sit . Ex Iacæ vulgaris flore , atq; capite antequam
flore edat, cognoscetis omnia Iacearum genera . Ia-
cæ vulgaris flos in unico capite vnicus est multorum
foliorum è puniceo purpurascens, non multi conglo-
bati, vt in scabiosa . Caput præterea Iacæ ex multis
squammulis compactum , exterius maximè, antequam
flore edat ; quod neutiquam in Scabiosa contingit .
Quarè cuncta ea Herbarum genera , quibus capitulum
exiguè laminulis est compactum Iacæ nigra mo-
dò, & vnicus flos in vertice capituli, Iacæ sunt . Ex-
cipio ea genera quæ aliqua in parte spinosa sunt , aut
in ipso capitulo , veluti Carduus stellatus , quem Cal-
citrapam

Carduus stel-
latus .

citrapam vocant. *Centaureum maius*, *Cyanus*, *Serratula*, & quam *Stœben Salamanticam* *Clusius* vocavit *Iacea* sunt: tum etiam quam *Dalechampsius* *Scabiosam montanam* nominavit. Huius Authoris *Iacea montana*, *Iacea* non est; sed alterius aut sui generis *Planta*. *Cyani flores* quinq; *folijs*, aut pluribus, per ambitum diuisis *laciniatisq;* constant. In nomine est *Cyani color*, inquit *Plinius*, ut qui honorem nomenq; dederit *cœruleo*: & sanè colore à cæteris *Iaceis* distare videtur magis, quàm alia *florum* differentia. Inter *Iaceas* *Serratula* ex *folijs* innotescit. Nam huic serrata sunt *folia*, ut & *Centaureo*. Quare aut eam *Centaureum minus*: aut maius *Centaureum* *Serratulam* maiorem iure appellare poterimus. *Stœbe* autem, quam *Salamanticam* *Clusius* nuncupavit, *flores* e *calyculis*, aut *capitibus squammosis* edit *villosos*, atq; *purpureos*. Quid sit *Stœbe* veterum adhuc me latet: *Theophrastus* *fruticem* facit. *Omnibus Iaceis* *semen oblongum*, *molli lanugine oblitum*.

Calcitrapa.
Centaureum
maius.
Cyanus.
Serratula.
Stœbe Sala-
mantica Clu-
sij.
Scabiosa mō-
tana Dale-
champii.
lib. 21. cap. 8.

C A P V T XXXVIII.

De Hyperico.

HYPERICI quatuor sunt genera, vulgare quod Perforata dicitur, quia *folia multis foraminibus* *pertusa* habet, quæ in *soli obuersis folijs* *facilè* *conspiciuntur*; *Ascyron*, *Androsæmon* & *Coris*. *Omnibus* *flos* ex plurimis *folijs* *constans*, *colore aureo*, qui ubi *digitis* *conteritur*, *succum sanguineum* *reddit*, aut *rubicū* *dum*. *Fructus* *hirsutus*, in *acutum* *desinens*, *fului* *coloris*, præterquàm in *Androsæmo*, quod *Sicilianam* *nunc* *vocant*. Nam huic *capitula* *rotunda*, *crasfiora*,
quàm

Androsæmō.

quàm Hyperici, leuia & rubentia, quæ siccata nigrescunt. Omnibus insunt fructibus semina minuta, nigra, quæ trita odorem reddunt resinaceum.

C A P V T x x x i x .

De Malua.

Malua .
Althea .
Alcea .

MALVARVM tria genera: Malua communiter proprièque dicta, quæ Græcis *μαλὰχιν*; Althea quæ, & Ibiscus vocatur, & quam ex sylvestri Maluarum genere statuunt Dioscorides & Theophrastus; & Alcea, quam Itali Maluam sylvestrem, Hispani Maluam Hungaricam dixerunt. Maluæ vulgari flos ut plurimum purpureus, aut puniceus, aut pallidus, aut albus, ex quinque constans folijs Rosæ sylvestris modò; fructus cui semina includuntur orbicularis, depressusq; casei in formam, hinc caseolos eius fructus appellant Belgæ. Tales flores fructusq; Alcea atq; Althea habent, unde ipsis Maluæ etiam nomen: cæterum folijs ferè inter se differunt. In Althea molliora sunt, quam in Malua & Alcea, nec laciniata: in Alcea admodum fissa atq; altè incisa Verbenacæ similia: Maluæ quedam diuisa, quedam non: sed cuncta ferè rotunda.

C A P V T x x x x .

De Papauere.

PAPAVER magis ex fructu, quam ex flore cognoscitur. A fructus discrimine duo genera: v-
num

num rotundo, quem caput vocant; alterum longo & angusto, quem cornu, seu corniculum; quia instar cornu nonnihil incuruatur. Inde huic generi nomen Papaueris cornuti, seu corniculati. Proprium horum fructibus omnibus asteriscum, seu stellam in vertice, aut apice habere, quæ in Corniculati Papaueris fructu obscurior est, quàm in Capitati. In omnibus semen paruum minutumq; . Capitati autem flos antequàm dehiscat rotundo capite continetur: foliatus est quatuor, aut pluribus folijs, modò albis, modò dilutè rubentibus, aliquando purpureis, aut valdè rubris. Papaueris capitati unum genus depingunt nobis Pena & Lobelius, unico folio constantè florem gerens, ut Malua quæ dā hortensis. Corniculati Papaueris flos quatuor constat folijs, luteis aut rubris. Ficus Infernalis, quæ nonnullis Papauer spinosum dicitur, à spinis quibus caulis folia & fructus horrent, ad neutrum prædictorum generum exactè referri potest. Est enim ipsi fructus oblongus, pentagonus, non tamen angustus & inflexus. ut cornu speciem præ se ferat, nec ita rotundus ut caput emuletur. sed quia in vertice illi asteriscus more aliorum Papauerum, rectè Papaueris spinosi nomen ei inditum. Flos senis rubris constat folijs.

Papauer spinosum.
Ficus Infernalis.

C A P V T XXXXI.

De Geranio.

GERANIVM Græci, & hos secuti Latini, dicunt omnem illam Herbam, cuius fructus capitulis græn unà cum rostellis similes sunt. Vnde ei appellatio. Γέρανον namq; Græci vocant gruem, auem nempe longo rostro. Dioscorides duorum tantum generum meminit.

Recen-

Recentiores Herbarij plurima descripsere, quæ varijs partibus differunt inter se, sed folio præcipuè.

CAPVT XXXXij.

De Lithospermo.

LITHOSPERMVM à lapidei seminis duritie nomen habet; dicitur à Latinis hodie Milium sôlis. Semina omnium generum candore rotunditateq; Margaritas referunt, suntq; durissima.

CAPVT XXXXiiij.

De Thlaspi.

THLASPIOS quoq; genera fructus forma monstrat. Hic planus est, compressusq; ac foliaceus, latus, per medium quodammodo diuisus, & quasi diffractus; indeq; Thlapsi dicitur. θλάσσει enim contundere, & infringere significat. Variat hic fructus in diuersis speciebus. Quibusdam namq; unicus est, sed linea quadam, & interstitio diuisus, ut utroq; latere semen contineat: & hic, vel suprema parte, qua petiolo adheret, atq; opposita eiusdem extrema rotundus ferè, ut in multis contingit: vel extrema parte depressus triangulum effingens, aut cordis figuram, ut in Bursa Pastoria. Nonnullis bini fructus instar Clypei rotundissimi, in quibus singulis unicum semen, tam arctè ab utroq; latere petiolo adherentes, ut unus quasi videantur. Ideo Herbarij Thlapsi fecerunt cognomento Clypeatum.

Bursa pasto-
ria.

Thlaspi cly-
peatum.

CAPVT XXXXIV.

De Antirrhino.

ANTIRRHINVM siuè Cynocephalis Apulei simile naribus vituli semen, teste Dioscoride, profert. Verùm quoniam aliquot Herbe semina obtinēt, quæ prout sunt caliculis aut fructui inclusa, faciem vituli quodammodo exprimunt. Idcirco recentiores rei Herbarie scriptores aliquot Antirrhini species notarunt, ferèq; omnes folio Lini, quale eis Plinius videtur attribuisse.

Lib.4.c.134.

CAPVT XXXXV.

De Cucumere.

CUCUMERVM quatuor genera, Cucurbita, Pepo, Cucumis simpliciter dictus, & Anguria ignota antiquis, quam Romæ Mauritana voce Batecam vocant. Qua forma omnes hi fructus differant difficile est indicare, etiamsi quotidie ijs vescamur. Imponit nobis nature eorum tanta varietas, qua luxuriant. Idcirco & Græcos nobis sapientiores nomina omnium, propter summam formæ cognationem confusionemque, confudisse video. Euthydemus, ut est apud Athenæum, Cucurbitam Indicam Cucumerem appellauit Menodorus duplicem proposuit Cucurbitam; vnā Indicam, quæ σικύα id est Cucumis dicitur; alteram quæ κολοκύνθη, id est Cucurbita. In Hellesponto longas vocarunt σικύας, id est Cucumeres, rotundas Cucurbitas.

Lib.1. Deipnosoph.

Lib. 19.

Σικυοπέ-
πων.

Cucumerem tortum dixit Virgilius quarto Georgicorū, & alibi in ventrem excrefcere, quòd competit Cucurbitis Herbariorum recentium. Instrumentum illud, quo Chirurghi corpori affixo, cum scarificatu sanguinem exsugunt, cucurbitulā Latini voce diminutiva appellant; Græci tamen σικυῶν qua Cucumerem indicare solent. Pepones quoq; è genere Cucumerum esse ex Pliny verbis discere licet, qui ait Cucumeres cum magnitudine excessere Pepones vocari. A Græcis id, à quibus pleraq; accepisse videtur. Hi enim non simpliciter Peponem, sed σικυοπέπωνα id est Cucumeripeponem. Fructus omnium cartilagineo operitur tegmine, colore, asperitate, lenore, tuberculis, alijsq; accidentibus multum differens. Post tegumentum sequitur caro, aut mollior, aut durior, colore flauo scilicet, albo, pallido, aut rubro, sapore vario: mox semina cartilagine obuoluta, quæ in pluribus infungosa quadam molliq; substantia, aut facile à prædicta carne separabili continentur; in quibusdam etiam tam arctè carni innata sunt, ut non nisi cultello euelli possint, ut in Anguria. Omnium Herba aut scandit, ubi vicina adminicula nacta fuerit, aut serpit humi, capreolis suis obuia quæq; amplexans, & numerosis propaginibus. Folia omnium rotunda, sæpè aspera, interdū sinuata. Flos in postremo fructus.

CAPVT XXXXVI.

De Legumine.

LEGVMEN & Legumentum dicitur à legendo teste Varrone: quoniam id non secatur, sed legitur vellendo. Græci ὀσπρίον vocant, Theophrastus χέροσπον. Leguminum non pauca sunt genera, Pisum
nempe,

nempè, Faba, Cicer, Lupinus, Orobus, Lathyrus, Pha-
seolus, Lens, Vitia, & Orobanche: quorum omnium
discrimina non sufficit hic in fructu annotare, ut inde
cuiusq; generis differentia statim innotescat: sed &
in folijs, ramis, cauleque, & alijs partibus hæc quoque
obseruanda veniunt. Fructus omnium siliqua: longa,
& teres, ut Piso, Fabæq; ; compressa, ut Lupino, La-
thyro, Phaseolo; angusta, ut Vicia; lata, ut Lenti;
rotunda ferè, ut Ciceri. Animaduertere tamen opor-
tet esse nonnullas Leguminum species, quarum siliquæ
à communioribus eorum generibus variant. Flos om-
nium Papilionaceus.

C A P V T X X X X V I j .

Arborum diuissio. De Quercu seu Glandi-
feris]. Quid Nux, Malum, Aci-
nus, Bacca.

FACIUNT in Arboribus fructuū differentie sum-
ma quedam genera, ut Glandifera, Nucifera, Co-
nifera, Pomifera, Baccifera. De quarum Arborum
notis breuiter iam differamus, sumpto principio à Glan-
diferis. Has Plinius vna voce negat posse comprehen-
di in Latino sermone. Recentiores Quercus omnes vo-
cant, Græcos imitati qui δρῦας: quanquam prisca illi
Græci hoc nomine cunctas alias Arbores fructiferas in-
telligebant, vti etiam quoscunq; fructus edules in ra-
morum fastigijs hærentes. Dicuntur etiam Βάλαυγæ,
quia Glandem ferunt, quam Græci Βάλαυον indigi-
tant. Eorum genera sunt Quercus simpliciter dicta,
Robur, Cerrhus, Suber, Ilex: ad quæ neq; Fagus, neq;
Castanea propriè spectant. Non enim eorum fructus

Quercus.

Fagus .
Castanea.

glans appellari proprie potest , quòd crustaceo undique
vasculo tegatur aut hispido , ut Fagi ; aut echinato ,
ut Castaneæ , quod tria , aut quatuor semina continet .
glans autem cortice constat crustoso unicum tantum
semen continente : cuius pars posterior quæ Arbori ad-
heret proximè , calice cooperitur , parte superiore nuda .
Multæ huius fructus differentie in magnitudine , figu-
ra , colore , sapore medulle , calicis asperitate , lenita-
te , crassitie , densitate , amplitudine , alijsq; acciden-
tibus , quæ non satis est ad proposita genera distin-
guenda agnoscere ; nisi aliarum partium , sed præcipuè
foliorum , nota sint discrimina . Alia folium monstrat
sinuatum , ut Robur , Quercus , sed maximè omnium
Cerrhus ; alia non sinuatum , præsertim si adultæ sint
Arbores (nam iuencule ille interdum sinuata produ-
cunt folia , ut Suber & Ilex) Ilicis unum genus spi-
nosum , alterum sine spinis . Illud Aquifolium vocant ,
in cuius peculiari specie granum tinctorium nascitur :
hoc simpliciter Ilicem . Negat Plinius glandes inter
Poma numerari posse , quorum genera sunt Nux , Ma-
lum , Bacca , Acini . Nonnulli veterum Geoponicorum
Pomum cum Malo haud idem esse existimarunt ; sed
Pomi nomen Nuces atq; Mala concludere . Nucem
namq; dicunt omne Pomum , quod foris duro tegi-
tur cortice , intus verò continet , quod est esui : (id nu-
cleus vocatur quasi Nuci inclusum) Malum verò id es-
se putant Pomi genus , quod foris habet esui aptum ,
intus verò durum : ab his Acinos , & Baccas paruita-
te differre ; Baccas appellari qui sparsim Arboribus
Fruticibusq; atq; etiam Herbis adnascuntur rotun-
diores fructus : Acinos verò racematim dependentes
baccas . Sed quia hæc præcepta non sunt perpetua ;
(Malum namq; Punicum exterius non est edendo , ve-
rùm interiores eius acini) , multa in nostris agris
quotidie

Aquifolium .
Pomorum
genera .

Acini .
Baccæ .

quotidie inueniuntur, quæ neuitquam ab antiquis cognita & obseruata fuere; multa quoq; ex peregrinis aduecta terris has leges destruunt: idcirco exactiori opus est horum fructuum diuisione, quæ etiam nouos complectatur. Non enim tam pertinaciter veterum nominibus addicti esse debemus, ut studiosos ab utiliori rerum materia distrahamus, ad inutiles de nominibus contentiones. Ego facilioris doctrinæ gratia, *Pomi* vocabulo omnes fructus rotundiores comprehendo tum maiores, tum minores. Horum alij durum quid atq; osseum habent, alij eo carent. Qui autem habent, aut id habent exterius tanquam pro cortice, & tegumento, quo semina, & nuclei conteguntur & esui apti, & non apti, ut *Nuces Pineæ*, quas *Poma Cybeles Martialis* appellauit; aut habent interius & id vel carne molli atq; eduli exterius vestitum, ut *Pruna*; vel dura circumdatum, & esui inepta, ut *Nuces Iuglandes*. Quicunq; osseum id unicum continent, aut osseo, aut lignoso cortice teguntur, *Nuces à nobis appellantur*: (Quatenus enim ipsis os in medio est nucleum amplectens, *Nuces sunt*). Qui verò osse prorsus carent *Mala*, & *Poma* dicimus generis scilicet priuo nomine. Horum quædam tegumento sunt haud esui apto; ut *Malum Punicum*: quædam tota mandipossunt, ut *Mala simpliciter dicta*, *Pyra*, *Ficus*. *Baccas* inter *Poma* *Plinius* numerauit, quæ ab acinis distant sicuti diximus. Inter has multe quæ exterius *Nuces* sunt ut *Auellana*; aliæ interius, ut *Oliua*, *Cerasa*; aliæ nullo modo. Nam ossum loco semina dura seu γίγνετα continent, ut *Iuniperi*, cum cætera partes sint mollis caro, & ut plurimum edendo. Acinos grana etiam vocant, ut in *Malo punico*; propterea *Granatum* dicunt.

Pomū quid
autori.

Poma cybeles.

13. epigram.

CAPVT XXXXVIIJ.

De Nuciferis, & Coniferis.

Coni.

Coniferae arbores.

In Alexi-
phar.

NV CVM autem propriè dictarum cortex, alius ex compactili lignosarum squamarum strue componitur; hæ Nuces Coni vocantur, & Conaria à recentioribus Græcis: alius bivaluis, & in basi calice donatus; ut Auellana, quæ glans esset ni duro & osseo cortice concluderetur. Cæterum Conum vocare priores fructus veteres voluere, quòd coni figuram æmulentur, hoc est, à lata & circulari basi in mucronem desinant. Talem fructum ferentes Arbores Coniferae appellantur, ut Pinus, Picea, Abies, Larix. M. rum & Cedrum inter eas recenseri, cum nequaquam præscriptam figuram legem obseruet. Nam Cedri fructui figura oualis est. Sed quia & hi fructus squamis duris exterius compingi cernebantur more cæterorum Conorum, meritò inter Conos relati sunt. Omnibus his longa, & angustissima sunt folia; quorum quedam in extremitate pungentia sunt, ut Pini; quedam obtusa, ut aliarum: quedam teretia, ut Cypressi; quedam plana, ut Abietis. Quæ verò Nuces intrà tegumentum continent, alijs tenue id tegumentum est, & sine carne; ut Pistachijs: alijs carnosum, quod aut durum est, ut Inglandi & Aymgdala; aut molle suaueque gustui, ut quæ Mali nomine, apud scriptores ueniunt: quorum quæ rimam, & fissuram per medium secundum longitudinem habent exterius, Pruna uocantur. Prunorum tria genera: Mala Persica & Armeniaca, & Pruna simpliciter dicta. Scholiastes Nicandri os in Nuce Persica κέρον appellari scribit.

CAPVT XXXXIX.

De Pomiferis, & Bacciferis.

POMORVM scilicet esse carentium sunt hæc ferè genera, Ficus, Mala, Pyra, Citria, Cytonia, Punica; quæ omnia quantum inter se differant, quia unicuiq; satis sunt cognita, diligentius examen hic haud requirunt. Baccarum autem differentia ferè sunt eadem quæ Pomorum; præterquam quòd parvæ Nuces, quæ exterius osseo tegumento constant, nequaquam dicuntur Bacca, sed Nuces semper: quæ verò os intus continent Bacca appellari possunt, ut Cerasa. Multa sunt Bacciferarum Arborum Fruticumq; genera, ut Juniperus, Sabina, Zizyphus, Myrtus, Oliua, Laurus, Cerasus, & alia. Singulorum horum generum propriores notæ ex alijs quoq; quam ex fructu, partibus sunt petendæ. Illud non oscitanter supprimendū, domesticas mitesq; Arbores ex fructu; agrestes ex fructu, & ex alijs partibus cognosci.

CAPVT L.

De Acanaceis, & Carduis.

DE spinosis aculeatisuè Herbis Cremysq; sequitur ut agamus. Aiunt Iuniores Acanacea vocare Theophrastum quorum conceptus, & id cui flos insidet, aut etiam fructus, spina vel spinaceum quippiam est; siuè eorundem folia, & caulis spinosa sint, siuè spinis careant. Id an verum sit videamus. Theophrastus

Acanus.

*Stus sexto Historiarum Acanum inter φυμάκανθα commemorat, idest ea quae a folio sunt aculeato, aut spinoso. Ergo Acanacea folium necessario aculeatum habere debent. Cinara, & Acanthus vulgaris (quem Brancam vrsinam vocant, quia huius folia anteriores vrsorum pedes referunt) & alia quaedam quae non habent folia spinosa, nequaquam inter Acanacea referenda, sed Acanthode, idest spinosa. Ideò sic apud Theophrastum legendum moneo, ut etiam legisse videtur doctissimus interpret Theodorus Gaza: τῶν δὲ φυμά-
 κάνθων ὃ πλείστον γένος ὡς εἶπεν ἀκανῶδες (non ἀκανῶδες ut in vulgatis legitur codicibus) τυγ-
 χάνει, ὅτι τὸ κύνημα, ἢ ἐν ᾧ ὁ ἄνθος ἢ ἢ ὁ καὶ πρὸς ἀκαν-
 θος ἢ ἀκανῶδες (non ἀκανός ἢ ἀκανῶδες) πάντων ἐστὶ
 quae fideliter sic transtulit Theodorus. Illorum verò
 quae folio constant aculeato genus, ut sic loquar, magna
 ex parte Acanaceum est: Acanaceum, inquam, quo-
 niam conceptus, & id cui flos inheret, aut etiam fru-
 ctus, spina vel spinaceum quidquam sit. Hoc in loco
 dat Philosophus rationem, cur ea quae spinosa sunt so-
 lio Acanacea sint magna ex parte; scilicet, quia aut
 id in quo fructus, aut flos consistit spinosum est,
 aut quia etiam fructus spinosus; praesupponens Aca-
 num praeter spinosa folia habere, aut fructum, aut
 caput in quo flos est, spinosa. Distant ab Acanaceis Cardui. Horum enim folia, & aculeata sunt, &
 non aculeata, ut Cinara vulgaris, & Cardui stellati,
 & Cardui solstitialis. Conveniunt in eo, quod aut fru-
 ctus, aut id cui flos insidet sine aculeis nunquam sit.
 Cinara vulgaris species, quae nullos aculeos habet, Car-
 duus dicitur à similitudine quam gerit cum alijs Car-
 duis aculeatis. Aculeo namque tantummodo distat.
 Cardui cuncta genera caput gerunt concavum, quod
 ex squamis exterius apparet quasi compositum, spino-
 sum*

Theophrasti
 locus emacu-
 latus.

sum, cuius in summitate flos ex plurimis foliolis longis, & angustis congestus oritur, qui postea in pappos euolat. Qui Labrum veneris Carduum fullonium nominarunt, Gallorum & Hetruscorum vulgaria nomina secuti sunt. Non autem est Carduus, cui caput echinatum, & aculeis veluti resupinatum, è cuius ambitu flos semeng; . Carduorum genera sunt, Scolymus seu Cactos quem Cinaram aculeatam vocant, etiamq; Carduum simpliciter, Acanthium, Leucographis, Leucacantha, Onopyxus, Carduus Aræophyllos Dalechampii, Onopordum, Polyacantha, multa; alia spinosa, quorum nomina, quoniã cum obscuris delineationibus extant apud veteres, recentiores Herbarij diuersis Carduis, alijsq; spinosis Herbis, haud secure accommodauerunt.

Carduus fullonium nō est
Carduus.

C A P V T L I.

De Semperuiuo.

SVNT & quæ à perenni vita nomen acceperunt; ut Semperuiuum quod Græcis Αἰζων. Duplex differentia in folio. Aliud enim plano est, aliud oblongo ac instar vermiculi tereti: unde Vermiculare Semperuiuum hoc appellarunt. Vtrisq; aliæ in sunt differentiæ tum in folijs, tum in floribus ac fructibus, quæ peculiæ res species inter hæc duo genera constituunt; plurimæ fragiles, omnesq; succo plenæ.

C A P V T L I I.

De Heliotropio.

H E L I O T R O P I I nomen multis Plantis adscribere possumus, quarum aut folium, aut flos cum
K sole

sole circumagitur. Sed propriè Heliotropium nominari debet illa Herba, quæ aliquando obuia fit ijs in via, qua Patavio ad Montes Euganeos proficiscuntur. Folijs est Ocymi, sed hirsutis candidisq; , ramulis à radice ternis quaternisue cum multis alis, cacuminibus plenis flore albo incuruo, veluti scorpionis cauda.

CAPVT LIII.

De Aconito.

ACONITI venenorum omnium celerrimi duo summa genera: vnum Pardalianches, sic dictum, quia pardalos pantherasq; illic occidat; alterum Lycostonum, & Cynostonum, quod Lupos canesq; , & alia quadrupeda necet. Huius postremi tria alia genera: vnum quo vtuntur venatores, & duo reliqua, quibus vtuntur medici. Pardalianchen tradit Dioscorides folia tria aut quatuor Cyclamino, aut Cucumeri similia, sed minora habere, subasperaq; , caulem drantalem, radicem scorpionis cauda similem. Theophrastus scorpioni, non scorpionis cauda similem facit; neuter autem de flore, aut fructu quidquam, quasi non adessent. Recentiores multas Lycostoni species nobis proponunt, radice, folijs, floribusq; paululum variantes (Doronica vocant), quorum radix cauda scorpionis faciem, aut id generis crustatorum animalium, quod Greci cammarum, nos squillam, & gambarum. Hanc scio à quodam Tyrolensi venatore vsurpatam ad colicos dolores, quibus frequentissimè cruciabatur, sed nonnisi inuentam in rupicapre ventriculo. Eius enim aiebat, magnas partes deglutire hoc animal, nec radicem in paruas partes dentibus molere, quod ruminantium

Pardalian-
ches.
lib.4.cap.74.

Doronicum.

nantium hoc sit genus; itaq; facile in ventre reperiri quasi semicoctam. Quam verò Thoram Valdenses Thora. Alpium incolae dicunt, nequaquam est Aconitum Pardalianches. Neq; enim radix $\sigma\kappa\omicron\gamma\tau\iota\omicron\sigma\iota\delta\eta\varsigma$. Aconiti Lycoctoni duo prima genera non descripsit Dioscorides, sed tertium quod Ponticum vocat, nisi suspectus sit locus. Folia Platani dat Pontico, magis incisae, longiora, nigriora; caulem Filicis, cubiti altitudine; pediculum glabrum; semen in siliquis; radices cirrorum squillarum similes, nigras. In quibusdā codicibus haec descriptio inuenitur, & nulla fit mentio trium generū Aconiti commemoratorū, sed Aconito Lycoctono simpliciter adscribitur. Haec causa cur recentiores Herbarij in uero inueniendo Lycoctono negligentiores multas Herbas, quibus folia sunt Platani, sed altius incisae, aut rotundiuscula, plures diuisa in partes, pro Aconitis Lycoctonis nobis obrudant, quarum nulla radicem habet cammaro similem. Sic nomine interdum nos deterrent à multarum Herbarum salutaribus usibus, imponuntq; exitium, in quibus nulla noxa, imo magnum humano generi auxilium in aduersa valetudine. Aconiti Lycoctoni speciem autumant Napellum, Napellus. sic appellatum à Napi figura, quam radix eius refert. Nam folia aliarum Lycoctoni specierum habet, quae sane valdè pernitiōsa sunt. A doctissimo Casare Scaligero in Commentarijs librorum Aristoteli attributorum de Plantis, satis probatum est non esse Aconitum.

C A P V T L I V.

De Cytho.

CYTHVS Frutex est. Eius duo sunt summa genera. Ladaniferum, & quod non fert ladanum.

num. . Illud Cystus Ledum, hoc simpliciter Cystus vocatur. Folia utriq; oblonga, aut rotunda; flos Rose sylvestris ex quinq; foliolis constans, varij coloris, cum suis staminulis in medio; fructus verò trigonus aut pentagonus, in quo semen minutum Papaveris aut Hyoscyami. Sed de cæteris generibus quæ pluribus, quàm una, aut altera nota cognoscuntur authores consulendi, atq; ij qui in hac scientia versati satis sunt. Nam omnia examinare atq; describere hic non est animus, sed his tantum vobis aditum facere ad magnam Stirpiũ multitudinem breui tẽporis spacio cognoscendã.

CAPUT LV.

Plantas imperfectas post perfectas esse
discendas; & perfectarum pri-
mum florentes.

His prægustatis cum aliquo in re Herbaria mediocriter versato, montes, valles, pascua, horti, aliaq; loca, in quibus Plantarum variarum copia suppetit, adeunda. Nec verò protinus Planta quæque obuia eruenda est aut decerpenda; sed ea quæ floret semenque fert, prius intuenda, diligenterque eius singule partium formæ contemplandæ quoad fieri potest. Perfectæ enim Plantæ prius quàm imperfectæ, quarum minor multò est numerus, discende sunt. Dum autem florent Plantæ perfectæ sunt pulcherrimæ, & in sua perfectione: idèòq; tum innotescunt, magisq; earum forma à cæteris distinguitur: tum sub quo genere quæq; quam videtis recenseri possit perspicitur. Maxima enim (ut è supradictis colligere potestis) genera fructu, & florentibus designantur. Præterea sæpe
occurrit

occurrit, ut quæpiam species peculiare quid in parte aliqua obtineat, quo tibi à plurimis alijs distinguatur, quodq; facillè in memoria reſeruetur. Omnium namq; partium formas in memoria habere non poſſumus. Memoria nimis labili, & inconstantia à natura donati ſumus. A comite, & huius rei perito præceptore duo poſtulo, ut, quantum fieri poteſt, mediam ſpeciem ſummorum quorundam generum vobis oſtendat, doceatq; maximè ex qua parte cognoscatur. Appello autem ſpeciem mediam, ex cuius ſimilitudine genus quoddam cõſtituitur, & ſub cuius nomine multe aliæ cõſtituuntur ſimiles. Verbi gratia: vulgare Gramen medium eſt inter cuncta Graminum genera, quæ à foliorum præcipuè ſimilitudine cum hoc Gramine, Graminis nomen adepta ſunt. Hæc ratio eſt cur magnam Plantarũ partem, quæ una aut altera nota genus peculiare cõſtituunt, ea qualicuit breuitate proſecuti ſimus. Vbi autem Plantas inſpexeritis interrogandus præceptor de nomine; qui quod magis eſt in quotidiano ſermone, aut generis eius cum ſpecifica differentia indicabit, tũ quæ nota in eo genere ſit præcipua. Haud etiam erit abs re alias eiusdem generis ſpecies inquirere ſi ad manus ſunt, quemadmodum in publicis hortis eſſe ſolent. Sic generis idea firmiùs menti inherebit. Alterum etiam à præceptore præſtandum eſt, ut eum quem non magno rem Herbariam addiſcendi ſtudio teneri videt, in ijs cognoscendis tantũ detineat, quarum communis eſt uſus ad uitam conſeruandam morboſque depellendos: ne quidquid ab eo ſuſceptum erat laboris, ſine fructu ſit: ei, verò qui ardentè huic ſtudio incumbere videtur, & has, & alias quarum nondum cognitus eſt uſus, commonſtret. Quoniam autẽ omnibus Stirpibus ſua ſunt tempora, in quibus maxima earum pars formam mutare conſueuerunt; aliaq;

Nomina Plā
tarum.

ipſis

ipsis sit dùm primum è terra erumpunt, alia dùm augentur, alia dum vigent, danda est diligenter opera, ut quas florentes vigentesq; inspexistis, etiam cum augentur, primumq; è terra erumpunt contemplerini. Cum his ubi perfectarum magnam partem noueritis per summa quædam genera, ad imperfectas, quarum pauca sunt genera, descendas vos accingite.

C A P V T L V I.

Frequentem inspectionem ad formam
specierum memoriæ tradendam
esse necessariam.

COETERVM scire oportet tot specierum formas
facilius sensibus externis percipi atq; apprehen-
di, quàm memoria conseruari. Sedula igitur frequen-
tique ad hoc (ut ad aliarum rerum sensibilium cogni-
tionē) opus est inspectione. Sæpè etiam contingit,
ut in Plantis partium multiplicium omnes particule
vno intuitu non possint à nobis obseruari ad totius spe-
ciei formam apprehendendam, nisi repetita inspectio
eas nobis monstrauerit, quæ aliarum, quæ priori intui-
tu percipiuntur, memoriam renouet, confirmetq;. In
hunc itaq; finem inuisenda sæpius adeundaq; loca, in
quibus nascuntur Plantæ, quas semel aut bis vidi-
stis. Quoniam autem contingit ut veris, æstatis, au-
tumniq; tempore propter multa incommoda; hyemis
vero, quia omnes Stirpes ferè periere, id præstare non
possitis, ideo Hortos hyemales, (sic voco libros, in qui-
bus Plantæ siccæ agglutinatæ chartis conseruantur)
inspicere debetis. Adeundi quin etiam eorum libri,
qui nobis hæc Stirpes breuiter, ac diligenter descri-
pserunt,

*pservunt, depinxeruntq; , quos postea recensabo ubi de
rei Herbariae authoribus egero.*

CAPVT LVII.

Plantas depingendi, delineandiq; ratio.

QUOD si verò Authores procul sint, modum quo Plantarum effigiem chartis imprimatis, aut in charta depingatis, etiamsi artem pingendi non nov-
eritis, vobis communicabo . Asserem politum, & gla-
brum leuemq; atramento Typographorum leuiter, &
superficietenus illinite, pilulis manubriatis, quas
mazgas vocant Typographi. Asseri huic Plantam,
aut viridem, aut siccam, quam vultis integram, si par-
ua sit; aut ramum eiusdem, si tota maior sit quàm
charta cui imprimenda est capere possit, supersterni-
te: mox chartam superponite, ac desuper satis forti-
ter fricate, donec atramento Planta imbuta sit. A-
blata ab assere, chartæ cui effigies imprimenda, impona-
tur; aliæq; superimposita manibus linteisq; fricetur,
donec videatur satis ad effigiem chartæ imprimendam.

CAPVT LVIII.

Hortos Hyemales conficiendi ratio.

VERVM laudandus magis is est labor, qui ad Hor-
tos hyemales conficiendos suscipitur. Minor .n.
atq; utilior . Quippe plura, quàm in picturis mon-
strantur quæ ad formam spectant, nempe color, aliæq;
nonnulla, quæ tam exactè non possunt priori modo de-
pingi.

Plantę vt sic-
candę .

Agglutinan-
di ratio .

Gluten ad
glutinandas
plantas .

pingi. Præterea prior labor in Plantis grandibus, aspe-
ris, & spinosis ac valde duris sæpe frustra fit. Modus
autem chartis Stirpes agglutinanditalis esto. Planta
quam vultis, aut eius ramus viridis cum flore, fo-
lys, atq; semine, si haberi potest, perfectaq; sit Planta,
inter charta candida duo folia ponantur. Nam ignobi-
lior charta, & que perfluit, quanquàm ab omnibus ha-
ctenus recipitur ad hunc usum, nequaquam apta cen-
setur, quod experientia à me probatum est, inter hanc
positas Stirpes difficulter siccari, s; p;èq; situ, & squal-
lore obsitas marcescere. Ponenda autem ea que dixi
folia in crasse, & plarium paginarum libro, qui respon-
deat magnitudini foliorum imponendorum. Libro huic
superponatur pondus, quo tanquam torculari paulatim
Planta comprimatur. Cauendum autem est ab ingen-
ti pondere, prius quàm Plantę magna aquosioris humo-
ris pars consumpta sit. Ideò paulatim aggrauandum
pondus, primumq; leuius sit donec flaccescant Plantę;
(quod æstatis tempore trium, aut quatuor horarum spa-
tio euenire solet) & postea grauius, tandem grauisimū
vbiparum humoris adhuc in se habuerunt, ac iam fe-
rè sicca fuerint. Illud etiam curę esse debet, vt singu-
lis diebus eas inspiciatis ac reuoluatis, & plicas, si
quas videritis explicetis, floresq; & folia ita accom-
modetis, vt ab utroq; latere aspici possint, chartamq;
mutetis donec prorsus sicca euaserit. Sicca erit loco sic-
co conseruanda inter chartam, donec plurima sic exsic-
cata sint, operaq; pretium fuerit agglutinandi laborem
suscipere. Tum sic agitote. Penicilla varię magnitudi-
nis (Plantę enim magnis folijs prædite maiora deside-
rant, paruis minora) imbuetis hoc glutine infra scripto,
quo oblinetis eam Plantę faciem quę chartę adhere-
re debet. Componitur hoc gluten ex taurocollę pelluci-
dę, quam collam Tedscham, hoc est gluten Germani-

cum

cum vulgus Patauū vocat, uncia una; qua in aceti acerrimi uncijs sex maceratur per noctem; deinde igni apponitur lento, ut liquefiat. Amoto ab igne ubi paululum refrigescit, adduntur aloes hepatica, drachma semis, pulueris garyophyllorum scrupulus unus; miscetur. Plantam igitur agglutinandam charta ignobiliori supersternite, ac glutine oblinite, deinde auferte, chartaq; candida imponite, & alio superposito folio sudario, aut linteo fortiter fricate & aequaliter, ut undiq; charta adhaereat: tum ipsam inter duo folia, alio libro concludite superincumbente bono pondere, donec siccetur gluten (quod post unam, aut alteram fit horā) mox auferte. Sciendum autem & illud hic est, non cum omnibus Stirpibus sic agendum esse. Nam quaedam sunt, quae facile siccari nequeunt, propter succi aquosi ubertatē, ut Semperuiui, Telephij, & aliorū quorūdā genera. Etenim marcescunt, putrescunt, perdūtq; folia, aut ea alterius coloris, quā naturalis erat, valdeq; corrugata seruant. Has igitur virides agglutinare satius est; prius tamē inter duo folia strata in librum ponere, comprimereq; leuiter leui pondere, donec flaccescant, plicam, formamq; sum-
pserint, ut recte agglutinari possint.

Hoc modo & alias quasq; virides in montibus agglutinari, soliq; aut alio loco calido exposui,
ut sic exsiccarentur, feliciterq;
succesit hic labor.

❧ Finis Primi Libri. ❧

A D R I A N I
S P I G E L I I
B R V X E L L E N S I S
I S A G O G E S
I N R E M H E R B A R I A M

Liber Secundus.

De usu, et facultatibus Plantarum.

Vsus Herbarum multiplex. Facultas in humano corpore duplex. Quid alimentum. Quid medicamentum.

C A P V T P R I M V M.

FA C U L T A S. Stirpium, cuius gratia earum forma præcipuè inquiritur, varia est atque multiplex, tum in animatis, tum in animæ carentibus. Hinc evenit, quòd variae artes, imo ferè omnes, earum vires ad suos usus quotidie experiantur. Præcipuè tamen atq; maximè in nostri gratiam à natura comparate videntur, ut cuncta alia, que

quæ sublunari hoc globo comprehenduntur, stellæq; etiam ipsæ, quanquam a nobis sint remotissimæ. Ipse namq; Philosophorum magister hominem quodammodo omnium quæ existunt, finem statuit, atque omnia propter eum condita. Humanum autem corpus Plantæ nutrire debent, ut vitam sustineant; aut alterare, ut morbos depellant. Inde alimentum, hinc medicamentum. Alimentum enim dicere conuenit, quod assimilatum, & appositum nutriti substantiam auget, & conseruat: medicamentum verò, quidquid corpus nostrum sua qualitate alterat. Ex quibus patet duas facultates pro humano corpore in Stirpibus reperiri, scilicet nutriendi, & alterandi. Ex insunt toti Stirpi, vel parti eius, aut simplices, aut mixtæ. Faciunt autem simplices ut Planta simpliciter alimentum dicatur, vel medicamentum. Mixtæ verò alimentum medicamentosum constituunt; tale est Lactuca, Portulaca, quæ refrigerat, et nutriunt; vinum quod calefacit, et nutrit. Vtraque sanè multum excessu defectuq; differunt. Quædam enim plus nutriunt, quam alterant, ut Triticum, quæ proprie alimenta medicamentosa appellantur; quædam verò plus alterant, quam nutriunt, & ideo medicamenta alimentosa dici deberent. Nullum autem alimentum nouimus, quod non aliquam vim alterandi aut per se, aut per relationem, obtineat. Quæcumq; temperata sunt, in homine eucrato nihil alterabunt; sed in eo, qui intemperie aliqua affectus est in toto corpore, aut aliqua eius parte. Per se autem cunctæ Plantæ alterare debent, quod nulla reperiatur, quæ omnibus elementorum qualitatibus æqualiter mixtis confect. Medicamentum autem omne non prorsus alimento contrarium est: sed quoddam contrarium prorsus, quod venenum est, omnibus qualitatibus totaq; ut vocant, substantia, & occulta proprietate nobis infestum:

2. physic.

Alimentum.

Medicamentum.

aliquod tantum diuersum à medicamento, id scilicet, quod manifesta alterat qualitate.

C A P V T I I.

Primæ Plantarum Facultates quot & quæ,
ac de earum gradibus.

QUIPPE *medicamenta, vel manifesta alterant qualitate, vel occulta quam vocant totam substantiam. Qualitas manifesta triplex est, prima secunda, & tertia. Prima rursus duplex, simplex una, altera verò composita. Vnde duplex resultat prima facultas in medicamento, scilicet calefaciendi simpliciter, (nulla alia comitante) aut refrigerandi, aut siccandi, aut humectandi: vel calefaciendi, & siccandi, vel refrigerandi humectandi; vel calefaciendi & humectandi, vel refrigerandi & siccandi. Hæc facultas prima ut etiam secunda de qua mox dicemus, intentione remissioneq; rursus differunt. Idcirco quatuor classes, seu ordines finxere prisca, quibus exactè intentionem remissionemq; facultatum distingueret. Quod enim parum, hoc est non euidenter, sed aliqua demonstratione per rationem inuenta calefacit, aut refrigerat, aut humectat, aut siccatur, id primo gradu calidum, frigidum, humidum, siccum uè dicunt: quod verò mediocriter id præstat, tale esse dicunt in secundo gradu: quod autem valenter his qualitatibus agit, id intemperatum censent tertio gradu: quod deniq; valentissimè, id quarti ordinis statuunt. exempli gratia; calida in primo gradu sunt, Lini semen, Brasica, Amygdala dulcia, Althea: in secundo Artemisia, Capparis, Chamæpytis, Crocus, Melissophyllum: in tertio Abrotonum.*

Facultatis primæ secundæque gradus.

Calida quæ.

*Erotonum, Cinamomum, quod est Cassia lignea electa, Dictamnus, Calamētha, Caryophyllum; in quarto, quæ tam insigni caliditate sunt ut crustam arēdo partibus inducant, escharotica vocantur; qualia sunt, Flammula, Euphorbium, Cestus; Coepa, Lepidium, quod Piperitum vocant. Refrigerant primo gradu Hordeum, Atriplex, Gramen, Rosa, Viola martia: secundo Aca-
cia, Cucumis, Lens palustris, Rhus obsoniorum, Planta-
go: tertio Portulaca, Altercum flore albo, Cicutā, & succus Citrij Mali acidus: quariò quæ extin-
guunt calorem nativum quorum nulla exempla suc-
currunt. Cicutā enim, opium, Hycofcyamus, & si
quæ sunt alia quæ stupefaciendi vi pollent, nequaquā
manifesta qualitate stupefaciunt, sed occulta, uti ali-
bi comprobabimus. Humeant in prima classe Bu-
glossum, Glycyrrhiza, Malva, Saccarum, Helxine: in
secunda Atriplex, Cucumis, Viola martia: tertia La-
ctuca & Cucumerum succi. Humidum autem & siccum
in quarto nullum censetur, quod sint passibiles quali-
tates, quæ summā vi operari nequeunt sine insigni ca-
lore aut frigore. Cæterum siccant primo ordine Brassi-
ca, Chamamelum, Fœniculum: secundo balauustum,
Bursa pastoria, Plantago: Tertio Asarum, Absinthiū,
Calamentha, Ruta hortensis, Aloe. Singule autem
hæ classes in principium, medium, finemque divi-
duntur. Exempli gratia, in principio primi gradus ca-
lidum dicitur, quod temperato est maxime vicinum
in ætius duabus qualitatibus, nempe calore & frigo-
re, sed calore tamen paululum superante: quod verò
in medio primi gradus calidum est, id simpliciter tale
dicitur: In fine autem calidum, quod vicinius est prin-
cipio secundi gradus.*

Escharotica.

Frigida.

In Inocivibus
Italicis.

Humida.

Sicca.

CAPVT III.

De Secundis Facultatibus.

SECVNDÆ autem facultates sunt quæ ex primis dimanant; unde secunde nuncupantur. Nam prout varia est principum, hoc est primarum qualitatum inter se mistio, pro eo & variæ qualitates secunde suboriuntur, quæ sunt mollicies, durities; raritas, densitas; asperitas, leuitas; crassities, tenuitas; tensio, laxitas. Ab his denominantur facultates secunde, puta rarefaciendi, densandi, aperiendi, attenuandi, attrahendi, discutiendi, repellendi, adurendi, extergendi, obfarcendi, & vis emplastica. A primis autem sic oriuntur. Nam moderatus calor in aerea seu medio-crimateria cum humiditate & siccitate copulatus, si non excedat secundum ordinem, dura emollit, fundit, colliquat, hoc est frigoris vi concreta. Caliditas autem vehemens cum siccitate insigni indurat mollia, tensasque ab humore & flatibus partes relaxat. Exhaust enim omnem humorem, relicta parte terrena, veluti sol, qui lutum indurat. Quod si vero siccitati calor modicus in tenui substantia coniungatur, crassam materiam attenuabit, incidet atque dissoluet, corporisque cutem rarefaciet, porosque apertiores reddet, ut per eos commodè difflari vapores possint: quemadmodum è contrario moderata frigiditas cum crassa terrenaque substantia, tennes humores incrassat, indurat ac densat cutem, constipatque poros, nihilque euaporare sinit. Vbi verò frigidum quippiam est, quod pariter tenuem habet essentiam, attenuabit quidem, sed minus validdè quam calidum. Quodcumque autem inaequalempartium

Emolliendi
vis vnde.

Indurandi
vnde:

Læuigantia,

rium superficiem & exasperatam, planā leuemq; facit, (ut Tragacanthę gummi, Glycyrrhizę radix; nuclei Pinei, semen Maluę, & cætera quę exasperatas fauces, tracheamq; arteriam leniunt) humidum esse debet, ac in calido frigidoq; moderatum cum mediocri materia coherere. Exasperant, hoc est partes summa facie inæquales reddunt, quacumq; insigni siccitate, ac modico calore in materia mediocri, partium substantiam detergendo nimium corradunt ac diuellant; ut Colocynthis, Centaurium minus, Aristolochia, & si quę sunt alia valde amara salsaque. Siccitas insignis, si etiā cum frigore coniungatur, exasperat partem, non auferendo quippiam de substantia, sed constringendo ut in austeris, & acerbis, quę fauces linguamq; valde exasperant. Sic etiam lenigans, ὀξύγυνος Græci vocant, leuem reddit partium superficiem, tū quod corrasam substantiā æquabiliter restaurat, ac implet: tū etiam quod frigoris ac siccitatis vi contractam eam & exasperatam laxat, lubricat, & quasi distendit.

Exasperatā.

C A P V T IIII.

De Tertijs Facultatibus.

TERTIÆ verò medicamentorum facultates oriuntur ex primis atq; secundis vario modo iunctis. Tales sunt pus mouendi; urinam ciendi; menses provocandi; lac & semen generandi, vel minuendi, vel augendi, vel extinguendi; dolorem sedandi; carnem generandi; glutinandi; cicatricem inducendi: quibus adde quę adornatum spectare videntur. Dicuntur autem tertiæ, quod non modò ex primis secundisq;

Tertiæ curdicantur.

Pus mouen-
di facultas
vnde .

Vrinam cien-
di .

Vtrum tam
frigida diure-
tica quam ca-
lida .

cundisq; oriantur, sed peculiare partes morbosq; re-
spiciant. Quippe quæ pus mouent, ad abscessus perti-
nent, aut ad sanguinem corruptum putridumq; in ali-
quam partem decumbentem, qui in pus verti debet .
Hanc facultatem *ἐκπονητικὴ* Græci dixerunt, a-
iuntq; vel a moderato blandoq. calore, ei qui nobis insi-
tus est, simili oriri, qui huc corruptum humorem, in sub-
stantiam minus naturæ molestam commutat; vel à vi
emplastica, quæ humiditate moderatoq; calore poros
cutis obstipando, spiritum, atq; calorem parti insitum
prohibet ne dissipetur diffleturq; : vnde calor magis
auctus, huiusmodi humorem blandiorem reddit, atq;
concoquit; vel etiam à vi emolliendi cum moderato ca-
lore, ut in Ladano, Bdellio, & similibus. Quæ urina
cient, diuretica vocant, attenuando crassos humores
atq; incidendo, serosos ac tenuiores separant, & ad re-
nes deducunt. Ea si vnà insigniter incidant, simulq;
abstergeant, arenulas deturbabunt secumq; ducent,
calculosq; dissoluent; sin verò neq; calefaciant, sic-
cent tamē valde, calculos in lapidis ac silicis duritiē con-
cretos comminuent; ut Limonum succus acidus; ra-
dix Oxalidis, Bardanae, Graminis. Non est hic inu-
tilis illa consideratio, vtrum tam frigida diuretica,
quàm calida? Videntur non esse aequè diuretica. Nam
caloris est funderè, liquare, partesq; heterogeneas se-
gregare, homogeneas congregare: vnde Galenus negat
sanguinem absq; calido fundi & segregari. nihilo se-
ciùs multa contrà recensentur urinam mouentia frigi-
da; ut quatuor semina frigida maiora, fructus Hali-
cacabi & alia. Quare puto, ut responderi possit, vel
recurrendum hic esse ad eas substantiæ diuersas par-
tes, quas sæpè inculcauit Galenus, pluriumq; medica-
mentorū exemplo declarauit: vel dicendum frigida
non quidem fundere sanguinem, & serosos humores
sepa-

separare à crassis, sed tantum attenuando preparare, ut facilius per venas ad renes deueniant, qui postea sua proprietate tenues humores allicere solent. Menses autem mouent cuncta, quæ in secundo ac tertio recessu calefaciunt, incidunt, attenuant. Ea nisi ora venarum aperirent, atq; parum siccarent haud differrent a diureticis. Magnam enim habent cum ijs affinitatem, quæ calida sunt, & urinam cient. Horum valentiora conceptus secundaque pellunt, atque euocant. Lac gignere aiunt quæ sanguinem procreant copiosum & probum, eumque moderata incidendi facultate ad mamas deducunt. Id circò calida esse statuunt, ac tenuium partiũ: differre tamen ab ijs, quæ mēstrua ducunt, ac urinam cient, quòd hæc multum calefaciant, illa verò moderatè: utrisq; multum siccantia sint aduersa. Profectò si ex sanguine lac fiat, dubio procul sanguinem quæ producunt lac generabunt, & quæ bonum sanguinem, bonum etiam lac, quæ verò prauum hoc est biliosum, pituitosum aut melancholicum sanguinem, tale quoq; lac gignent, nisi tanta insit prauitas (quæ multiplex esse potest) ut præpediat lactis generationem. Ergo non est necesse, ut semper probum sanguinē producant, quæ lac generant, neq; cuncta esse calida oportet, cum plurima sint frigida, quæ sanguinem faciunt. Sunt & nonnullæ Herbe tum calidæ, tum frigidæ, quæ parum sanguinis ac nutrimenti suppeditant, & tamen lactis copiam subministrant, ut Lactuca, Brassica, & Vincaperuinca, quæ in aqua aut iure carnis cocta lac in mammis extinctum reuocat, etsi nihil, aut parum nutriat. Querimus ergo, quæ vi hæc medicamenta operentur? An partium tenuitate, ac virtute incidendi? Nullo modo? Quæ enim incidendi vis Lactucæ & Brassicæ? Quare aliam inueniamus viam, quæ nos in hanc ducat cognitionem

Menses mouentia.

Lac gignentia.

Sect. 5. aph.
39.

neceſſe eſt: nulla verò occurrit melior quàm ea, per quam ſanguis ad mammas peruadit. Quod duplici modo contingere poteſt: impulſu ſcilicet, & attractione. Impulſu, ut in menſibus ſuppreſſis contingit. (Dicebat enim Hippocrates; ſi mulier, quæ grauida non eſt, neque peperit, lac habet, huic menſtrua defecerunt. Propeſſitur enim à natura ſanguis, qui per loca vteri expurgari conſueuerat, ad mammas) Attractione, ut cū peculiari vi mamma attrahunt ſanguinem. Hæc verò attraxitrix mammarum vis interdum ſola operatur, ut quando in iuvene muliere non admodum ſanguine plena lac fit copioſum; interdum cum impulſu, vel validiore, vel debili, ut quando in muliere ſanguine abundante, cui menſes fluunt, aut non fluunt, lac tamen gignitur. Simili certè modo, & Herbarum vis operatur. Quædam Menſes ſupprimunt, ac proinde aliorum protrudunt, ad mammas nempe ſi mulier peperit, & attraxitrix mammarum facultas non prorsus langueat: quædam verò excitant, & augent attraxitricem atque concoctricem mammarum facultatem, quam ob cauſam copioſius ſanguis ad mammas perfertur, & in lac conuertitur; ut Lactuca, Braſſica, & Vincaperuinca, quæ proprietate ſubſtantiæ hæc præſtare potius dixerim, quàm manifeſta qualitate. Neq; enim omnes tertie facultates, ut hætenus multi opinati ſunt, ducere poſſimus ad primas atq; ſecundas, tanquàm ad cauſas. Quædam enim Herbe attraxitricem renum teſtiumq; facultatem augent, per quam vrina copioſa prolicitur è venis, ſemenq; copioſum generatur, quæ peculiari quadam, ut ſic dixerim id faciunt proprietate; unde eam ad quartas potiùs, quàm ad tertias facultates reducendam cenſeo. Quare, ut concludamus; quæ lac gignunt alia ſuppeditant materiam, hoc eſt ſanguinẽ; alia excitant attraxitricem concoctricemq; facultatem
mamma-

mammarum, ut quæ recensuimus: & hæc propriè lacti-
gignētia dicuntur. Eadem lactis extinguendi, aut
imminuendi est ratio. Euenit enim ut lac extingua-
tur (præter alias manifestas causas) etiam propter
Plantarum virtutem aliquam, quæ attractricem mam-
marum facultatem consopit. Imminuitur lac à paucò
sanguine: hunc faciunt, quæ validè siccant, aut pauci
sunt nutrimenti, item quæ menses promocant largiùs
quam deberent. Nec alio etiam modo semen augetur,
aut extinguitur. Copiosum enim semen ex copioso san-
guine gignitur, adiuvante attractrice, & concoctrice
testium facultate. Semen enim augēt, tum quæ boni
succī sunt, multumq; nutriunt (siuè calida sint medio-
criter, siuè parum frigida) & magis pingui substantia,
quàm quæ lac generant; tum quæ excitant, aut augēt
testium facultates peculiari natura. Non est necesse
quod hætenus magna pars Literatorum putarunt, fla-
tulenta esse, quæ semen augēt, propterea quòd semi-
nis substantia sit spiritibus plena. Etenim gignuntur
spiritus qui insunt semini non à flatibus, sed à sangui-
ne repleto vitalibus naturalibusq; spiritibus, qui per va-
sa, venas scilicet & arterias præparantes (πορὸν
φλεβικὸν appellat Arist: hoc est ductus venales) ad
testes deducitur, & à testiū innato calore atq; spiritū
elaboratur. Fortassis flatus conferent ad penis ere-
ctionem, præsertim si calorem secum habeant insignē.
Expultricem testium & vasorum assistentium facul-
tatem proritant acris & salsa, semēq; reddunt fœ-
cundius, quòd superfluas eius humiditates exsiccent.
Idò salem pecoribus obijciunt pastores. Ad coitum
namq; prouiora & magis etiam fœcunda redduntur te-
ste Plutarcho, qui & canes salsamento esò celerius concipere ait: & naues, quibus sal vehitur, plures alere mu-
res, quòd frequentius coeant. Dolor cū varijs decan-

Semen augē-
tia & extin-
guentia.

An quæ se-
men augēt
flatulenta es-
se debeant.

Quæst. nat. 3
symp. 4.
quæst. 10.

sis oriatur varia habet praesidia . Proprie tamen dolorem sedare dicuntur , quae permanente causa dolorem leuant , quae idcirco paregorica , & anodyna Graecis dicuntur . Talia sunt quae in tenui essentia consistente blando calore, nostrum foveant, eiq; quadam familiaritate abblandiuntur, causamq; doloris mitigant vel molliendo, laxandoq; , ac digerendo ; ut Althea, Malua, oleumq; maturum: vel discutiendo mediocri calore, ut Fœnugraecum . Sedant etiam dolorem, quae sua frigidityte stuporem inducunt , $\alpha\gamma\kappa\omega\tau\iota\kappa\acute{\alpha}$ Graeci hac vocant, quibus inesse proprietatem peculiarem praeter frigiditytatem existimo. $\Sigma\alpha\gamma\kappa\omega\tau\iota\kappa\acute{\iota}$ hoc est carnem generandi facultatem habent , quae mediocriter sineq; mordacitate detergent ulcerum sordes , siccantq; ichores atq; serofos humores , qui carnis generationem praepedire solent . Hoc enim modo adiuuatur natura, ad quam verè spectat carnem producere . Carnem generantes Plantae substantiam obtinent mediocrem, nec secundum siccitatis caliditatisq; ordinem attingunt , alioqui carnem consumerent, suntq; admodum paucae, quae hac virtute donantur . Multae verò recentia vulnera glutinare possunt : imo ausim credere ex tribus plantis unam semper hac vi pollere . Quippe cum montes Pisanos , atq; Bononienses peragrarem habitu rustico, ne agricola me cognoscerent, ac latrones depradarentur, multa de Plantarum viribus colonos sedulo percunctatus (quorum quae nova erant incognitaque hactenus Herbarijs , & a pluribus confirmata , in librum observationum redegeram, quem in posteritatis commodum publicare decreueram , nisi quidam mihi eum noctu in itinere abstulisset) deprehendi tertiam & amplius Plantarum partem , quarum vires adhuc incognitas scripseram ex rusticorum relatu (erant autem plures quadringentis) ad recentia vulnera vale

re.

Anodyna .

Carnem generantia .

Glutinantia vulnera.

re. Nec deest ratio: siquidem eæ Plantæ, quæ in montibus nascuntur, magna ex parte siccant & adstringunt. Eæ autem quæ glutinant crassarum partium esse debent simulq; siccare, & adstringere in secundo gradu, siuè calida sint, siuè frigida. Glutinantia eadem essent cum cicatricem inducentibus, ni maior in his siccitas & adstrictio requireretur. Voco autem cicatricem inducentia, quæ carnis genitæ superficiem indurant, ac in callum vertunt, cutiq; quàm simillimā reddunt. Hæ ferè sunt tertiæ facultates medicamentorum, inter quæ, & alia recenseri possunt, quemadmodum quæ ad ornatum spectare videntur, quarum pleræq; à secundis dependent, ut quæ detergendo, pilos, faciem, cicatricem, dentesq; dealbant, & quæ erodendo pilos extirpant. Aliæ verò quæ occulta proprietate operantur ad quartas reducendæ sunt.

C A P V T V.

De occulta Plantarum qualitate, seu proprietate.

DE occultis nunc dicamus qualitatibus, quæ à tota substantia dimanant. Occultæ dicuntur, quòd earum effectuum ratio à manifestis elementorum qualitatibus deduci non potest. Has admiramur, ac pro secretis occultisq; proprietatibus habemus, cum neutiquam harum causæ nobis summo etiam studio & diligentia perquisitæ, innotescant. Quæ per has agunt Plantæ earum aliæ euacuant, aliæ alterant. Euacuant rursus aliæ per se, aliæ per accidens è toto corpore aut aliqua eius parte peculiare quiddam, siue id humor

Euacuantia
proprietate
occulta.

fit

Purgantia
quæ.

Lib. de The-
riaca ad Pifo-
nem.

Alterantia
proprietas
occulta .

Venena.

Thapsia.

fit biliosus, melancholicus, pituitosus, serosus: siue res quadam præter naturam veluti spiculum, aut telum corpori infixæ, ut radix Arundinis & Aristolochia rotunda. Quæ è toto ferè corpore euacuant humores, purgare dicuntur. Purgant aliæ per vomitum, ut Helleborus albus & Asarum: aliæ per alui deiectionem, ut Helleborus niger, Scammonium, Rhabarbarum. Euacuant per se ex peculiari aliqua parte, veluti ex cerebro, per os, ut quæ ad apophlegmatismos; aut per nares, ut quæ ad errhina medicamenta præscribuntur. Epithymum Atticum atrabilem humorem è ventriculo purgare Galen: tradidit. Aristolochiæ, atq; Cyclaminis radix ex utero per cervicem superuacuum humorem educit. Quæ verò per accidens euacuant id præstant quia attractricem partium quarundam facultatem augent, ut non nulla diuretica renum, & quædam quæ lac generant, mammarum, & semen augmentia testium. Alterant occulta proprietate, quæ nos repente interimunt, aut parti alicui tota substantia noxam aliquam grauem citò adferunt: quæ vi pollent venena cuncta propriè dicta: quibus contrariantur alexipharmaca & antidota. Venenorum nullum toti nocet corpori, sed tantum partibus, aut uni, aut pluribus; quippe humanum corpus ex contrarijs diuersisq; tum temperamento, tum tota substantia constat partibus. Quod autem præsentaneam adfert mortem principem aliquam partem illicò inuadit, ac opprimit, aut ledit, veluti ex signis mox ab assumpto veneno apparentibus diligens obseruator animaduertet. Cerebrum & nervos petunt opium, Mandragora, Strammonium, Solanum manicum, Papauer corniculatum, & pleraq; alia, quæ conuulsione strangulant. Thapsia partibus spiritalibus, ac naturalibus, tam si extra applicetur, quàm si intus sumatur vim infert. Nam Thapsia si Plinio credimus

mus

intus fodientibus nocet. Si minima aspirat aura, intumescunt corpora, faciemq; innuadunt ignes sacri, ob id ce-
rato prius illinunt. Fungorum genera strangulatu in-
teritum inducunt, quòd spiritus vitales cordis oppri-
mant. Argumento est cordis palpitatio, atq; etiam ani-
mi deliquium quod sequitur, quando quis diu putridos,
& venenatos quosdam Fungos odoratus fuerit. Con-
traria venenis sunt antidota, eadem latente propieta-
te venenis resistentia, quam ob causam alexipharma-
ca dicuntur. Pharmaci namque nomen sepe à Lati-
nis Græcisq; scriptoribus pro veneno accipitur. Ex his
quedam intus sumpta venena (quæ non modò Planta
sed metalla, animaliaq; esse possunt) totius substan-
tiæ disfidio obtundunt, & immutant; ut semen Citrj
mali, Mellissa, Ruta capraria, quæ etiam pestilentes
morbos depellunt, & alia quadam putredine oppressos
spiritus vitales recreant; quedam verò externis ve-
nenis resistunt, aut gladio insiictis, aut ab aliquo ve-
nenato animali illatis; ut Malua crabronum, vesp-
arumque, nec non Phalangij ictus sanat; Alysson &
Pimpinella rabidi canis morsus. Inter Alexipharmaca,
& venena media quodammodo sunt, quæ eadem sub-
stantiæ proprietate, aut occulta virtute certis tantum
partibus humani corporis, nocumentum aut damnum
afferunt, aut commodum & utilitatem; verbi gratia,
Salvia & Betonica cerebro sunt magis dicata, quàm
alijs partibus; Buglossum, & Mellissophyllum cordi;
Agrimonia iecori; Asplenum lieni; Absynthium sto-
macho. Vndè & Plætæ, sicuti & alia quævis medicamē-
ta, quæ aut ab animalibus, aut à fossilibus sumun-
tur, à iecore quod iuuant hepaticæ dicuntur; à cerebro,
aut capite cephalicæ; à splene spleneticæ; à corde cardia-
cæ; ab oculis ophthalmicæ, à dentibus odonticæ, ab arti-
culis arthriticæ, & sic deinceps à cæteris partibus. Cæ-
terum

Fungi.

Alexiphar-
maca.

rerum de hac vi Plantarum certis membris destinata aliqua ratio, à partium quas petit constitutionibus & temperamento dari potest : ideoq; nonnulli ad tertias manifestas facultates has referre voluerunt. Verùm obscura prorsus, & imbecillis est hæc ratio, qua non omnino potest curiosus animus quiescere.

C A P V T VI.

De modo facultates Plantarum indagandi.

DV o sunt que nos in harum virtutum dignotionem deducunt; scilicet usus, seu experientia, & ratio. Sed ratio difficilis est; experientia periculosa. Sæpè multa persuadet ratio, quæ usus redarguit; multaq; usus adinuenit, quæ neutiquàm ratio inuestigare potuit. Ad exactam tamen facultatum indagacionem utroq; opus est. Occultarum autem facultatum, & quæ tota substantia agere dicuntur, experientia inuentrix est, ac indicatrix: reliquarum autem, quæ à tribus manifestis qualitatibus dependent, ratio ipsa quæ desumitur à saporibus & odoribus, qui cuiq; Stirpi insunt. His iuniores addidere figuras, ex quibus cuiusque Plantæ facultatem, non modò manifestam, sed etiam occultam cognosci assueverant; qua de causa libros Phytognomonicos scripsisse, quibus docent facultates Stirpium, à formæ externæ contemplatione cognosci, verbi gratia Scrophulariam mederi scrophulis, quia radices producat quibus adhaerent radiculæ rotundæ quasi pilulæ, quæ scrophulas in collo nascentes imitari videntur; sic Heliotropium minus ad morsus scorpionis valere, quia in summo Herbae flos nascitur, in modum

modum scorpionis se incuruante. Verùm quàm friuola atque futilis sit horum doctrina, facile ijs patet, qui rationes considerare ac inuestigare cupiunt. Qualitatũ autem manifestarum nullus certior index est, quàm sapor; quòd per contactum linguae fiat. Tactu autem Galenus in lib. de temperamentis certissimè temperamēta indicari demonstrauit.

C A P V T VII.

De Saporum Differentijs .

CVm tot sint saporum differentie, quot elementorum mixtiones, singulis Plantis proprios suos inesse sapes dicendum est. Hos propter infinitum Stirpium numerum recensere non possumus proprijs nominibus, nec aliter explicare, quàm si summatim saporũ differentias cunctis Plantis communes declaremus. Sapes alijs simplices sunt, alijs compositi seu misti. Simples sunt septem; austerus qui adstringens ab effectu dicitur, quemadmodum & acerbus, acidus, acer, falsus, amarus, dulcis: qui quidem omnes intensione atq; remissione adhuc differunt, velati exemplis declarabitur. Est autem austerus sapor, qui linguam, & os mediocriter constringit, indè leuem inducens asperitatem. Hic in immaturis fructibus facile percipitur, nempe Pyris, Prunis, Mespilis, & reliquis, quæ quò magis ad maturitatem vergunt, eò minus austeritatis obtinent, sed plus dulcedinis. Huic affinis est acerbus; verum magis priori linguam & palatum coarctans, atq; exasperans. Talis est in malicorio, Sumacho, galla & Cypressi nucibus, atq; alijs, quæ magis minusq; acerbæ conspiciuntur. Acidus autem sapor gu-

Sapores simplices.

Austerus sapor.

Acerbus.

Acidus.

- stump penetrat, & sua tenuitate firit sine caloris sensu. Tali acetum est præditum atq; etiam succus Mali Citrij, item Oxalidis & Oxylapathi. Acris verò, qui Græcis ἀκρίς dicitur, palatum & linguam acrimonia & mordacitate compungit, ac ferit cum calore, qui interdum tam est insignis, ut partes oris adurat. Hic in Pipere, Pyrethro, Allio atq; Nasturtio, item Clematide altera Dioscoridis, alijsq; observatur. Salsus verò linguam cum modico calore valenter siccando contrahit atq; corradit. Hic notatur in sale, & nitro; sed moderatè in Crithmi illo genere, quod Fœniculum marinum vulgò appellant. Porro amarus sapor insuavis est ac tristis, linguam corradens diuellensq; , qualis est in Aloe, Absynthio, Centaurio minori, Colocynthide, & alijs. Dulcis verò sapor duplex est: unus enim propriè dulcis dicitur amaro oppositus, qui gustû voluptate afficit, in melle, saccharo, Polypodio, Glycyrrhiza conspicuus; alter verò qui nulla qualitate ex prædictis omnibus qualitatibus saporum, linguam afficit, ideoq; Græcis ἀπύρος dicitur, insipidus nostris, hoc est prædictis saporibus priuatus. Nonnulli ex celeberrimis viris, duos hos saporès tantùm intensiōe & remissionē differre arbitrantur: intendi enim dulcedinem in melle, & alijs dulcibus propriè dictis; remitti verò in insipidis. Cæterum insipidus sapor alius lentore linguam obliniit, qui unctuosus, oleosus & pinguis à Theophrasto appellatur. Hanc considerabit in Psyllij mucos, Althea, oleo simplici, & Amigdalorum dulcium: alius nullo lentore palatum imbuat, quali prædita sunt Cucumis, Blitum, & Olerum pleraque, sed aqua imprimis; unde nonnulli hunc aquosum saporem nuncuparunt. Cæterum ex prædictis simplicibus saporès mixti componuntur, qui omnibus ferè Plantis insunt. Rarò simplex sapor solus percipitur sine*
- Acris.
- Salsus.
- Amarus.
- Dulcis.
- Insipidus.
6. De causis plant.
- Aquosus.

ne alio sapore comite; & si prædominans nomen sibi adsciscit; verbi gratia: mel quidem dulce dicitur quamquam etiam acre sit, quòd plus dulcedinis quàm acridinis obtineat. Quia autem varijs saporibus simplices miscentur modis, peculiares cuiusq; Stirpes saporibus sũt. *Austerus* cum *acerbo* nunquam misceatur, quòd tantum intensiõne remissionẽque differant. Notandum propterea hos saporibus apud scriptores sæpè confundi, modòq; *austerum* pro *acerbo*, modò *acerbum* pro *austero* capi: nonnullosq; etiam utrumq; sub una saporis differentia constituisse, quem *adstringentem* ab effectu appellarunt. *Austerus* cum *dulci* coniungitur in *Chrysocomes* & *Polypodij* radice: *dulcis* cum *acerbo* in *Glycyrrhizæ* radice & *Dryopteris* teste *Dioscoride*: *acerbus* cum *amaro* in *Rusciradice*, & *Scordij* folijs. Autor est *Dioscorides* radicem *Centauryj* maioris acri esse sapore cum quadam adstrictione, atque dulcedine: acri *dulciq;* *Myrrhis* est, *Feniculum* & *semen Anisi*; acri & *amaro* *Brassica*, & *radix Pancratij*: acri & *glutinoso*, seu *pingui Cyclaminis* alterius *Dioscoridis fructus*; *amaro* & *viscoso Sideritidis* tertiæ *Dioscori* folium. His *vinosum* saporem adijciendum puto, qui inter *dulcem* & *acidum* medius est, & ex ambobus constans.

Sapores mixti.

C A P V T V I I I .

Odorum differentia.

SIMILITER à varietate mistionis dependent odorum differentia, hoc est tum simplices, tum compositi, qui cuiq; Stirpi peculiares sunt. Nam sine mistione non potest fieri, aut sapor, aut odor. His namq; priuantur, quæ nullam mistionem recipiunt, ut aer, ignis,

Secundo
de Anima

„ aqua. Simples tot statuisse videtur Aristoteles quor
 „ sapores. Est autem, inquit, ut sapor hic quidem dul-
 „ cis, ille verò amarus, sic & odores sunt. Sed alia qui-
 „ dem habent proportionaliter odorem, & saporem. Di-
 „ co autem dulcem odorem, & dulcem saporem: alia ve-
 „ rò contra. Similiter autem, & acer, & austerus, &
 „ acutus, & pinguis est odor. Sed sicut diximus propte-
 „ reà, quòd non multum manifesti sunt odores, sicut sa-
 „ pores, ab his sumpta sunt nomina secundum similitu-
 „ dinem rerum. Dulcis enim, à Croco, & melle; acer
 „ autem à Thyme, & eiusmodi. Eodem autem modo, &
 „ in alijs. Idipsum quoq; credidit Theophrastus, qui se-
 „ ptem odores, colores, saporesq; statuit: verum non om-
 „ nes odores appellationibus, quibus sapores reddi, quã
 „ quàm non prohibeat quo minus hæc inuicem coniungan-
 „ tur; ut utrumq; alterum quodammodo consequatur.
 „ Cæterum communiora odorum genera quorum apud
 „ autores frequens sit mentio, hæc ferè sunt: suavis seu
 „ iucundus odor, gravis vel graueolens, acer, acutus, a-
 „ sper, dilutus, virosus, teter, putridus, & inodorus:
 „ quæ ad tria summa genera reduci possunt, ad suauem
 „ & gravem odorem, & ad inodorum ab odoris privatio-
 „ ne sic dictum. Etenim odoratus percipit privationem,
 „ ut visus tenebras. Est autem suavis odor, qui odora-
 „ tum nostrum oblectat ac iuvat, ut dulcis sapor gustum.
 „ Cuncta hoc odore prædita Græci εὐωδία & εὐώδην
 „ nuncuparunt hoc est benè olentia, ut Myrrhin, Acorū,
 „ Cinnamomum, Nucem myristicam, & mali citrj cor-
 „ cicem atq; folium. Quæ gravem spirant κακωδία &
 „ δυσώδην, hoc est male olentia, quibus odoratus noster
 „ leditur ac tristatur, ut gustus amaro. Tali donatur
 „ asæ fætida, & Spatula fætida, quam nonnulli Reco-
 „ ctariam nominarunt, quod folia eius contrita recoctã
 „ olere videantur, cum tamen gravius spirent.

C A P V T I X.

Quomodo saporès manifestas qualitates indicent.

VT rectè Plantarum vires cognoscantur ex saporibus, non modò saporum qualitates, quæ gustui se offerunt considerandæ veniunt: sed etiam materiæ quibus inherēt singulæ. Quia ut qualitates gustabiles, idest saporès, qualitatum primarum; ita materiæ indicēs sunt secundarũ. Simples saporès simplices etiã facultates primas manifestant: tum passivas tum actiuas: quatuor caliditatem, acris nimirum, amarus, sal-sus, dulcis propriè dictus; quatuor frigiditatem, ac-idus, acerbus, austerus, insipidus; pinguis temperiem temperatam. At verò misti, mistas etiam facultates denotant, quæ aut sunt contrariarum qualitatum nun-ciæ, ut in Glycyrrhizæ, & Polypodij radicibus, dulcis denotat caliditatem, austerus autem & acerbus sapor frigiditatem: (Idem in aceto est quod acre sit, atq; aci-dum) aut eiusdem ferè naturæ, ut dulcis, & ama-rus; vel acer, & amarus; vel salsus cum aliquo præ-dictorum calidorum, indicant caliditatem: sic auste-rus cum acido aut acerbo si misceatur, frigiditatem. Gradus ex iisdem saporibus cognoscetis, prout intensio-res hi aut remissores fuerint. Prout enim quid inten-sius est, aut amarũ, aut acre, aut alterius saporis, pro eo etiam erit aut calidius, aut frigidius. Verum scire ad hoc in primis confert, non omnes saporès calidos eun-dem gradũ denotare, si aut intensius, aut remissius lin-gua ab ijs afficiatur, nec etiam frigidos eodem pacto. Nam sapor dulcis propriè dictus nunquam indicat ex-cessum

Sapores cali-di frigidiq;

Gradus tem-peramento-rum ut co-gnoscantur.

cessum caloris primi gradus , idcirco nonnulli statuunt hunc temperatum . Quidquid verò acre est si linguam vehementer mordicet , ut etiam vrat vesiculasque excitet, quartum caliditatis ordinem attingit , ut Piper, Euphorbium, Sinapi, Lepidium; item quæ colliquant, & putrefaciunt, ut Thapsia, Chamæleæ, quas ne gustare quidem propter summam acrimoniam possumus. Quod autem linguam modico fervore imbuat, id secundo gradu calidum esse dicimus, quod verò vehementius id præstat tertio ; quemadmodum etiã quod parum linguam vrit, paucaq; acrimonia stimulat primo ordine calidum esse censendum est. Amaritudo autem atq; salsedo secundum caliditatis gradum ad summum arguit , amaraq; & salsa omnia quæ nulli alteri saporì coniunguntur, sine vehemēti calore operantur. Nam sal quem Chymici nostri ex quacunque re eliciunt, præterquam quod arte paritur, etiam acrimoniæ particeps est, ut cinis : unde fit, ut hic impensè calefaciat, & pro cauterijs usurpetur . Acida autem cuncta secundum frigiditatis gradum haud superant, quanquam sint summè acida. Nam aciditas sine modico calore, aut mutante ex calido in frigidum, aut mutato ex frigido in calidum fieri non potest . Vinum .n. si calore suo depauperetur acetum fit , fructusque maturi plurimi austeri , aut acerbi prius, mox à calore semicocti acidi redduntur , deinde dulces fiunt ubi plus caloris acquisiverint . Probatum idem ex acidis ructibus, qui non fiunt à ventriculo benè cibos concoquente, aut nihil prorsus alterante, sed tantum ab imbelliciori concoctione alimentorum . A calore ergo fit acida qualitas; sed superatur à frigore , hincq; est quod acida summos frigiditatis gradus attingere non possint. Acerba, & austera similiter frigida sunt ad summum in secundo gradu: nec ad tertium quartumve perveni

Acidum non
fit sine modi
co calore.

re possunt, nisi socium sibi habeant aliquem alium saporem frigidum; ut in Semperuino maiori. Insuperda autem tertium gradum attingunt in Portulaca, & quibusdam alijs valde paucis, plerumque verò infra subsistunt. Quartum verò frigiditatis ordinem qui indicet, saporem nullum noui, atque (si verum fateri licet) quod quarto sit ordine frigidum nondum obseruavi, quanquam dari non negem. Nam quæ saporem inducunt, atque Stuporem (Graecis *ναρκωτικὰ* dicta,) frigida quidem statui debent, nequaquam tamen in quarto ordine. Opium autem, Mandragora, Solanum somniferum, & alia quæ somnum conciliant, non solum frigiditate hoc efficiunt, sed peculiari quadam virtute cerebro destinata, quæ à tota substantia dependet, uti apertiori loco probabimus. Soporifera enim cuncta suauis quadam euaporatione ad cerebrum ascendente siue per nares, siue per os, siue per carotidas venas, & arterias, siue per gulam, quam stomachum vocant, somnum mouent. De opio tanta est inter recentiores dissensio, ut inter peritisimos medicos non desint, qui id calidum asseuerent. Sanè quartum nulla ratione attingere frigiditatis gradum potest, cum mediocriter amarum sit; quantum namque habet amaroris, tantum caliditatis. Ceterum (ut ad rem redeamus) pinguis cuncta calore, ac frigore temperata sunt: raroque pinguis sapor simplex subsistit, sed plerunque mixtus cum alijs, qui postea, & qualitates actiua, atque eorundem gradus denotant. Passiue autem qualitates, ut humiditas, siccitas, saporum ope etiam cognoscuntur. Exsiccant enim acris, amarus, salus, austerus, accerbis, atque acidus sapor: humectant dulcis, insipidus, ac pinguis. Ad summum siccitatis ordinem perueniunt acris, si valde acris existant: ut Ruta sylvestris Dioscoridis, quæ copiose in Montibus Pisanis nascitur, Allium, Sinapi, Nasturtium

Insipida in tertio gradu frigida esse possunt.

Narcotica & frigida quarto ordine.

Opii vis.

Sapores passiuarum qualitatium indices.

sturtium, & alia quæ nonnulli quarto ordine siccare tradunt, quod siccandi vis adaugeatur ab insigni calore. Nam adstringentia, hoc est austera, & acerba; ut *Sumach*, galla, *balauſtium*, quæ potenter siccant, tertium siccitatis gradum nunquam superant. Refringitur enim eorum siccandi vis à frigore: frigidum autem nullum quod quarto gradu sit siccum nouimus: nihilq; existimamus summe siccare posse, quod non habeat sibi sociam aliquam ex actiuis qualitatibus. Amara omnia ad summum secundo gradu siccant, item salſa, nisi sibi admistum habeant aliquem adstringentem saporem. Acida verò minus omnium siccant videnturq; temperata in passuis. Humeſcant dulcia tantum primo ordine propter calorem. Inſipida verò, & aquea secundo atq; etiam tertio.

CAPUT X.

Secundarum, tertiarumq; facultatum inuestigatio.

DIxi qualitatibus gustabilium materias indices esse secundarum qualitatibus, non quidem per se, sed quatenus cum primis elementorum qualitatibus coniunguntur. Ex utrisq; enim sapores emanant. Materia quibus gustabiles qualitates inhaerent triplex est, tenuis, mediocris, crassa. E tenui prodeunt sapores, acer, acidus, pinguis: è mediocri, salſus, austerus, dulcis; è crassa amarus, acerbus, inſipidus. Si igitur cum tenui materia calor ac siccitas coniungantur, acer sapor excitatur. Calor hic aut vehemens est, aut mediocris hoc est infra tertium ordinem. Quod si vehemens fuerit

Materia quibus sapores inhaerent triplex.

Calor & siccitas cum tenui materia. Acer sapor vnde.

rit ac tertium caliditatis gradum excedat, aut uret, *pulasq; faciet*, ut in *Sinapi*, *Pyrethro*; aut *vesiculas*, ut in *Flammula Iouis*, *Lepidiū*; aut *colliquabit*, & *putrefaciet*, ut in *Thapsia*. Vbi verò calor est moderatus, *crassos humores attenuat*, *meatus aperit*, ac *penetrat* si per os *sumatur*: si verò *exteriùs corpori applicetur*, *rarefacit cutem*, *humoresq; ex alto euocat*, & *resoluit*. Tenui autem *materiæ*, si *siccitas frigiditasq; copuletur*, *acidus fiet sapor*. Idcirco *acida similiter atque acria crassos, humores attenuant*, *incidunt*, *penetrantq; in altum*, si *intus sumantur*; at *foris imposita non dissolunt*, sed *cohibent fluxiones*, *vehementiusq; multò, quàm quæ adstringunt*. *Temperies caloris*, atque *frigoris cum modica humiditate in tenui*, aut *aerea materia consistens pinguem saporem producit*. Idcirco *cuncta pinguia vim habent laxandi, molliendi, atq; humectandi*. *Calor & siccitas in mediocri materia consistentes salsum saporem proferunt*. Voco autem *mediocre materiam*, quæ *ex terrena cum aquea permixta conflatur*. Nam cum calor *externus partes aqueas cum terrenis permixtas exsiccat*, *salsus sapor inducitur*. Ita fit ut *vi polleat mediocriter penetrandi, incidendi atq; sua abrasione expurgandi, siccandi; valdè tenues humores, & à putredine conservandi*. *Frigiditas in mediocri materia, austerum saporem efficit*; idèò *adstringit quoq; & fluxiones moderatè repellit, cohibet, ac contrahit*, quæ non tam refrigerando, quàm *materiæ mediocritate præstat*. *Dulcia verò cuncta è mediocri materia emanant, in qua calor obscurus consistit*. Idcirco differunt à pingui sapore præditis, quod in pingui sapore non exuperat calor, aut frigus; sed utriusq; temperies existit, *materiaq; magis tenuis, quàm in dulcibus*. Quamobrem *dulcia minus, quàm pinguia relaxant, sed magis exasperata*

Frigiditas & siccitas in tenui materia. Acidus sapor vnde.

Pinguis sapor vnde.

Salsus sapor vnde.

Austerus sapor qui fiat.

Dulcis sapor vnde.

A pingui quid differat dulcis.

Amarus fa-
por qui gi-
gnatur.

Acerbus fa-
por ut fiat.

Inspidus fa-
por unde.

leniunt : anodyna præterea sunt sua mediocritate ma-
teriae temperamentique, maturant, concoquunt, & pus-
monent. Calor præassans, atq; exsiccans materiam ter-
ream amarum saporem gignit : cui idcirco facultas de-
tergendi, meatus expurgandi non sine calore mediocri.
Nam calor ubi peruadit, ac penetrat, crassam mate-
riam terrenamq; secum abducit ; qua cuncta sibi obuia
abradit, deterget, atq; expurgat : & quò amarius me-
dicamentum est, eo valentius hæc efficit, ac præstat :
Absinthium moderatè ; vehementius Aloe, Aristolo-
chia Centauriumq; ; vehementissimè Colocynthis,
utpote quæ intus sumpta intestina exulcerat, multaq;
ceu ramenta deducit, ac dysenteriam efficit. Omnibus
verò intus sumptis vis infarctus exoluendi : at vlce-
ribus admotis sordes eorum expurgandi magna vis in-
est. Quia etiam siccitate insigni superfluos humores
auferunt ac veluti absorbent, mirabiliter putredini re-
sistunt. Terrena autem materia, cui frigidum & sic-
cum inhaerent, acerbi saporis parens est : qua de causa
fluëtium humorum impetum cohibet. Frigiditate enim,
& siccitate adstringit, densat, & coarctat. Hinc vul-
nera etiam cicatrice obducit, & humores incrassat pro-
pter terream substantiam. Humiditas autem exupe-
rante modico frigore in crassa materia, inspidum fa-
cit : inde ei vis inest emplastica, meatus omnes intus
& foris infarciendi, obstruendi, exasperata leniē-
di, ac soluta glutinandi. Distat inspidum
à dulci materia, & temperamento.
Crassior, & crudior materia
insipido est, quàm dulci,
& obscura frigi-
ditas :
calor verò obscurus
dulci.

CAPUT XI.

Ex odoribus facultates obscurius
cognosci.

MINVS certò ab odoribus nobis virtutes Plantarum monstrantur. Sunt enim odores non ita manifesti sicut sapes testè Arist; magisq; nos fallere sensus odoratus potest, quàm gustus. Nam gustus fit per linguae contactum sine ullo medio; odoratus verò mediante aere, qui sæpè facileq; nobis haud animaduertentibus alteratur ab alijs rebus, quàm ab ijs quæ odorari cupimus. Præterea inodora nullam nobis manifestam indicant qualitatem calidam, vel frigidam, quemadmodum insipida frigidam, sed tantum crassam essentiam. Plantæ magna ex parte sapore suo peculiari præditæ sunt, quo gustum nostrum afficiunt: at pauciores multò sunt quæ odorem aliquem habent. Carent odore quæcunq; insipide sunt. Austere item, acerbæ, atq; etiam falsæ, & amaræ. Crassa enim atq; terrea eorum essentia est, ac propterea exhalare non potest. Ideoq; non est à ratione alienum quod scripsit Galenus: amarum nunquam odoratum esse: Nam quod dixit Theophrastus, amarum grati odoris primordium quodammodo existere, de exquisitè amaro intelligi non potest ob dictam causam (ideò non omisit aduerbium propè) sed de misto cum alio sapore, qui in tenuiori essentia consistat. Acris enim sapor plerumq; cum amaro coniungitur. Exemplo nobis sunt cortex Mali Citrij, Myrrha, & alia innumera: sed in alijs magis, in alijs minus acrimonia ab amaritudine vincitur. Multa præterea sunt odorata quæ non sunt amara, ut omnia ferè aro-

2. de Anima.

Odora nulla
indicant ma-
nifestam qua-
litem.

Amarum an
odoratum.
4. de Simpl.
med. facult.
6. de caus.
plant.

4. de Simpl.

mata: quædam autem summè amara, quæ aut nullū,
aut admodum exiguum odorem edunt; ut *Colocynthis*,
Centaurium, *Aloe*. Est & alia causa eaq̃ maxima cur
non tam certò de temperamentis, atq; facultatibus
Plantarum ex odoribus uti ex saporibus, indicare que
amus; inequalitas scilicet substantiæ, quæ ex pluribus
partibus diuersis constat; exemplum Galenus ad eam
declārādam in *Rosa* proposuit; Quæ, inquit, non ea
moderatione dissimularis est quæ pars quidem eius con-
tinet, pars verò continetur: continens quidem durum,
& terreum, quod continetur succus est humidus: imo,
& succi ipsius tria sunt excrementa, quemadmodum
supra necessarium esse demonstratum est; unum ter-
reum quale est in urinis fex; alterum aereum, quod
ipsum quoq; vini flori proportionē respondet: tertium
aqueum, quod in omnibus bullitionem efficere corrup-
tionemq; diximus, ubi nimirum neq; deuictum neque
planè alteratum ebullitionis tempore fuerit. Sanè hu-
ius excrementi gratia quidam succos non nisi coctos re-
ponunt, alij in sole feruenti præsuccatos: nam terrei ae-
reiq; gratia nō admodum corrumpendos metuunt, cum
ea, & separari videant, egregiè corruptibilem sortita
substantiam: quandoquidem temperamentum nacta
sunt siccum. Cæterum in *Rosæ* natura aliud gustanti-
bus acerbum est, quod terreum, ut sit, & crassum, fri-
gidumq; , necesse est; aliud uerò amarum, quod tenue
est, & calidum; & tertium in his aqueum, necessariò
quidem frigidum, sed intenuitatis crassitudinisq; oppo-
sitione quadamtenus summorum medium; cuius mistu-
ra neque ipsum illud adstringens, neque ipsum ama-
rum summè est talè, quale dicitur. qualitates enim
omnes exoluit aquei admistio. Ipsum itaq; hoc aqueū
elaboratum extenuatumq; , atque excalescētum quo-
dammodo videtur, ac proindè faciliè in vaporem solui,

„ & hac ratione rosam tùm odoratam esse, tùm celerri-
 „ mè rescicari. Atque hæc omnia de eo, ex gustu cōjicias;
 „ at per odorem haud æquè. Quippè cùm non æquè om-
 „ nes eius partes euaporent, nec perindè sensum moueāt.
 „ In gustu autem omnes similiter gustabilium corporum
 „ particule in linguam incidunt, sensumq; mouent pro
 „ sua natura singule. Quare certum, tutumq; non est
 „ de tota medicamentorum facultate ex odore conijcere.
 Hæc Galenus, qui citatis verbis partium diuersitates
 per artificium, nempe cōctionem, destillationem, & si-
 milia demonstrauit: nos verò etiam per naturæ opus,
 scilicet per partes diuersas communes, & proprias, &
 communium particulas tùm similes, tùm dissimila-
 res, quæ singule peculiares, ut plurimùm vires sortiū-
 tur. Si enim alicuius totius Plantæ facultates conside-
 remus, interdum per omnes Plantæ partes communes
 eadem est, sed minoris maioris uè ratione differens in
 singulis; ut in Fœniculo, Petroselino, & alijs quibus-
 dam vis calefaciendi incidendi, attenuandi in omni-
 bus partibus cōmunibus quidem inest, sed magis in semi-
 ne: interdum uni parti alia facultas, alia alteri, eaq;
 aut contraria, aut diuersa, ut flori Iesmini cor suo o-
 dore recreandi; Rosæ vis purgandi, cùm nulla harum
 facultatum in folio aut alia parte appareat, imo potius
 contraria cernatur, scilicet aluum sistendi. Hederæ flos
 trium digitorum carptu aquam inter cutem emendat,
 teste Dioscoride, cùm tamen frondibus insit vis adstri-
 ctoria. Illud præcipuè notandum est Plantarum par-
 tes quæ temperamentis conueniunt similibus, nempe
 calidis, aut frigidis, humidis aut siccis, non tamen in
 gradibus, singulas peculiaribus præditas esse dotibus.
 Exempla nobis sunt plurima in Pharmacopæorum offici-
 nis, in quibus propterea non omnes Plantæ, quæ usur-
 pantur quotidie, totæ seruantur, sed ut plurimùm par-
 tes

res aliqua nempè radix, semen, folia, flos, quod ùs inest priuata, & occulta quedam qualitas, aut insignis facultas manifesta, quæ à temperamentis dependet. Iam verò partium communium partes siuè similes sint, siuè dissimiles virtutibus variant, ut exempli gratia in fructibus, mali Citrij cortex calefacit, pulpæ refrigerat, semen mediam quandam temperiem sortitur. Verùm quarat aliquis: quo cuncta quæ odorem habent temperamento prædita sint? Respondeo odorem à nobis distingui in bonum hoc est iucundum, & iniucundum, seu malum: ille odor κατ'ἔξοχῶν, hoc est per excellentiam, hic fætor dicitur; cunctaq; illo odore fragrantia odorata, hoc verò fætida, & graueolentia. Cum etiam odorata calida esse, & sicca, siuè suauiter oleant, siuè acrem grauemque spirent odorem, antiqui sapientes, atq; neoterici probauere. Theophrastus ait odorem per coctionem acquiri, quod odorata euaporent, euaporatio autem omnis à calore fiat. Cum ergò coctio sine calore fieri non possit, accidit, ut in feruidis locis plures odorata Plantæ nascantur quàm frigidis: aromata in Arabia, Syria, Indiaque plurima: in septentrionali plaga præter Iridem, & Acorum nullum: Acorum in Lituania paludibus copiosissimum: Iris ubique serè in locis montosis, sed in Illyrio optima, quæ temperata est regio. Consistit, & coctio in siccitate. Siccitas (inquit idem Philosophus) odori cōuenientior est, & omnia odorata cōpotius vergunt. Argumento est, quod odoratiora locis siccis magis proueniant exhausto scilicet humore aqueo, excoctiq; reliquo melius: item quòd quedam tantum siccata olent, quæ viridia nil aut valdè parum; ut calamus Aromaticus, Cinamomum; quedam plus olent siccata, ut Iris. (quod si aliqua viridia plus olent, quàm siccata, id fit propter summam essentia tenuitatē, in qua odor cō-

sistit

Odorata,
quo tempera-
mento prædi-
ta.

6 De causis
pl. cap. 24.

6. de caus. pl.
cap. 22.

sistit, quæ cito & facile exhalat): Præterea quod dixit Theophrastus amarum grati odoris esse quodammodo primordium, omniaq; ferè odorata amara esse: at amararum calidam siccumq; esse probatum est. Quamobrem cuncta odorata calida siccaq; esse oportet. Sed quid de Rosis, Violis ac cæteris dicemus, quorum flores suauem incundumque cum exhalent odorem nihilominus frigida censentur? Respondeo partes esse in florum etiam folijs diuersas, calidas scilicet ac frigidas, plures verò frigidas atque hac ratione flores hos frigidos censi: calidas verò partes exhalare propter earum tenuitatem, quæ sunt in superficie foliorum, hoc est proximæ aeri. Huius rei argumentum est, quod isti flores triti nullum odorem spirant. Permiscantur enim plurius partes crassæ, ac frigida cum calidis ac tenuibus in contritione; & has partes calidas, ac tenues paucas esse docet nos suavis atque exilis florum odor. Verum pleraque odorata in Stirpium genere partes calidas, & siccas, aut intus tantum obtinent, ut ea quæ non nisi trita odoratum ferunt. (Nam exterius terrena crassa, ac frigida vestiuntur essentia, quæ exhalationem odoris partium externarum prohibet.) aut per totam Plantam, aut aliquam eius partem hoc est tam intus quam foris, ut omnia quæ trita, & non trita odorem reddunt. Atque hæc de odoratorum temperamentis dicta sint. Quam autem qualitatem foetida monstrent Stirpes, non satis ab antiquis, ac recentioribus declaratum est. Videtur autem fætor non à calore, & siccitate generari, ut odor propriè dictus. Nam multa foetida frigida sunt, ut Cicuta, Hyoscyamus, quanquam plura calida: inuenio præterea apud Aristotelem in problematis multa odore malo prædita, veluti excrementa animalium, à cruditate provenire, quæ fit à caloris naturalis inopia: existimo tamen fæctorem cum

sis

Rosa cur trita nullum odorem spiret.

Fætida quo temperamento donata.

Sect. 13.

fit odoris species à calido similiter, & sicco dependere. Fœtida namque nobis sunt, quæ cæteris animalibus multis odorata, & contrà odorata quæ multis fœtida. Etenim Scarabæos pilularios, quos Græci κάρδεγους vocant, odore Rosæ exanimari apud veterum plurimos scriptores satis constat. Fœtor verò in Plantis frigidis, in alia parte præterquam frigida consistit. Fœtida autem inconcocta esse falsum est. Nam Spatula fœtida, Cicutæ, Hyoscyamus non minus cocta sunt à suo naturalicalore, quàm Cinnamomum, & Nux myristica. Verùm quia ex illis non spirat odor nostræ naturæ familiaris, & amica, ex his verò iucunda, idcirco illa nobis fœtere, hæc verò olere videntur. Sed cuiusnam erunt temperamenti, quæ putridum odorem edunt, qui species esse fœtidi videtur? Hunc à nimio humore, & caloris sui extinctionione generari, indicio sunt fructus, & Herbe putrefactæ, quæ multum humoris in se continent, quare frigida humidaq; putrida censeri debent. Respondeo nos hic de naturali cuiusq; Plantæ odore, & temperamento agere, non de eo, qui est præter naturam. Nunc ex odoribus vires prosequamur.

CAPUT XII.

Odorum virtutes.

ALIMENTI, ac sanitatis gratia nobis iucundos, ac bonos odores natura suppeditavit. Quæcunque enim nobis benè olere videntur, ea aut cedunt in nutrimentum, aut medicamentum; malè verò olentia tantùm in medicamentum. nullum namq; fœtidum gustare audemus. Coniunxit rerum opifex bo-

nos

nos saporibus cum bonis odoribus in ijs Plantis, quæ in cibum cedunt, quæq; aliquem odorem spirant, non tamen cum bonis odoribus bonos saporibus. Multa enim odorata amara sunt. Quæ in medicamentum cedunt tantum spiritus cordis, ac cerebri recreant, atque reficiunt: quæ verò in alimentum, & solidas partes, & spiritus. Rectè Sophocles, in fabula Creten-ses dicta, Venerem Deam, qua voluptas significatur, unguento perfusam fingit, & in speculo se aspiciem: Palladem verò, quæ mens est, prudentia virtusq; oleo perungi, & exerceri: innuens sensus in capite positos odoribus demulceri. Quod etiam Alexis dixit apud Athenæum; Ὑγιᾶς μέγας μέγιστον ὀδμας ἐγκεφάλῳ χρησᾶς ποιῶν maxima, inquit, sanitatis pars est odores cerebro bonos facere. Apud veteres quoq; in usu fuit pectus suauiter olente unguento iniungi, quod in pectore cor lateret, eiusq; spiritus suauitatis odoris refocillarentur. Sanè in odore res planè diuina si priscorum credamus ceremonijs. Deos enim odoribus placare studebant, atq; eosdem è cælo euocare, & nostris temporibus prisca consuetudine in sacris domibus suffitus sunt. Consopitam enim, & languidam mentem excitant. Fætor verò omnis ut cerebro nocet mentemq; perturbat, ita cordis spiritus ledit, animumq; proster-nit. Peculiaris vis fetidis ad vteri suffocationes, si naribus adhibeantur, odoratis, si infernis parti-bus applicentur.

Odores iu-uât cerebrū.

15. Deipnos.

Vnguento cur pectus perfundebāt antiqui.

C A P V T X I I I .

Occultarum facultatum dignotionem fieri per experienciã, & quomodo hæc fiat.

N VLLVS sapor aut odor nobis manifestat occul-tas proprietates, sed solus usus, & experientia

P que

Thlaspi Cre-
tici flores
quid faciât.

r. Metaph.
Manifesta
qualitas ra-
tione & expe-
rientia inno-
tescit.

Quartana
quo tempo-
re plerunq;
soluatur.

que facta est in pluribus ob unum, aut alterum esse-
tum fortuito semel aut bis observatum. Nuper cum
rusticus acetariū suę pararet familie, flores Thlaspios
umbelliferi, quod Creticum vocant, plures miscuit cū
Lactuca, & alijs Herbis ex quibus acetarium parabat.
Noctu omnes qui comederant, morſu circa ventriculi
orificium correpti sunt, plures vomebant; omnes no-
ctem insomnem traduxerunt, putabantq; se venenum
haviſſe. Hinc suspicor, aut vomitum hoc Thlaspios
genus excitare, aut deleteriam aliquam habere facul-
tatem, que factō semel atq; iterum in alijs experimen-
to innotescet. Multę enim eiusdem rei memorie, unius
experientie vim efficiunt dicebat Aristoteles. Ita inue-
stigatur proprietas occulta: manifesta autem qualitas
tum ratione, tum etiam experientia, que tamen ali-
qua indiget methodo, ut rectē fiat, alioqui maximē sal-
ut rationem. Observandus morbus, causa morbi, &
symptoma, tum egri natura tam communis, que tempe-
ramenta respicit, quā propria, que idiopathias laten-
tes. Etiam anni constitutio animadvertenda, regio,
& alię indicationes quas Galenus recensuit. Per mor-
bum intelligo non modo δυνάμει seu essentiam, sed
morbi tempora; hoc est principium, augmentum, statū,
& declinationem. Nuper quidam quartanarius cum
veris tempore, una, aut altera hora antequā
quartana corripi solitus erat, Lactucam comedis-
set ac Brassicam, nec febris unquam postea rediret,
putavit se à Lactuca, & Brassica sanatum. Ve-
rū hęc febris concocta paulatim materia veris
tempore tanquam critico spontē soluitur. Itaque
imprudenter alijs duobus quartana laborantibus
consuluit, ut eandem cœnam sumerent, quibus mul-
to grauior ab hoc assumpto cibo facta est accessio, alteriq;
duplex quartana superxerit. Sic alius inflammatio-

ne circa talum laborans, quæ iam erat in declinatione Semperuium adhibuit, soluebatur morbus. Ideoq; putauit cunctis inflammationibus rectè adhiberi posse. Quare cum alteri in brachio inflammatione laboranti cataplasma ex Semperuino applicuisset, gangrenam induxit. Inest etiam singulis hominibus peculiaris natura; cuius manifestæ causæ latent, quæ diligenter etiam venit obseruanda. Rosæ odorem, quo plerique mortaliū recreari solent, non potuit sufferre Oliuerius Caraffa Cardinalis. Patri meo Fabis laxabatur aluus, quæ tamen cæteris eam duram reddunt. Vidi quendam Aloes magna frustra deuorasse sine noxa sine purgatione ulla, aut minima alui lubricatione. Debet igitur vnius eiusdemq; rei obseruatio fieri in pluribus quæ censetur. Hæc non potest ab idiotis, atq; plebeis hominibus (qui multa se interdum experta fuisse iactitant) rectè cognosci, utpote qui simile atq; diuersum sæpè idem statuunt; sed tantum à Medicæ artis peritissimis, qui hæc quæ proposui, cuncta animaduertunt acri iudicio, ac summa diligentia, ut idè à diuerso distinguant.

Propria cui
quæ homini
natura.

C A P V T X I V.

De alimentis. Nullam Plantam non esse
medicamentum.

TRANSEAMVS ad alimentorum potentiam: de qua nobis primū dicendū fuisset, quod magis alimentis, quàm medicamenta sint necessaria. (Nam alimentis, neq; in secunda, neq; in aduersa valetudine, carere possimus, medicamentis verò dū valemus) nisi medicamentorum multa essent, quæ nil nutriunt;

1. de alim.
cap. 1.

alimenterum verò nulla, quæ non alterent. Quod multis rationibus monstrari potest, sed ea potissimum, quod nulla reperiatur Planta, nulliusq; Plantæ pars, quæ ex omnibus qualitatibus elementorum æquabiliter mistis constituatur. Nullum enim mistum in rerum natura tam exactè medio temperamento quod conflatur reperiari aiunt Philosophi, sed id tantum esse mente contemplabile, quemadmodum etiam quod propriè alimentum vocamus. Etenim quæ medijs sunt temperamenti, ut à Galeno docemur, nullaq; vincenti qualitate sunt prædita, ea solum sunt alimenta, non etiam medicamenta. Hæc ratio est, quod qui benè valentes, vno eodemque cibo semper utuntur, tandem in morbos incidant, citius alij, alij tardius, prout minor, aut maior est in cibo intemperies. Itaq; inuenti sunt varij, diuersique cibos condiendi ac præparandi modi, ut scilicet intemperies corrigi possit. Nec deest causa cur nullum alimentum sine aliqua exuperante elementorum qualitate natura nobis comparauerit. Humanum enim corpus nullum est, quod planè medijs sit temperamenti; sed semper aut calidius est, aut frigidius, aut humidius, aut siccius; idque vel ab ortu, vel ab ætate, locorum aerisue commutatione. Quare necesse erat tot temperamentorum commutationibus obnoxium genus humanum, intemperatis nutriri alimentis, si quam fieri potest diutissime permanere in hac vita deberet. In-tempe-rata enim natura modico contrariorum gaudent usu.

CAPVT XV.

Alimentorum differentia.

IN SVNT igitur duae Plantis nos alentibus facultates; una nutriens propriè & simpliciter dicta; alia ra alterans, de qua iam egimus satis copiosè. Quibus inest facultas nutriens alimenta appellantur, quorum differentiae facile patebunt, ubi prius qua ratione ac serie cuncta, quae à nobis assumuntur pro nutrimento, alterentur commutenturq; , ut tandem assimilentur, breuiter declarauero. Alimenta aut liquida sunt cum assumuntur per os, aut solida: illa leni in ore egent praeparatione aut nulla, ideoq; statim nulla facta in ore mora per stomachum labuntur: haec verò preparari masticatione debent. Ea fit praecipuè per proprium oris calorem & saliuam quae ex stomacho, alijsq; ori vicinis partibus suppeditatur, se seque cum cibo permiscet, ut liquidior euadat, faciliùs deglutiatur, temperiem quam cum ventriculo ineat familiarem atque amicam, substantiamq; chylo ventriculi similem ferè efficiat, quae a ventriculo facillime in chylum conuertatur. Ventriculi siquidem officium est, cibum per os ingestum in chylum commutare. Hic postea chylus, hoc est tenuior alimentorum succus, cremori hordei similis factus, per venas meseraicas, relictis crassis excrementis in intestinis quae per aluum deturbantur, in iecur delatus, in sanguinem conuertitur, deinde per venam cauam in vniuersum corpus distribuitur, singulis particulis idoneum suppeditans alimentum propriè dictum, ubi ab his assimilatur atque agglutinatur. Cæterum qui de alimentorum scripsere facultatibus, aliter sumentes

Alimenta qui
a nobis assu-
pta in corpo
re alterentur.

Alimenti no-
men quid de-
notat.

Alimentorū
differentiæ.

mentes nomen alimenti, non id tantum alimentum uocant, quod iam nutrit; sed quod nutrire nos potest, hoc est quod cunctas quas diximus mutationes subire debet, antequam substantiam naturæ nostræ familiarem, deperditæq; similem præbeat. Hac ratione, & Plantæ aut totæ, aut aliquæ earum partes alimenta censeantur. Horum multæ sunt differentiæ sumptæ, partim à nutriendi, partim ab ea, quæ cum hac coniungitur, alterandi facultate. Nutriunt alia citò, alia tardè, alia multum, alia parum, alia benè, alia malè. Sunt & quæ mediocriter hæc cuncta præstent, quorū natura ac vis media est inter hæc duo extrema. Quæ verò ori ingrata, aut grata faciliè aut difficulter corrumpuntur, & excernuntur, aut aliud quid simile præstant, propter alterantem, & medicamentosam, quam continent facultatem, hæc operantur: siquidem ori grata sunt propter saporem, quem nos suauem, Græci ἡδὺν nuncupare consueuerunt, siuè is sit dulcis, ut in Amigdalibus, siuè cum eo permixta aciditas, ut in Malis quibusdam atq; alijs fructibus. Similiter ori ingrata sunt, quæ hæc suauem habent saporem, siuè sit salus, siuè amarus, siuè austerus, qui prædominatur cæteris saporibus. Omnes autem alterare ex multis rationibus colligere quisq; potest, quas cum de medicamentorum per rationem inuestigandi facultate ageremus, sæpè recensuimus. Ventriculo quæ iucunda sunt, aut noxia, priuato quoq; id præstant temperamento, quod aut amicitiam conciliat, aut odium. Alimenta autem faciliè, aut difficulter in putredinem verti, ac per aluum excerni, ab intemperie prouenit. Quæ enim faciliè putrescunt, ac corrumpuntur, humida sūt cuncta, ut Cucurbita, Persica, & bona pars fugacium fructuum; sicca verò difficulter. Sic quoq; faciliè aut difficulter per aluum transeunt ob nimiam humiditatem,

tem, aut siccitat. m. Quæ enim adstringunt, tardè: quæ laxant aut abstergent, citò permeant, ut Ficus. Porro illud curiosius, non tamen sine fructu indagandum; an quæ malè nos nutriunt, hoc est, prauum suppeditant succū, κακόχυμα Græci vocant: alimenta dici debeant? Si enim quod bonum est nobis, nostraq; naturæ familiarem, & gratum succum suppeditat, alimentum appellandum est, ut videtur; erit quod prauum, & malum suggerit humorem, neutiquam appellandum alimentum, sed potius medicamentum, quod prauitas hæc dependet ab intemperie. Respondeo alimentum dupliciter à scriptoribus accipi: simpliciter pro eo quod nobis bonum succum præbere potest: cum additione vocis prauum, non pro eo quod nil nos nutrire potest; sed quod præter exiguum bonum succum multum prauum in se continet humoris, qui una cum bono per venas in vniuersum corpus distribuitur; præsertim quando partes corporis ex aliqua inedia exinanite nutrimentum iam valida vi, & tã celeriter attrahunt, ut nequeat natura partes nutrimenti noxias secernere ab innoxijs, ac per loca consueta è corpore deturbare. Pravi succi appellari solent melancholici, biliosi, putridi: crudi verò & frigidi, pituitosi. Sequitur, ut qui prædictæ alimentorum differentie in Plantis atq; alijs nos nutrientibus coniungantur commisceanturq; nunc indicemus. Quæ citò nutriunt, ea parum præbent alimentum: non tamen quæ tarde ea multum, sed quæ multum ea tardè. Haud enim verum est, cuncta ea quæ tarde nutriunt multum nos nutrire; nec quæ parum, citò; sed quædam. Triticum multum nutrit, & tardè: nam tarde à ventriculo concoquitur. Quæ autem boni prauiq; sunt succi, quædam citò, quædam tardè abunt. Sed boni succi cuncta & multum, & parum alere possunt; pravi verò neutiquam, sed parum tantum

Alimenta
κακόχυμα
an nutriant.

Alimenti duplex acceptio

Pravi & crudi succi qui.

ea alere neceſſe eſt; atque aut citò, ut Perſica; aut tardè ut Lentesc. Eorum autem quæ mediocriter hæc cuncta præſtant, quædam mediocriter & nutriunt, & in corpore antequam nutriant, mediocri temporis ſpacio commorantur, ſiue mediocriter prauſ ſucci ſint participes, ſiue prorſus eo careant. Sunt quæ mediocriter alunt, & aut tardè, aut citò: quæ vero mediocrem in corpore moram trahunt, antequam aſſimilentur partibus, alia citò, alia tardè nutriunt, venasque corporis peruadunt. Vario etiam modo coniunguntur cum his facultates, quæ dependent ab intemperie, & præſertim eæ quarum mentionem fecimus, quæ cunctis alimentis ineſſe ſolent. Eorum quæ ori grata ſunt, quædam facile, nonnulla diſſiculter concoquuntur, aut corrumpuntur aut deſcendunt & citò aut tardè, parum aut multum alunt. Quæ citò, & facile concoquuntur citò, & facile etiam alunt, & contra quæ tardè, ac diſſiculter. Sic & quæ cito in uentriculo concoquuntur citò etiam deſcendunt, & per inteſtina dilabuntur. Id quod etiam videtur affirmari Hippocrates dum inquit: Eorum quæ conſertim, & velociter nutriunt cœleres ſunt excretiones. Nam loquitur non tantum de ſecunda, & tertia concoctione, ſed etiam de prima.

2. Aph. 18.

C A P V T X V I.

Alimentorum inuentrices ratio, & experientia.

SVNT ſicuti medicamentorum ita & alimentorum inuentrices ratio, & experientia. Fallax tamen & multò minus certa in his eſt ratio, quæ à ſapore, & odore deſumitur, quam in medicamentis, ſi ſolam ſpectes

Estes nutrientem facultatem . Extant apud Galenum Dioclis verba , sola experientia alimentorum facultates nobis cognitae esse arbitrantis , non ex indicationibus , quæ à temperamento & à saporibus sumuntur . Cæterum si Diocles nutrientem potentiam in alimentis tantum considerasset , haud prorsus à veritate aberrasset . Nam à multis Sapientibus probatum est , animalium generi cibum esse familiarem substantiæ proprietate , quæ sola experientia indicatur . Aiunt tamē dulcia cuncta nos nutrire . Id si ita est , indicabit etiam sapor vim nutriendi , non tantum alterandi . Per dulcia autē nonnulli intelligunt cuncta , quæ gustui placent , indeq; putant ductum proverbiū , Quod sapit nutrit . ego præter illa etiam dulcia propriè dicta . Sinè his enim nil palato arridet . Salsa , acrida , acida , amara , & si quæ sunt alio sapore prædita , qui alimentis inesse potest , si modum excedant , ori insuavia redduntur , & quod in ipsis dulce est , destruunt , aut præpediunt ne nutriat . Quare censendum est , non modò dulcia esse omnia , quæ nos nutriunt , sed & alimenta cuncta dulcia . Existimauit autem aliquis falsam hanc esse vniuersalem propositionem , propterea quòd inter medicamenta nonnulla sunt , quæ nil nutriunt , dulcia . Hic sanè condocefaciendus est , id non ob aliam causam contingere , quam ob partium diuersitates . Insunt enim , & illis partes , quæ nos nutriunt , & aliæ quæ medicamentorum continent potētiam ; quæ quia in his insignis est , impedit in illis nutrientem facultatem , ut nil operetur in nobis . Huius rei manifesta sumatur demonstratio ab exemplis . Ari radix cruda , neque mandī potest , neq; nutrire , propter eius summam acrimoniam , cocta verò præbet alimentum . Huic necesse est adiungam memorabilem naturam eius Plantæ , quā Hiuccam vocant Indi occidentales , quamq; fide digni ,

1. De alim.

Dulcia nos nutrire .

Alimenta cū cta dulcia .

Ari radix nutrit .

Hiucca venenosum alimentum .

ac multū ſcriptores, qui eaſ terras peragrarunt, & viderunt, & ſcripſerunt. Folium huic Herbe Canabis, vel ut alijs placet Sambuci, radix humani femoris craſſitudine. Hanc tradunt redigi in pulcem cotium attritu, deinde ex ea per colum extrahi ſuccum valdè lethalem, nulloq; inuento ad eum adhuc remedio: reliquum verò radicis exponi ſoli, ut exſiccetur, mox ſiccatum in farinam moli, quæ aqua ſubacta in panes formetur, Caſſani ab ipsis appellatos: ſeruari hos per duos annos ad uſum familiarem ſine noxa. Ex quibus patet non mirum eſſe quod refert Theophraſtus, nonnullas radices dulces venenofas eſſe; tum etiam quod narant alij ſcriptores, non nullos veneno educatos, ac nutritos. Nutriebantur enim non veneno, ſed venenato, cuius partes nutritiue alimentum corpori ſubminiſtrant, ubi proprietate naturæ venena nil operantur in quibusdam, aut ubi antequam aſſumantur ab omni venenofa qualitate purgantur. Nec deſunt in rerum natura Herbe, quibus totis innoxie veſcimur, cum tamen earum ſuccus cum vitæ periculo aſſumatur. Alij ſuccus potus hominem non modò turbat, ſed etiam interficit, & Cæpæ ſi largius potetur ob inſignem caliditatem, & acrimoniam mentem turbat, & ſtomacho mirum in modum nocet. Igitur nutriendi vis in Stirpibus innotefcit ex ſapore dulci, quem ſuprà ponebamus modici caloris eſſe indicem. At quantum quodq; alimentum nutriat, & an cunctanter, an velociter, ex ſubſtantia conſiſtentia clarum euadet. Tenuis namque haud tam multum quàm craſſa, & viſcida nutrit, neque tam tardè, quoniam permeat facilius ac velocius per venas ad ultimas corporis partes. Quod verò pertinet ad alterandi facultatem, quæ alimentis ineſt, eā ex ijs indicijs explorabimus, quæ ſuprà recenſuimus. Praua & difficilis concoctionis alimenta ab effectu de-

Veneno aliquos educatos, & qui id fieri potuerit.

Praua & difficilia concoctu qui deprehenduntur.

prehenduntur. Qui enim prava capiunt alimenta, his nidorulentus, aut alius grauis ruētus accidit, alijs mor-
dicatio: nonnullis utrumq;: quibusdam flatibus di-
stenditur venter, & flatus per os excluditur, aut in-
ſtar plumbi, aut lapidis, aut luti ipſorum ventri incum-
bere videtur, qui & durus etiam eſt, ac tenſus, &
quaſi inflatus. Cæterum hi effectus multas ob cauſas
accidere poſſunt: ob intemperiem alimenti, & partis
in qua fit concoctio, nempe ventriculi: & ob lentorem,
atq; craſſitiem ſubſtantia, ob naturalem quandam pro-
prietatem ἰδιοσυγκρίαν Græcis appellatam. Quip-
pe quæ valde frigida ſunt, lenta & craſſa, calorem ſto-
machi imminuunt, extinguntque; hinc ægrè deſcen-
dunt, difficillimèq; concoquuntur. Nimis calida nimium
etiam calorem augent, quò fit, vt prauè concoquantur.
Proprietates cuiusque ventriculi ſpectanda: quin etiam,
an à communi deſciſcat. Inuenti enim ſunt, qui fa-
cilis, ac celerius Fabam Lentèſq; , quàm oua conco-
querent. Quidam propter prauos humores, quos in
ventriculo coaceruarunt, aut alium ob affectum præ-
ter naturam, quæ facilis ſunt coctionis aut digeſtio-
nis, prauè, & difficulter concoxerunt. Idcirco qui no-
titiam facultatum omnium, quæ alimentis inſunt adi-
piſci velit, eum diligenti experientia niti oportet in ta-
li corpore facta, quale eſt id quòd maximè ſanum exi-
ſtit, præcognitis prius ſaporum odorumq; naturis, qui
Plantis maximè inſunt, tum conſiſtentia, quæ aut len-
ta, aut friabilis, aut craſſa, aut tenuis, laxa, aut le-
uis, grauiſuè eſſe ſolet. Hæc enim omnia, vt docet Ga-
lenus ad ipſarum inuentionem adèò conferunt, vt cum
in peregrinam regionem perueneritis, ſi quid eſculen-
ti nunquam vobis conſpecti occurrerit, per multas ſitis
occaſiones atque adiumen ta ad eius facultatem cogno-
ſcendam habituri.

1. De alim.

CAPVT XVII.

Exacta huius Philosophiæ notitia qui acquirenda. Autores veteres, & recentiores, qui de ea scripsere.

Autores veteres de re Herbaria.

Theophrastus.

Theodorus Gaza Theophr. interpres

His præcognitis, qui totum se huic Philosophiæ tradere cupit, & ad exactam eius, quantum fieri potest cognitionem deuenire, eum veterum, & recentiorum lectioni, qui ex professo quippiam ad rem Herbariam spectans edidere, aut ea de re obiter quippiam in suis commentarios retulere, diligenter incumbere oportet. Adeat in primis veteres Græcos atque Latinos, Theophrastum, Dioscoridem, Plinium, Galenum, Apuleium, Aeginetam, Oribasium, Aemilium Macrum, atq; etiam Arabes, Auicennam, Serapionem, Mesum, Rhazem. Libri Theophrasti (qui discipulus fuit Aristotelis) de Historia Plantarum, nouem, cum decimi principio; & sex alij de causis earundem, Græcè admodum leguntur mutili, ac deprauati iniuria temporum. Idcirco lectore indefesso indigent, & in Græca lingua non mediocriter exercitati. Hos Latio donauit Theodorus Gaza Thessalonicensis, eo tempore, quo iam Græci autores negligebantur. Is homo multis præditus literis, rei q; Medicæ, atq; vtriusque lingue peritissimus fuit. Quia tamen in multa deprauata incidit loca, dum hos libros Latinos faceret, quædam omittere in versione, nonnulla ea, quæ sibi videbatur optima, coniectura restituere coactus fuit. Et quoniam non de verbo ad verbum transferre, sed mentem Philosophi exprimere summa eloquentia studuit, sæpè aliud quàm au-

tor,

tor, tradidit : aliquoties vsq; adèd Latine lingue stu-
diosus, et amator fuit, ut maternā linguam ei postposue-
rit. Etenim Latinā nouis uoculis, & ut plurimum non
necessarijs, ad Græcarum uocum imitationem augere
semper studuit : uerbi gratia, ἐλατῆριον Agitato-
rium uertit cū Plinius, & alij Græco utantur nomi-
ne . Interdum quoque uariat in uocum uersione :
Αυθῆρικον Albucum reddit atq; etiam Ασφόδελον,
cū diuerse sint Herbe. Sic ἐλάτλη plerunque Abie-
tem, aliquando Pinum interpretatur : & πίτυν A-
bietem, Laricem, sæpè Piceam. Solani quodcunque sit
genus appellat Vesicarias, cū maxime inter se dif-
ferant . κύνειον perperam cum Plinio interpretatur
Gladiolum . Et plura alia diligens lēctor notare pote-
rit, qui propterea parum huic interpreti fidat sine Græ-
co codice . Sensus eius quoque interdum cum Theo-
phraſto non conuenit, quod hanc scientiam haud satis
intelligeret, quæ ante eum per multa secula, eiusq; tē-
pore iacuit. In Historiam Theoph. aliquid in poſterita-
tis cōmoda molimur . In libros de cauſis Iulius Cæſar
Scaliger inter doctiſſimos doctiſſimus noſtro ſeculo cō-
mētatus eſt ijs, quæ Græce lingue, atq; Latine peritio-
res ſunt. Mentem Philoſophi optimè explanauit, loca
quàmplurima mutila feliciter reſtituit, nec pauciora
melius quàm Gaza interpretatur, quem sæpè atque op-
tima ratione caſtigauit . Ariſtoteli adſcripti libri duo
de Plantis ab eodem Cæſare Scaligero explicati ſunt.
In ijs multa non contemnenda, quedam quoque impro-
banda, quæ ut diligenti ſtudio ſemper, ita sæpè nimis
curioſè, atque ſubtiliter à Scaligero animaduertantur.
Pedaciꝝ Dioſcoridis Anaſarbei, qui miles, atque Medi-
cus ſub Antonio, & Cleopatra uixit, de Medica mate-
ria nouem extant libri, quorum quinque prioribus Stir-
pium, quæ ſuo tempore magis in uſu erant, facultates
præcipue

Iulius Cæſar
Scaliger .

Ariſt. lib. duo
de Plantis .

Dioſcorides.

*precipue absoluit breuiter, ac summo studio, non omis-
sis earum descriptionibus, quæ non ita ubique occurre-
bant. Quæ autem erant vulgaris notitiæ non desin-
pfit; unde factum est, ut eas quarum vires nobis com-
monstrauit, adhuc ignoremus. Dioscoridem primum
Latine reddidit doctissimus Hermolaus Barbarus ad-
dito etiam corollario, quo autorem hunc multum illustra-
uit. Post eum Marcellus Virgilius pari industria & e-
ruditione, adiectis etiam commentarijs elegantissimis:
tandem Ioannes Ruellius, cuius versio nunc omnium
ferè manibus teritur. Scripsere in eosdem libros com-
mentaria plures alij, sed copiosissima Petrus Andreas
Mathioli Senensis, appositis quam plurimarum Stir-
pium iconibus, tam veteribus descriptarum, quam à
recentioribus & seipso usurpatarum ad varios affe-
ctus humani corporis. Hic castigandis aliorum erro-
ribus ita se totum tradidit, ut proprios, quos plures com-
misit, quorum magna pars à Melchiore Guilandino ui-
ro eruditissimo, nec parum in hac Philosophia uersato,
quatuor epistolis animaduertuntur, propemodum ne-
glexerit. Caius Plinius secundus in Historia mundi
sedecim libris, à duodecimo scilicet usque ad uiges-
simum septimum, descriptiones, locos, usus, uirtutes, &
reliqua accidentia Plantarum, quarum apud autores,
qui ante eum floruerunt, ac suo quoque tempore extitere,
facta est mentio, tam breuiter perstrinxit, ut sæpe pro-
pter sententiæ, ac phrasæ breuitatem non intelligere-
tur, nisi autores præsertim Theophrastus, & Dioscori-
des, ex quibus pleraque transcripsit, consulerentur. Cor-
rexerunt hunc atque elucidarunt Hermolaus Barbarus
in Castigationibus, Stephanus Aquæus in Commenta-
rijs, & alij celeberrimi viri: sed in primis nostro tem-
pore Iacobus Dalechampius auxilio veterum codicum
manuscriptorum, atque collatione autorum antiquo-
rum*

Hermolaus

Barbarus.

Marcellus

Virgilius.

Ioannes Ruel-

lius interpretes

Dioscoridis.

Petrus An-

dreas Mathio-

lus.

Melchior

Guilandinus

Plinius.

Stephanus

Aquæus.

Iacobus Da-

lechampi.

rum, quibus Plinius usus est. Galenus undecim composuit libros de simplicibus medicamentis, in quibus pleraque de Stirpium facultatibus primis, secundis, & tertiis generaliter agit, ex secundis primas inuestigando. In his nil ferè quod non apud Dioscoridem inueniatis, imò quedam omittuntur necessaria. Hos Galeni libros Paulus Aegineta in compendium redegit. Secundum ordinem Alphabeti Plantarum facultates atque descriptiones è Dioscoride in sua Collecta transtulit Oribasius. Lucius Apuleius Madaurensis librū edidit de virtutibus Herbarum; item Aemilius Macer Veronensis versibus hexametris. Plurimum quoque Arabes hanc scientiam locupletarūt, Rhases, Serapion, Mesues, Auicennas, & alij ignobiliores, qui præterquàm, quòd Grecis incognitas Herbas in suos libros retulere, nouas etiam quam plurimas descripsere, ac earundem vires tradidere. Auerroes in quinto colligit insigniorum Stirpium facultates secundum Galenum ordine Alphabetico prosequitur. Inter recentiores summo studio, ac diligentia de natura stirpium tres libros amplissimos publicauit Ioannes Ruellius, in quibus accuratè cuncta ex varijs scriptoribus, Latinis præsertim ac Grecis, qui ante ipsum fuere, collegit. Nā premisissis communibus quibusdam præceptis, & animaduersionibus ad formam, vitam, generationem, culturam, & alia accidentia pertinentibus, mox ad particularem cuiusque speciei tractationem deuenit. Hac tempestate etiam floruit Hieronymus Tragus, atque eius amulus Leonardus Fuchsius, excellentes ambo viri, qui libros posteris de eadem materia reliquere adiectis iconibus. Sed Fuchsius magna ex parte descriptiones viresque suarum Stirpium ex veteribus mutuatus est in tomo primo; nam alterum figuris depictis, ac nomenclaturis tantum illustrat: Tragus au-

tem

Galenus .

Paulus Aegineta.

Oribasius .
Apuleius.
Aemilius
Macer .
Arabes.

Auerroes.

Ioannis Ruellij de natura Stirpium libri .

Hieronymus Tragus .

tem magnum Plantarum numerum in Germania ferè nascentium paulò ante Fuchsum edidit, quarum formam, ac loca, generationem, vires cum veteribus cognitatas, tum propria, & aliorum nempè rusticorum, & muliercularum experientia inuentas, examinavit atque indicavit. Hoc mortalibus utilissimum studium in hoc doctissimo viro nunquam satis laudare possum. Vtinam hoc omnes qui post, & ante ipsum, amplexi fuissent. Etenim si nostro tempore tantum studij collocarent Herbarij in examinandis Plantarum novarum, quarum picturas nobis offerunt, viribus, quantum in describendis earum formis, ac generationibus ponunt, profectò melius valetudini humane consuleretur. Ideò montes aliq; loca visenda sunt habitu rustico, quò facilius cum colonis ineatur gratia ac societas, obuij quiq; consulendi, montium incole adeundi, ut usus, facultates aliquæ earum Herbarum, quarum descriptiones nuper a doctis viris traditæ sunt, cognoscantur, et si quæ ab vnoprius indicata sunt atque à pluribus postea confirmata in observationum libro sūt annotanda. Sed ad rem redeamus. Fuchsum, atq; Tragum secutus est Mathiolus, qui Dioscoridem commentarijs illustravit; icones etiam non modò elegantiores, sed & plures, quàm priores novarum Plantarum apposuit, quarum non præterijt antea incognitas quasdam vires. Scripsit Rembertus Dodonæus post hunc Historiam Plantarum elegantissimam triginta libris conclusam vna cum imaginibus, in quibus novas nonnullas quoque videre licet. His alias adiecit Mathias Lobelius in suo Herbario, quod etiam cum imaginibus edidit: item Petrus Pena, qui vnà cum Lobelio aduersaria cum iconibus diuulgauit. Carolus Clusius Atrebas hoc tempore plusquàm ullus alius huic studio deditus novas Stirpes plurimas, quas in Pannonia, Austria,

Hispania

Dodonæus.

Lobelius.

P. Pena.

Carolus Clusius.

Hispania summa diligentia & cura obseruauit, pictas aliquot libris diuulgauit, quos annis ab hinc pauculis in magnum volumen congescit, quod pluribus nouarum Plantarum descriptionibus, & picturis locupletauit. In eodem volumine de Fungis curiosissimum tractatū videre licet; itemque Plantarum omnium in monte Veronensi celeberrimo, quem Baldum vocant, nascentium catalogum, quem Ioannes Pona Pharmacopæus Veronensis in Stirpium cognitione versatissimus composuit. Idem Clusius hoc anno libros decem exotico- rum in lucem protulit, in quibus de Plantis peregrinis, atq; Indicis plurima. Hic etiam aliquot autores aliena lingua præterquàm Latina conscriptos ad hoc studium utilissimos in Latinam linguam vertit; Christophorum Acostam, Nicolaum Manardem, & Garciam ab Horto, qui Proregis Indiæ Medicus fuit, duos libros de simplicibus apud Indos nascentibus, quos in Epitomen contraxit, ex Hispanico idiomate. Petri etiam Bellonij, qui de Arboribus Coniferis librum conscripsit, pulcherrimas obseruationes è Gallicis Latinas fecit. Libros sedecim de Plantis Andreas Cæsalpinus Aretinus Medicus, & Philosophus in Italia suo tempore celeberrimus, nuper luci dedit. Nomina Plantis, quas descripsit ut plurimum indidit Hetrusca, ijsq; libenter pro Latinis usus est. Idcirco difficilis paululum ijs est, qui Stirpium vestigandarum causa non videre Hetruscos agros; nec alios, qui Herbarios cum iconibus multisq; nomenclaturis ediderunt, prius inspexerunt. Descripsit hic proprijs verbis singulas species diligentissimè: mox an ea veteribus cognite sint ostendit: demū si quipiam ijs sit virium, haud ita prioribus scriptoribus cognitum, subnectit. Vniuersalis Plantarum Historia, quam certò scio Iacobum Delechampium inchoasse, ac imperfectam nobis reliquisse, ceteris, qui ante hanc

Christophorus Acosta.
Nicolaus Manardes.
Garcias ab Horto.
Bellonius.
Andreas Cæsalpinus.

Historia Plantarum Dalechampiij.

Gaspar Bau-
hinus.

Iacobus Ta-
bernamon-
tanus.

Ioannes Co-
steus.
Aloyfius An-
guillara.

*editi sunt, Herbarijs anteferenda sanè est, etiamsi im-
perfecta sit. Nam duo magna eius volumina, pluri-
mis scatent erroribus, quos Typographi, atq; ij, qui
hanc transcribendam, & imprimendam dederunt, com-
miserunt. Notantur hi singulari libello, quem de erro-
ribus Historiæ Plantarum generalis inscripsit Gaspa-
rus Bauhinus. Imagines magna ex parte huic Histo-
riæ inseruntur earum Stirpium, quæ describuntur, in
quibus multæ antea incognitæ, tum nostrates, tum pere-
grinæ ex India utraq; delatæ. Confert hic doctissimus
autor diligentissimè antiquos scriptores inter se, ac
multa eorum loca deprauata maiori quàm alij iudicio,
ac multò felicitiùs restituit. Tandem Iacobus Taberna-
montanus, qui Tragi discipulus fuit, in hac scientia
pari qua priores industria consenuit. Eius nuper li-
ber est typis traditus, in quo præter nomenclaturas La-
tinas ac Germanicas, & picturas, nil aliud continetur.
Ostenduntur hoc libro plures Plantæ depictæ, quàm in
ullo alio prædictorum autorum: desiderantur descri-
ptiones, & vires; quas audio cum lingua Germanica
conscriptisse. Hi sunt præcipui scriptores tam veteres
quàm recentiores, qui de re Herbaria volumina reli-
quere, quos præ cæteris legendos indicaui. Tractauit
de vniuersali Stirpium natura Ioannes Costeus Lau-
densis. Aloyfius Anguillara, qui ante Guilandinum
horti Patavini præfectus fuit placita sua compendio-
sè, & magno cum iudicio conscripta, in lucem protulit,
sed Italici tantum. Extant de hac Philosophia aliorum
quorundam eruditissimorum scripta, ut Ioannis Tha-
lij, Ioachimi Camerarij, Fabij Columnæ, Prosperi Al-
pini, qui de Aegyptiacis Plantis librum edidit, sed om-
nes nominare superuacaneum arbitror, cum qui omnes
scire desideret Philosophos, ac Medicos, qui Bibliothecā
Medicam, ac Philosophicam typis mandarunt, consu-
lere*

lere queant. His adiungantur scriptores varij, Poetae, Historici, Oratores, tam veteres, quam iuniores, qui obiter mentionem Plantarum saepe facientes, quipiam de viribus aut natura earundem addere solent; sed maximè, qui de compositione medicamentorum scripsere, inspiciendi sunt, item qui curationes affectuum corporis humani; qui de re culinaria, & cibaria, inter quos Apicium, & Athenicum inprimis commendo: item qui de Agricultura, quam tractarunt Varro, Cato, Lucius Moderatus Columella, Palladius, & alij; qui de Hippiatria, & similibus; denique qui miscellanea adcundi. Quare si quis hos omnes autores diligenter attentèq; legerit, ac singula annotanda in suo Florilegio proprijs locis seu capitibus posuerit, quò facilius memoriae inhereant, aut promptius, si quando lubet, cunctae autorum sententiae reperiantur, is verè excellens in hoc studio euadet. Ad exquisitè perfectam Plantarum cognitionem nullum perueniet, quantumuis laboriosum, humanum ingenium. Infinita nimis earum varietas, in forma, usu, & cæteris accidentibus: semper noui aliquid afferre videmus flumines, paludes, mare, montes, campos, valles, arenam, parietes, saxa, prata, vineas, syluas, inculta, & ut breuiter, Europam, Asiam, Africam, Indiasque. Itaq; si vlla medicina in parte magis Hippocratis sententiae veritas elucescit, Vita brevis, ars longa, sanè in hac maximè, quæ ad Medicinam inprimis pertinet. Nolim tamen in scientia Herbaria, quemquam deterreat rerum discendarum multitudo. Quisquis in ea tantum proficiat, quantum ad suam scientiam excolendam, & exornandam, necessarium est, nisi quis se totum huic studio tradere velit.

„ Medicis hac Galenus: Medicus aut omnium Stirpium,
 „ si fieri potest, peritiam habeat consulo; sin minus pluri-
 „ rium saltem, quibus frequenter utimur, sunt autem

- „ ipsarum genera, vel si sic ea nominare velis differen-
 „ tie hæc, Arbores, Frutices, Herbae, Spinae, &c.

CAPUT XVIII.

Florilegium quid ; eius conficiendi
 modus, & ordo.

QVONIAM autem Florilegij facta est mentio
 (sic enim soleo libros appellare, quos alij colle-
 ctanea, nonnulli locos communes, quibus inscri-
 buntur cuncta notatu digna, quæ ad rem hanc spectant,
 siuè ab autoribus, siuè ex aliorum obseruatione, ea di-
 diceris; ut facilius tantarum rerum multitudo, & va-
 rietas obseruata in memoria habeatur, si quando de re
 quapiam disputandum est) opera precium existimaui
 modum, atq; ordinem locos communes componendi vo-
 bis præscribere, qui iam paululum hanc scientiam degu-
 stastis, atq; eadem inescati estis. Nā prorsus rudibus
 hæc erunt inutilia, quæ nunc dicam de Florilegio. Li-
 bros chartaceos sex, aut septem, aut octo pluresuè capite
 (pro ut vultis titulos extendere, ac diffusius obser-
 uanda adnotare) ex viginti quinque folijs constan-
 tes; quinterniores vulgus chartariorum vocat. Ex ijs
 fiat volumen, cuius foliorum paginae facies, tam dex-
 tra, quàm sinistra duabus per longitudinem intersece-
 tur lineis, quibus mediū faciei intercludatur, & tria
 loca diuersa eiusdē magnitudinis constituantur in vtra-
 que paginae facie. Inscribentur suprà in fronte singu-
 lis locis sui tituli, qui tres erunt, relicto tergo paginae
 omnis inscriptionis vacuo, donec frons scriptis obserua-
 tionibus repleta sit. (Tunc enim, & tergo eadem in-
 scriptiones inscribenda suis locis, & noua charta si
 opus

opus addenda.) Volumen hoc in tres partes diuidatur: prima contineat, quæ de Plantis in genere dicuntur; altera singulas Plantarum species complectatur: tertia quæstiones, quas tamen etiam poterimus, si lubet, prædictarum duarum partium locis inserere, ad quos pertinere magis videbuntur. In his tribus prius agendum historicè, mox Philosophicè, ut causas omnium quæ in historia enarrantur, doceantur: sic disertissimus Theophrastus historiam à causis separauit. Hunc autem ordinem in primis laudare debeo, eò quod si aliquis Commentarios de hac materia exactissimos scribendi desiderio teneatur, statim paucis mutatis, eadem serie cuncta, quæ annotauit, describere, ac in libros congerere facillimè possit. Hinc quoque perdifficiles quæstiones, quæ multorum autorum indigent testimonijs, quæque diligens examen requirunt, eodem ordine sunt tractandæ: ne dicendorum serie in prioribus libris, (in quibus breuiter opinio de similibus controuersijs animaduertenda) interrupta, lectoris mentem à proposito re auertant, ac in morosissimam lectionem deducant. A forma Plantarum in tribus partibus semper incipiendum est; deinde ad accidentia deueniendum, quo nomine generationes, affectiones, loca, vitæ, vsusque comprehenduntur. Forma enim accidente nobis notior, a notioribus nobis in hac Philosophia procedere oportet.

CAPVT XIX.

Tituli quales; quo ordine in locis
Florilegij scribendi.

TITVLII verò primæ partis Florilegij tales ferè
sint, eoq; quo hic leguntur, ordine disponantur.
Quid

Quid sit res, aut Philosophia Plantaria: eius antiquitas, dignitas, præstantia, utilitas. Inuentores, & in quot partes hæc Philosophia diuidatur. Scriptores rei Plantariæ, Greci, Latini, Arabes, & alterius idiomatis. Subiectum eius; & quid sit Planta. Eius differentie unde sumantur: quantum ab animali differat. De partibus Plantæ propriis, communibus, earum definitione. Partium similarium differentie formales, & accidentales. Partium dissimilarium communium differentie, & earum partes aliæ. Partium propriarum communium dissimilarium differentie. Plantarum diuisio in summa quædam genera. Quid Arbos, Fructex, Herba, Olus, Frumentum, Legumen, & eiusmodi. De Plantæ actione, & eius facultatibus. Plantarum generatio quot fiat modis; quæ spontè: quæ è semine. Terra, locus, tempus anni, sydera quid conferant ad generationem. Terrarum locorumq; differentia. Semen quomodo terræ mandandum, & quando. Quamdiù semen duret ut terræ mandari possit. Quo die è semine quæque Planta erumpat. Quæ partes primum è semine prodeant, & qua serie omnes nascantur. De Plantarum augmento, & perfectione. De fructuum maturitate. De alimento, & excremento. De succo, lachryma, gummi eorumque differentiis. Plantæ, quæ alijs innascuntur Plantis. De Vita, & quæ longioris, ac breuioris. Terra, locus, tempus, anni sydera ad vitam quid conducant. De annuis Plantis, & perpetuis. Partes quæ diutius in vita perdurent. De radice perpetuis. De caulc, & ramis perpetuis. Quæ nunquam perdunt folia, flores, fructus. Abortus; Monstra. Plantarum mutatio in alias species. Partium mutatio, foliorum, florum, & aliarum partium. Contractio, apertio & similia. Odores Plantarum quot, & quæ odoratæ, quæ inodoratæ. De saporibus,

& eorum differentijs. Quæ saporem habeant, quæ non, & qualem: Item paucis Plantis eundem saporem per omnes partes diffundi, ut & odorem. Sympathia, & antipathia. Morbi intrinseci, & extrinseci, communes, proprii. Animalia quæ in Plantis generentur. Quæ aliunde genita noxam Plantis afferant. De interitu totius Plantae, & partis alicuius. De cultura. Quæ sine cultura vivere nequeant: Item quid sint agrestes, & mites Plantae. Arandi tempora. De fossione. De Rigatione. De Stercoratione. De Translatione, & reliquis similibus culturae operibus. Insitio, inculatio. Instrumenta ad culturam. Remedia ad morbos. Vsus Plantarum in homine, & primum de alimentis. De medicamentis. Facultates earumq; dignotio. Plantae quæ totæ, quo tempore ad usum colligendæ, & quomodo seruandæ: tempus, & modus colligendi ac seruandi earum partes: ad quæ, & alia pharmacopæorum & vnguentariorum opera pertinent, quæ quisque in plura capita diuidere poterit, uti etiam usum in brutis, atque in inanimatis. Materies quæ fabricis, quæq; igni conficiendo idonea: ubi etiam de cædenda materie. Tam enim varius est Stirpium usus, atque multiplex, tam varia usus consideratio, ut paucis verbis, ac summatim percurri nequeat. Quod si verò quispiam in reipub. literariae commodum libros de re Herbaria exactissimè conscribere velit, atq; idè quoque de causis agere eorum, quæ in historiis dicta sunt, eum oportet sub iisdem titulis causas annotare, easque postea eodem ferè ordine singulari libro recensere, quod paruo cum labore facere poterit. Secunda autem pars particulares cuiusque stirpis tractabit historias, ac causas: hoc est formam: tempus, quo seminetur, nascatur, augeatur, floreat: locum quo gignatur: culturam, usum, & si quæ sunt alia, quæ non cunctis Plantis

Plantis communia sunt, ea animaduertet, & eorum demraciones, si peruestigari possunt subnectet. Ideo singuli locorum tituli singulas Plantarum species contineant, quarum multa extat apud veteres, & recentiores memoria. Tres, quatuor aut quinque species, quarum natura non admodum adhuc celebrata est, sub vno titulo comprehendat: aut vno generico nomine, omnes species quæ sub eo continentur. Verbi gratia, non opus est singulares, ac proprios facere titulos de Fago, de Robore, de Subere, de Ilice, sed vno nomine, nimirum Quercus, omnes intelligere, ac significare, alioqui cum sit immensa, & incredibilis stirpium multitudo, secunda hæc pars Florilegij in magnam nimis molem excresceret. Pauca admodum sunt Plantæ, quæ non ad aliquod genus reducuntur, seu nomen habeant, siue eodem careant. Cæterum cum ordo, & ad doctrinam exactius tradendam, & ad memoriam plurimum conducat; qualis ille in hac secunda parte, quæ tam innumerabilem Stirpium copiam amplectitur constituendus sit, ut facile tituli reperiantur, docendum est. Video multos qui libros de Plantis particularibus in publicum protulere (talis namque tenendus est ordo, qualis in libris componendis observatur) elementorum, hoc est literarum ordinem, quem alphabeticum appellant, dilexisse, Plantis, quarum nominum elementum primum. A. est, prius positis. Alij a totius stirpis formæ differentijs ordinem sumentes in quatuor summa genera eas diuidunt Arborem, Fruticem, Subfruticem, Herbam; progrediunturque à perfectioribus, & notioribus ad imperfecta, & minus nota. Sunt autem perfectiores, notiores nobilioresque Arborea Fruticibus, Frutices Cremijs, Cremia Herbis. Nam hæc omnium imperfectissima, ut pote, quarum magna pars, aut floribus, aut fructibus, aut folijs, aut caule destituitur

Ordo librorum scribendorum de re Herbaria.

tur. Verum quàm sit confusus, qui à literarum serie sumitur ordo, norunt ij, qui multa sæpè priuatis quibusdam speciebus indita nomina non ignorant: qui Plātas admodum natura dissimiles coniungi hac ratione vident: qui nil ferè penitus, præter nominum communium elementa sic memoria tradi non nesciunt: qui denique à Philosophia praeceptis abhorrere hunc ordinem omninò conspiciunt. Laudandi sanè sunt, qui à summis generibus ordinem sumunt; quòd nullus ordo pulchrior, ac pro memoria fructuosior sit, quàm qui à forma desumitur. Summa haec genera in plures species communiores distinguuntur, donec ad infimas, atque indiuidua perueniatur. Theophrastus quoque hunc ordinem seruauit: si quidem prius de Arboribus, mox de Fruticibus, deinde de Cremijs, tandem de Herbis in Historia tractat: singulaq; haec genera in ἄγρια .i. mitia, & ἀγρία .i. agrestia paritus est: semperque de mitibus, vel si mauis, hortensibus primùm veluti magis notis, mox de agrestibus, tanquam minus notis. Vocat mitia, quae à nobis coluntur, ac nostra opera mā suesunt cicuranturque: agrestia verò, quae spontè sine vlla cultura proueniunt, nec faciliè aut vnquam cicurari possunt. Falsum enim est in aliquot Stirpibus, quod putant Hippocrates & Plato, Plantas omnes natura agrestes cultu ἐφικνῶντες idest man suescere, ut ex Pyraestro, Olea syl. & reliquis discere licet. In animalibus idem accidere auter est Aristoteles, qui in historia animalium, & libro Problematum scribit esse nonnullas feras, quae nulla ratione mansuè fieri possunt; ut leonem, pantheram. Porro cùm Aristoteles diuisionem animalium in mansueta, & fera improbarit, quoniam ἐφικνῶντες formalem differentiam non designat, similis Plantarum diuisio haud multum laudanda. Magis autem perplacet Andrea Cesalpini partitio, qui à fru-

etuum varietate horum generum diuisionem secundā sumpsit. Est enim fructus pars omnium reliquarum nobilissima, notissima, ipsa denique Plantae perfectio, & ob quam magna ex parte quasi à natura conditae Stirpes videntur. Pulcherrimus sanè hic ordo, multumq; cum Philosophiae legibus consentiens. Sed & à radicū differentijs non minus inutilis ordo colligi potest, quā à fructuum. Etenim docebit Plantae partem, cuius contemplatio saepe ab huius studii amatoribus praetermittitur, quam quia non ita ut reliquae partes sub conspectū cadat, sed terra occultetur, ea ratione fructu ignobiliorem censent, minusque notam nobis. Prius tamen nota nobis radix esse debet, quàm caeterae partes, quod sit omnium Stirpium principium, nec vlla pars communior omnibus. Verum quia de fructuum, & radicum differentijs satis superque dictum est, non erit opus ea repetere, ut titulos huius secundae partis Florilegii recensamus, cum ex iis quibus in hoc studio paululum versatus hos accipere poterit. Quod si verò cuiquam no uos titulos condere, difficultatem pariat, is libros Caesalpini, quorum nunc facilis est occasio, perlegat, atque ex eius ordine titulos tot quot uelit deducat. Peregrinae autem plantae quarum pars aliqua, quam magis utimur, tantum cognita est, singulari sunt titulo complectendae, ne qui praedictum ordinem rumpere nolit has negligenter omittat.

*Finis Lib. 2. Isagoges in rem
Herbariam.*

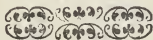

I N D E X.

R E R V M E T V E R B O R V M

M E M O R A B I L I V M.

A

- A** Bies pag. 70. eius caudi
ci Fūgus adnascitur. 16.
Acatia altera Mathioli Cythi
fi species. 37.
de Acanaceis. 71. 72.
Acanthium est Carduus. 73.
Acanus. 72.
Acer sapor. 98. vnde. 104. ca-
liditatem arguit. 101.
Acria & salsa excitant expul-
tricem testium & vasorum
assistentium facultatē. 91.
Acris & dulcis sapor in Myr-
rhide. 99.
Acerbus sapor. 97. cū amaro
miscetur. 99. frigiditatem
indicat. 101.
Acroba inodora. 107.
Acerum contrarias habet fa-
cultates. 101.
- Acidus sapor quis. 97. vnde
fiat. 102. 105. frigiditatem
indicat. 101. 102.
Acinus quid. 68. Pomigenus.
ibidem.
Aconiti genera. 74.
Acorus ubi nascatur. 110.
eius radix geniculata. 21.
Aemylus Macer. 127.
Αγρια φυτό quæ Theophra-
sto. 137.
Ala in Plantis quid. 16.
Alcea. 62.
Alexipharmaca. 95.
Alimētum quid. 83. 117. 119.
de eo multa. 115. 116. &
deinde.
Alimētorum differentia. 117.
118. eorum inuentrices, ra-
tio, experientia. 120. et inde.
Alimenta cuncta dulcia. 112.

I N D E X.

cuncta medicamentosa .	similes.	
115. 116. qui in nostro cor- pore mutantur.	117.	Artium omnium studia diffi- cillima. 1.
Alimentum Plantarum vbi coquatur.	10.	Ascyron Hyperici genus. 61.
Allij succus venenum .	122	Asphodeli radix. 20.
Aloe inodora fere.	108.	Athenæus. 131.
Aloysius Anguillara .	130.	Auenæ semen quale. 47.
Alterantia occulta propieta- te.	94.	Auerroes. 127.
Althea.	62.	Aues apodes quæ. 13.
Aquifolium.	68.	Austerus sapor quis . 97. 99.
Aquosus sapor.	98.	qui generetur . 105.
Arabes qui de re Herbaria scripserunt.	127.	Austera inodora. 107.
Arbos quid.	31.	Autores veteres de re Herba- ria, 124.
Arbores ἀκαρποι 30. cachri producentes . 17. trifolia . 37. Fruticibus perfectiores. 136. mites ex fructu cogno- sci . 71.		Amarus sapor quis. 98. qui gi- gnatur. 106. caliditatem in- dicat. 101. 102. grati odo- ris primordium. 111.
Arborum diuifio . 67. earum brachia. 7. cur eis frondes. ibidem.		Amara inodora . 111. calida & sicca. 1bid.
Argemone.	57.	Amigdala. 70.
Ari radix cocta alimentum est.	112.	Amigdali quando florent. 8.
Aristolochiæ radix vterū pur- gat.	94.	Anagyris differt a Laburno . 37 .
Aristotelis libri duo de Plan- tis.	125.	Androsæmon Hyperici spe- cies. 61.
Aristoteles quas aues apodas vocauerit . 13. eius opinio de saporum differentiis. 100		Andreas Cæsalpinus . 129.
Artemisia cur μονόκλωνος di- cta.	23.	eius ordo in libris de stir- pibus . 138.
Ars piscatoria qui discenda 2.		Anemones radix. 20.
Artes pulcherrimæ vnionibus		Anemone vt a Ranunculo dif- ferat. 56.
		Anguria. 65. 66.
		Animalium ventri similis ra- dix Plantarum. 10.
		cū Animalibus Plantæ com- perandæ. 8.
		Anisi folia . 26.

I N D E X.

Anodyna.	92.	tis gradum.	101.
Antirrhinum.	65.	Caliditatem indicantes sapo-	
Apicius de re cibaria scripsit.		res.	ibid.
131.		a Calore fieri concoctionem.	
Apii radix.	20.	110.	
Apios species Tithymali.	48.	Calix florum.	14.
Appendices stirpium.	16.	Campana peregrina.	54.
Apuleius.	127.	Campanæ cœruleæ flos.	27.
B		Cantharides ex Cynorhodi	
B αλανκῆ	67.	spongia.	16.
Bateca.	65.	Capparis radix grandis.	21.
Bacca.	68.	Capreoli in Plantis quid.	16.
Bacciferæ Plantæ.	71.	Caput radice. ibidem. in Pa-	
Battaria Verbascum est.	45.	pauere.	63.
Blitum tricolor.	24.	Carduorum genera.	72.
Brassica lac gignit 89. acris &		Carduus fullonius.	73. stella-
amara. 99. eius folia.	41.	tus.	60.
Brassica monospermos Penæ.		Carnem generantia.	92.
41.		Caro pars in Plantis simi-	
Bulbi cur fibras subtus ha-		laris.	5.
bent.	12.	Carolus Clusius.	128.
Bulbonaca.	50.	Cartilago.	6. 7.
Bursa pastoria.	64.	Cassavi panes Indici.	122.
C		Castanea non est Quercus.	
C achrys pilula.	17.	67.	
Castos.	73.	Cataputia minor.	48.
Cæsalpini opinio de Herbæ		Cato.	131.
& Cremij significatione.		Cauda radice.	16.
33. eius libri de Plâtis.	129.	Caudex Arborum caulis.	7.
Calamus aromaticus siccatus		Caulis quid. ibidem. interdum	
tantum olet.	110.	floris pediculus.	13. qua-
Calida in primo gradu.	84.	drato qualis ordo folio-	
102. in secundo, tertio, quar-		rum.	26.
to.	84. 85.	Caulium differentia.	22.
Calida an magis quam frigida		Centaurij maioris radix dura.	
vrinam creant.	88.	21. minoris exigua. ibidem.	
Calidos saporis non omnes		Centaurium lacea est.	61.
denotare eundem calidita-		Cerebrum a nonnullis dici-	

I N D E X.

tur medulla Plantarum	12	Coris Hyperici genus.	61.
Cerebrum iuuatur odoribus.		Cornu Papaueris.	63.
113.		Corona imperialis Lilij ge-	
Cerrhus.	67.	nus.	52.
Chamaeiris.	55.	Corpus radicis.	16.
Chamaeleon albus an habeat		Cortice quamnam partes ve-	
pediculum caulemue.	13.	stiantur.	11.
Chelidoniij maioris succus.	6.	Costa Plantaginis.	5.
radix.	21.	Cremium quid.	32.
Chermessina purpura.	18.	Herba per	
Chondrilla etymon.	40.	fectius.	136.
Christophorus Acoſta.	129.	Crines.	16.
Cicer Legumen.	67.	Cucumerum genera.	65.66.
Cichorij & Chondrilla di-		Cucumeripepo.	66.
ferimen.	40.	Cucurbita.	65.
Cicuta non est frigida quarto		Cutis siue membrana Plan-	
gradu.	85.	tarum.	5.6.
Cinnamomum siccaturum tan-		Cyanus Iaceæ est species.	61.
tum olet.	110.	Cyclaminis radix.	20. vterum
eius cortex		purgat.	94.
& matrix.	23.	Cyperii genera.	42.
Cinara est Carduus.	73.	radix.	20.
Claucula.	16.	Cysthi genera.	75.76.
Cœpæ succus potus venenum		Cythifus inter Frutices.	37.
est.	122.		
Colocynthis.	106.108.	D	
Color radicum.	20.22.	Dentaria nodosa.	16
folio-		Digitalis flos.	27
rum.	24.	Diocles.	121.
foliorum florum.		Dioscordis libri.	125.
28. seminum, & fructuum.		cur Cha-	
29.		maeleonem albu n a cau-	
Color Violaceus.	49.	lon vocarit.	13.
Columella.	131.	eius Mala-	
Conoëtio oīs à calore.	110.	bathron sine radice esse fal-	
Coni & conaria quid.	70.	sum putat autor.	10.
Coniferae Arbores.	70.	Diuretica.	88.
Consolidæ quæ Herbae.	35.	Dolorem sedantia.	92.
Conuoluuli seu Smilacris		Doronicum.	74.
flos.	27.	Agv's.	17.67.
Cordicta medulla Plantarum		Dulcia nos nutrire.	112.121.
13.		caliditatem indicare.	101.
		Dulcis sapor.	98. cum acerbo

I N D E X.

miscetur. 99. non indicat
 excessum caloris primi gra-
 dus. 101. eius atque pinguis
 discrimen. 105.
 Dulces quædam radices vene-
 nosas esse. 122.

E

Ελινος 16.
 Epithymi Attici vis. 94.
 Equisetum. 43.
 Esula species Tithymali. 48.
 quomodo a Linaria distin-
 guatur. 43.
 Exasperantia quæ. 87
 Experientia monstrat occul-
 tas qualitates. 113. 114. ea
 qui fiat. 114.
 Experientia & ratione facul-
 tates alterantes cognosci.
 96. item nutrientes 120,
 & inde.

Ενόςμα & ενώδης 100.

F

Faba Legumen. 67. eam la-
 xasse patris aluum. 115.
 Fabius Columna. 130.
 Facultas Plantis duplex incst.
 82. 84. prima quæ. ibidem.
 secunda. 86. tertia. 87. 88.
 Facultatis alterantis primæ se-
 cundæque gradus. 84
 Facultates Plantarum inda-
 gandi modus, 95.
 Fagus. 67.
 Fibra quid Theophrasto. 5.
 illi venæ assimilata in Plā-
 tis. 6.
 Ficui fructus sine flore. 9.

Ficus radix. 20. cito per aluum
 fructus eius transit. 119.
 Ficus infernalis. 63.
 Figura radicum. 20. caulium m
 22. foliorum. 24. foliorum
 florum. 27. seminum & fru-
 ctuum. 29.
 e Figura non cognosci Plan-
 tarum vires. 96.
 Filix flore & semine caret. 11.
 Flatulenta non augere semen.
 91.
 Florentes Plantæ prius inspi-
 ciundæ. 76.
 Floris stamina, stylus, folia
 umbilicus. 14. eius nomine
 quid denotetur. 27.
 Florum differentia. ibidem.
 partes. 13. 14. in eorum fo-
 lijs partes diuersæ. 111.
 Florum pediculi interdū cau-
 les. 13.
 ex Flore quæ Herbarum cogno-
 scantur. 36.
 Florum vsus in Plantis. 78.
 Flores papilionacei. 27. 28.
 Flores non ob fructum dati
 Stirpibus. 9.
 Flos Africanus. 51.
 Florilegium quid, eiusque con-
 ficiendi modus. 122. tituli.
 133.
 Fœniculum totum calefacit.
 109.
 Fœnumgræcum Trifoliū est.
 38.
 Fœtida ad vteri suffocatio-
 nem. 113.

Foeti-

I N D E X.

Fœtidæ Stirpes cuiusnam tem- peramenti. 111. 112.	Fungus quintum plantarum, genus. 34.
Folia ad quid Plantis data. 7.	Fungorum venenum. 95.
8. 9. ex quibus partibus con- stent. 12. eorum differen-	de Fungis liber Clusij. 129.
Fotia. 24. partes propriæ. 16.	H
lia florum quæ. 14. eorum differentiæ. 27.	H Ederæ floris vires. 109.
ex Folijs quæ Plantarum ge- nera cognoscantur. 36.	Heliotropiû. 73 74. 96.
Forma Plantæ quid auctori. 4.	Hemerocalles. 52.
ea primum discenda. ibid	Herba paralyfis. 46.
sæpius inspicienda. 78 eius diuersitas à partiû varieta- tibus. 5. eam cuique Planta- rum speciei propriam. 4.	Herba quid. 32.
Frigiditatem indicantes sapo- res. 101.	Hermolaus Barbarus. 126.
Frigidum nullum in quarto gradu cognitum auctori. 85.	Hesperus. 50.
85. nullum in quarto gra- du siccum. 104.	Hieracij genera. 40. 41.
Frigida in primo, secundo, & tertio gradu. 85.	Heracium flore purpureo. 41.
Fructus nomen quid signifi- cet. 29. 30. partes. 15. diffe- rentiæ. 29. umbilicus. 14.	Hieronymus Tragus. 120.
ex Fructu quæ Stirpes cogno- scantur. 36.	Hippocratis opii io salsa. 137.
Fructum quæ ferant sine flo- re. 9.	Hiuccæ Plantæ Indiçæ vis me- morabilis. 121. 122.
Fructus facile putrescentes. 1.	Homo omnium finis. 83.
Frutex quid. 31.	Hordei semen. 47.
Frutices trifolij. 37.	Horti hyemales qui parandi. 79. 80. 81.
Frumenti genera. 47.	Humor Plantarum. 6
Frumentacea. ibidem.	Humida facile putrescunt. 118.
Fungus abietis. 16.	Humida quæ. 85.
	Humectantes sapores. 103.
	104.
	Hyacinthi genera. 58 59.
	Hyacinthus Indicus. 58.
	Hyacinthus comosus albus. 59.
	Hyoscyamus non est frigi- dus quarto gradu. 85.
	Hyperici genera. 61.
	G

Galeni

I N D E X.

G Aleni libri de Plantis.	Ilex Quercus genus.	67.
127.	Ilex coccigera.	18.
Galenus cum Theophrasto	Induranti ^a medicamenta.	86.
concordatus.	Insididus sapor.	98.101.103.
107.	Intybaceæ Herbæ.	40.
Galeopsidis flores. 44. florum	Ioannes Costæus.	130.
folia.	27.	Ioânes Pona Pharmacopæus
Galla in folijs Quercus & sal-	Veronenfis.	129.
uia. 16. in Ledo Alpino Chu	Ioannes Thalius.	130.
lij.	17	Iris genera. 54. vbi nasca-
Garzias ab Orto.	129.	tur. 110. eius radix genicu-
Garyophyllorum genera. 51.		lata. 211. ei fructus sine flore.
Gasparus Bauhinus.	130.	9. eius radix siccata plus o-
Geranij genera.	63. 64.	let quàm viridis.
Glans qualis fructus.	68.	110.
Glandiferæ Arbores.	67.	Iris Tripolitanae flos.
Gluten ad glutinandas Plan-		41.
tas.	80.	Iuncus.
Glycyrrhizæ contrariæ faculta		41.
tes.	101.	Iuncus triangularis.
Gradus temperamentorum in		42.
Plantis, vt cognoscantur.		Iuncus floridus Mathioli est
101.		Cyperus rotundus auctori.
Gramen vnde dicitur. 47. eius		42.
species.	46.	Iuncus odoratus. ibidem.
Graminis vulgaris radix.		Iuglans cæchrim fert.
20. 21.		17.
Granum tinctorum.	18.	Iulius Caesar Scaliger.
I		125.
Iacea genera.	60.	L
Iacea montana Dalecham-		L Ac gignentes Herbæ.
pij non est Iacea.	61.	89. 90.
Iacobus Dalechampius.	126.	Lactariæ Herbæ.
129.		48.
Iacobus Tabernæmontanus.		Lactuca lac in mammis pro-
130.		fert.
Ibiscus.	62.	89.
Ιδιουρυγασία.	123.	Lactuca Sylvestris.
Iscmini flos.	9. 109.	46.
		Lagopus Trifolium dicitur.
		39.
		Lamium.
		44.
		Lamium verum Plinij.
		24.
		Lasër.
		6.
		Lathyrus.
		67.
		Ledum Alpinum Clusii galli
		fert. 17.
		Leguminum genera.
		66. 67.
		T
		Lentis

I N D E X.

Lentis palustris radices.	10. 11.	Malabathrum non est sine ra-	
Lens legumen.	67.	dice.	10.
Leonardus Fuchsii.	127.	Mandragora.	21. 94.
Leucacantha.	73.	Marcellus Virgilius.	126.
Leucographis. ibidem.		Martagon Lilij genus.	52.
Leucoii descriptio.	49.	Marrubij flores.	29.
Leucoium bulbosum Theo-		Materia saporum.	101. 104.
phraſti.	50. 54.	Matrix ligni.	12.
Leucoium Fuchſii.	50.	Meconium.	6.
Lignum est medulla caudicis.		Medica.	38.
12.		Medicamentum quid.	83.
Lilij genera. § 1. radix bulbife-		Medium Dioscoridis Viola di	
ra.	15.	cta.	50.
Lilium rubens bulbosum.	16.	Medulla radicis pars interna.	
Lilium Perſicum.	52.	12.	
Liliasphodelus. ibidem.		Medulla in caudice lignum &	
Lini & Linariæ genera.	43.	Matrix dicitur.	12.
Lithospermum.	64.	Mel acre est ac dulce.	99.
Lobelius.	128.	Melchior Guilandinus.	126.
Loti genera.	38.	Melilotus.	38.
Lunaria regia. § 50. raphanites.		Memoria nostra labilis. 77. vt	
50.		in ea ſeruandæ Plantarum	
Lupinus.	67.	formæ. 78.	
Lycocotonum Aconitum.	74.	Menses qui moucantur.	89.
Lyſimachia purpurea trifolia.		Mentha.	44.
• 22.		Milij ſemen quale.	47.
K		Milium ſolis.	64.
Κάποδμα.	100.	Milzatella.	24.
Κακόχυμα.	109.	Myrrhis acri dulciq; ſapore.	
Κάρνον.	70.	99.	N.
Keyri Arabum.	50.	Narciffus Lilium vocatus,	
Κέκκος.	18.	§ 1. 52.	
Κολοκύνθη.	65.	Narciffi genera. § 2. & inde.	
M		Narciffus montanus Theopha.	
Μαλάχη.	62.	54.	
Maluarum genera. ibid.		Narciffis nonnullis flos ſine	
Malum Pomi genus.	68.	fructu.	9.
Malum granatum.	69.	Narcotica.	92. 103.
		Napellus.	

I N D E X.

Napellus.	75.	milauit Theoph.	101.
Nasturtium.	35.	Oribasius.	127.
Nasturtium Indicum.	ibidē.	Orizæ semen.	47.
Neruus Plantarum.	5.	Orobanche Legumen.	67.
Nicolaus Manardes.	129.	Orobis.	67.
Nodi in Dentariæ quodam ge-		Os pars similis.	6.
nere.	16.	Osiridis flores.	43.
Nomina Plantarum quæ &		Oσωριον.	66.
quando discenda.	77.		
Nucifera Arbores.	69.70.		
Nux Pomi genus.	68.69.		

O

O Cultæ proprietates. 93. ea
rum dignotio. 113.
Oculus Fabæ. 15.
Odorata cuius temperamenti.
110. 111. multa non sunt a-
nara. 107.

Odores foliorum. 25. radicum
21. eorum differentia. 99.
100. virtutes. 112. ex iis quæ
Plantarum genera cogno-
scantur. 35.

Odores incertiùs facultates
Plantarum indicare quàm
sapores. 107. 108.

Ομυα Fabæ quid Aristotelis.
Ononis. 38. 39

Onopordus. 73.

Onopyxus. ibidem.

Opium 6. eius vis. 103. non est
frigidum quarto gradu. 85.

Οπός. 6.

Orchides. 20. 21 36.

Ordo librorum scribendorū.
de re Herbaria. 136. 137.

Ori animalium radicem asfi-

P.
Palladius. 131.
Palma caudex intus conti-
net neruum. 5.

Palma Christi ab Orchide dif-
fert. 36.

Pancrati radix. 99.

Panici semen. 47.

Papauerum genera. 62. 63.

Papauer corniculatum. 94.

Papauer rhoeas. 57. spinosum.

63.

Pappas Indocam. 30.

παππος. 18.

παρὰ φύσιν. 16.

Partes dissimilares communes

9. 11. similes. 5. 6.

Partium varietas diuersas Plā-
tarum formas constituit. 5.

Partium enumeratio 5. diffe-
rentia. 19. dissimilariū e-

numeratio. 7. propriarum e-

numeratio. 15. 16.

Partibus humani corporis cer-
tis Plantæ destinate. 95.

Pediculus floris & fructus prin-
cipium. 9.

Pentaphyllum. 39.

Peplus. 48.

Pepo. 65. 66.

I N D E X.

Perfectæ lantæ quæ.	9.10.	ratio 80.81. agglutinandi ra-
quando discendæ.	76.	tio. ibidem. perfectas ante
Perfoliata.	61.	imperfectas esse discendas. 76
περικάρπια	15.29.	Plantæ perfectæ quæ autori.
Petiolus foliorum.	12.13.	9. 10. umbelliferæ. 28. aliis
Petroselinum.	109.	Plantis innascentes. 10.
Petrus Andreas Mathiolus.		in Plantis quæ primum discen-
126.128.		da. 4.
Petrus Bellonius.	129.	Platonis opinio falsa. 137.
Petrus Pena.	128.	Plinius correctus. 57. lapsus e-
Phaeolus.	67	eius 17. locus animaduversus
Philosophia Herbaria diffici-		53. libri de Stirpibus. 126.
lis.	3.	Polyacantha. 73.
Phlomidis.	45.46.	Polypodio inesse contrarias fa-
Phocarum solertia.	2.	cultates. 101.
Phylitis.	11.	πρά quid propriè. 47.
Pilosas radices quæ habeant.		Pomiferæ Arbores. 71.
16.		Poma Cybeles. 69.
Pilosellæ pili in foliis.	18.	Pomum quid autori. ibidem.
Pimpinellæ Poicæ granu-		Pomorum genera. 68.69.
la.	15	Positio radicum. 21. foliorum.
Pinguis sapor. 101. 103. 105.		26. florum. 28. fructuum. 30
Pinus 70. cacheri producit. 17.		Primæ facultates. 84.
Piscatores ineptos qui imiten-		Prosper Alpinus, 130.
tur.	2.	Prunorum genera tria. 70.
Pistachia.	70.	Pumices gignit Quercus. 17.
Pistolochiæ radix caua.	21.	Purgantia quæ. 94.
Pisum.	66.	Pus mouendi facultas. 88.
Paulus Aegineta.	127.	Putrescentia facile, humida
Plantaginis neruus costa dici-		sunt. 118.
tur.	5.	
Planta res varia est ac multi-		Q uartana a Lactuca &
plex.	11.	Brasica sanari visa.
Plantarum tot differentiarum quot		114.
formæ diuersitates. 5. natu-		Quantitates manifestas indican-
ræ cognitu difficiles 3. ad		tes saporos. 101. occultæ
exactam cognitionem quæ		quæ. 93.
conferant. 4. eas depingendi		Quercus genera 67. cacherin
		pro-

I N D E X.

produat. 17. multa generat
ob morbum. ibidem. folia.
gallā ferunt. 16.

R

Radix quid 7. corticem ex
terius habet. 11. prius
nota esse debet quā alia
partes. 138. ventri & ori a-
nimalium similis. 10.
Radices geniculatæ, 21. bulbo
sæ. 16. pilosæ. ibidem. dul-
ces quædam venenosæ. 122
ex iis quæ Herbae cognoscā
tur 36. eas omnibus Plantis
in esse. 10. earum differen-
tiæ. 20. fibræ. 12. partes ex-
ternæ attrahunt, internæ cō
coquunt. 10.
Radicibus quibusdam fructus
nomen dari. 30.
Ramus quid. 7.
Ramorum differentia. 23.
Ranunculorum genera. 55. 56
ab Anemone differunt. ibidē.
Ranunculus nemorensis albus
57. radice Scrophulariæ. 56
Ranunculi primum genus Dio-
scor. 57.
Ratio alimētorum inuentrix.
120. medicamentorum in-
uentrix. 96
Recoctaria. 55. 100
Rembertus Dodonaus. 128.
Rosæ floris temperamentum.
111.
Rosæ sylvestris spongia. 16.
Rosæ flosculi aurei. 14. eius o-
dorem quis non sustinet.

115. eius odore moriuntur
scarabei. 112.
Raphani radix. 21.
Rαφανώδεις radices. 16.
Robur. 67.
Ruellij opinio de Cremio. 32.
in Rupicaprae ventre inueniri
radicem Doronici. 74.
Ruta Capraria. 95.
Ruta Sylvestris Dioscor. 103.
Rusci radiceis sapor. 99.

S

Salchymicorum. 102.
Salem cur pecoribus obijci
unt pastores. 91.
Salsus sapor. 98. caliditatem in-
dicat. 101. 102. quibus Plan-
tis mest 30. unde fiat. 105.
Salsa inodora. 107.
Sanguis Arist. li pars anima
lis. 5.
In Sano corpore facienda ex-
perientia. 123.
Sapores qualitatum manifesta-
rum indices certissimi. 97.
102. 103. 104. eorum diffe-
rentia. 16. 98. 99. materiae
quibus inhaerent singuli.
104. Suaues qui. 118. mixti
99. boni cum bonis odori-
bus. 113.
Ex sapore & odore quæ Stir-
pium genera cognoscantur.
35.
Satyria. 36.
Saxifragia. 35.
Scabiosæ genera. 59 60.
Scabiosa montana Dalecham-

I N D E X.

pii Iacea non est.	61.	Siciliana.	61.
Scabiosa Pannonica Clusii.	60.	Σίκνα.	65.
Scaligeri opinio de Cremio.		Σικνοπέπων.	66.
32.33. de usu florum ac fo-		Sideritis tertia Dioscor.	99.
liorum.	7.	Similares & dissimilares par-	
Scarabei odore Rosæ morum		tes.	5.
tur.	112.	Smyrni radix mollis.	21.
Scientiarum omnium studia		Solanum manicum cerebrum	
difficillima.	1.	petit.	94.
Scientiæ & artes quomodo Ty		Soldanella nō est Brasica.	41.
ronibus tradendæ.	2.3.	Sophonias Plinii.	24.
Scientia Plantaria qui exacte		Spatula fœtida.	100.
cognoscenda.	4.	Spongia Rosæ Sylvestris.	16.
Scirpi Iuncorum.	41.	Stamina floris.	14.
Scolymus.	73.	Stephanus Aquæus.	126.
Scordium.	99.	Stœbe Salamantica Clusii Ia-	
ad Scorpionis morsus.	96.	cea non est.	61.
Scrophularia.	96.	Strammonium.	94.
Secale.	47.	Strumea Plinij.	56.
Secundæ faci-tes medicamē		Stylus floris. 14. foliorum.	12.
torum. 86. et inuestiga-		Suber Quercus genus.	67.
tio.	104.	Succi prauī qui.	119.
Semen Plantarum quid	729.	Suffrutex quid.	32.
eius differentiæ. ibidem. vñ		Surculus ramorum.	7.
bilicus 15. principium ex		T	
quo radix ubi.	14.15.	à Tactili qualitate radicum dif-	
Semen augentia.	91.	ferentiæ. 21. caulium.	23.
Semperuiui genera.	73.	Tactus temperamenti certissi-	
Sēperuiui maioris sapor.	103.	mus index.	97.
Semperuiuum valet ad inflam-		Tanacetum Africanum auto-	
mationes.	115.	ris.	51.
Serratula Iacea est.	61.	Tertiæ Plantarum facultates	
Siccæ Plantæ quæ magis o-		alterantes.	87.88.
lent viridibus.	110.	Thapsia vis.	94.95.
Sicca in primo, secundo, & ter-		Theca florum.	14.
tio gradu.	85.	Theoderus Gaza Thesfaloni-	
Siccitatem ind-ntes sapes.		ensis Theoph. interpres.	
103.		124.	

I N D E X.

Theophrasti Historia Plantarum 124. 137. 133. eius de saporibus opinio. 100. differentiae quas partibus Plantarum attribuit. 19. cū Galeno conciliatus. 107. eius loci emendati. 33. 62. locus obscurus animaduersus 5.	Venenosa nonnulla dulcia. 122
Thlaspi genera. 64.	Ventri animalium similis radix Plantarum. 10.
Thlaspi clypeatum. 64.	Ventriculi officium. 117.
Thlaspi Creticum. 114.	Verbasci genera. 45.
Thora non est Aconitum. 75.	Vermiculus grani tinctorij. 18
Thymum minutum semen ferre. 9.	Vicia legumen. 67.
Tithymalorum genera. 6. 48.	Vincae peruincae vis. 89.
Tormentilla. 39.	Vinosus sapor. 99.
Trifolii folia. 27.	Viola. 49.
Trifoliorum genera. 37.	Viola autumnalis Gallorū. 50.
Trifolii pratensis flores & fructus. 37.	Viola latifolia. ibid. mariana. 50. martiae flores frigidi. 111. barbata Dalechampii. 50. lutea. 49. matronalis. 50
Trifolium Salamanticum Clusii. 37.	Virgilius cur Narcissum purpureum dixerit. 52.
Trifolium bituminosum. 38.	Viticulae. 16.
Triticum genera. 47. multum nutrit. 119. vulgare semen quale. 47.	Vitis annuli. 16.
Tubera terrae nil aliud quam radices. 11.	Vmbilicus fl. 14. fructus. ibidem. seminis. 15.
Tulepan Lilii genus. 52. 54.	Vmbilici Veneris folia concaua. 24.
Typha. 42.	Vnguento cur pectus perfundeant antiqui. 113.
V.	Vnionibus similes scientiae. 1
V. Arro. 130.	Vrinam ciendi facultas vnde. 88.
Vena Plantarum pars simularis. 5.	Vrtica mortua. 44.
Vena fibris assemilata. 6.	Vfus Herbarum multiplex. 82
Venenorum vis. 94. ijs aliquos educatos. 24.	Xyridis flos. 55.
	φ
	φρὺγανον quid. 32.
	X
	X'ερδοψ. 66.
	Xορδοπος. 40.

F I N I S.

P A T A V I I,

Apud Laurentium Pasquatum.

Anno M.DC.VI.

V I R T V T E D V C E .

C O M I T E F O R T V N A .

Superiorum Permissu.

